

Cathrine Fossdal

Å leve i et bevaringsområde

En kvalitativ studie av beboeres opplevelser av
Bakklandet i Trondheim som bosted

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi
Veileder: Hilde Nymoen Rørtveit
Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Abstract

Fossdal, C. (2018). *To live in a residential area valued for its cultural heritage: A qualitative study of residents' experiences of Bakklundet in Trondheim as a place* (Master thesis). Trondheim: Norwegian University of Science and Technology.

Throughout history there have been different perceptions of whether people live good or bad lives in cities. Also, today the perceptions are characterized by ambiguity and dualisms, and the city life is described in both positive and negative terms. But what happens with residents' experience of the place when it is also characterized as a conservation area valued for its cultural heritage by the municipality? Does this, as a consequence, have a positive or negative effect on their experience of living the urban life? This was amongst the questions I asked myself when I started working on this thesis and had chosen Bakklundet, a part of Trondheim city, as my area of study. Since the end of the 1970s, Bakklundet has been considered as valuable cultural heritage by the municipality, with subsequent regulations. The purpose of this study was to explore the residents' experiences of living in an area where the municipality has such a decisive role.

The thesis is based on interviews with ten residents and homeowners at Bakklundet. The discussion of the empirical findings is based on geographical perspectives of place and on dominating perceptions of the urban life. In the discussion I have focused on the residents' experience of the physical and social environment, the residents' experience of the cultural heritage regulations, and their place attachment and identification with Bakklundet. It became apparent that the residents appreciate living at Bakklundet. The combination of physical qualities in the area, like attractive parks, gardens and playgrounds, proximity to the city center, few vehicles and the presence of tourists and other visitors, are generally perceived as gratifying factors. The residents are also consistently satisfied with the social environment. The same goes for the regulations from the municipality, though most would like the municipality to be even stricter in its regulations of the cultural heritage values. However, when it comes to place attachment, it varies both *if* they feel an attachment, *what* they feel an attachment to, and how *strong* this attachment feels. The residents pull forward both physical and social aspects to explain why they feel, or optionally not feel, an attachment and identification with Bakklundet.

Sammendrag

Fossdal, C. (2018). *Å leve i et bevaringsområde: En kvalitativ studie av beboeres opplevelser av Bakklandet i Trondheim som bosted*. (Masteroppgave). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Opp gjennom historien har det vært ulike forestillinger av om det er det gode eller det dårlige liv som leves i byene. Også i dag er forestillingene preget av tvetydighet og dualisme, og der bylivet omtales i både positive og negative ordelag. Men hva skjer med beboeres opplevelse av nærmiljøet når det også er karakterisert som et bevaringsområde av kommunen? Fører dette til at beboere blir mer positive til det urbane livet, eller får karakteriseringen av bostedet da et noe mer negativt preg? Dette var blant spørsmålene jeg stilte meg da jeg gikk i gang med arbeidet med denne oppgaven og hadde valgt Bakklandet, en bydel i Trondheim, som studieområde. Siden slutten av 1970-tallet og frem til i dag har dette området blitt betraktet som bevaringsverdig av kommunen, med påfølgende bestemmelser og retningslinjer. Formålet med denne studien var å finne ut av hvordan beboere opplever det å bo i en bydel hvor kommunen har en såpass inngripende rolle.

Oppgaven er basert på intervjuer med ti beboere på Bakklandet som eier egen bolig. Empirien blir diskutert opp mot geografiske perspektiver på sted og dominerende forestillinger om det å ha byen som bosted. I diskusjonen har jeg fokusert på beboernes opplevelse av det fysiske miljøet, beboernes opplevelse av det sosiale miljøet, beboernes opplevelse av vernehensynene, samt deres tilknytning og identitet til Bakklandet. I intervjuene kom det frem at informantene alt i alt trives svært godt på bostedet. Kombinasjonen av fysiske forhold som attraktive fri- og grøntområder, nærhet til bykjernen, lite biler og et yrende folkeliv oppleves av et flertall som trivselsskapende faktorer. Informantene er også gjennomgående tilfreds med det sosiale miljøet. Det samme gjelder vernebestemmelsene og retningslinjene fra kommunen, selv om et flertall gjerne skulle ønske at kommunen var enda strengere når det kom til bevaring. Det varierer imidlertid en del mellom informantene både om de føler en tilknytning til Bakklandet, hva de føler seg knyttet til, og hvor *sterk* denne tilknytningen føles. Beboerne trekker frem både fysiske og sosiale forhold for å begrunne hvorfor de føler, eller eventuelt ikke føler, en tilknytning og identitet til Bakklandet.

Forord

Denne masteroppgaven markerer avslutningen min på lektorutdanningen i geografi ved NTNU. Det har vært en svært lærerik prosess hvor jeg føler at jeg har fått mye ny kunnskap. Selv om det til tider også har vært utfordrende, har det alt i alt gitt meg mange positive og nyttige erfaringer som jeg vil ta med meg videre.

Det er flere som fortjener en stor takk i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke veilederen min Hilde Nymoen Rørtveit for gode faglige råd og støtte underveis i prosessen. Takk for all den tiden du har satt av til å hjelpe meg og for alle oppmuntrende ord. Videre ønsker jeg å takke venner, studievenninner og familie. En spesiell takk til mamma, pappa og mor som gjennom hele studiet har vært gode å ha bare en telefonsamtale unna. En ekstra takk til pappa for lesing av korrektur. Takk til min kjære Audun for all forståelse og støtte. Til slutt vil jeg rette en stor takk til alle informantene som tok seg tid til å stille opp til intervju. Takk for deres gode refleksjoner og for å ha gitt meg et innblikk i hvordan det er å leve i et bevaringsområde.

Cathrine Fossdal

Trondheim, mai 2018

INNHold

ABSTRACT	III
SAMMENDRAG	V
FORORD	VII
FIGURLISTE	XI
TABELLISTE	XI
1 INTRODUKSJON	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Studieområdet	2
1.4 Oppgavens struktur.....	5
2 KONTEKST	7
2.1 Et historisk tilbakeblikk på Bakklandet.....	7
2.2 Bakklandet i kommunal planlegging	13
2.3 Oppsummering	16
3 TEORI	17
3.1 Stedsteori	17
3.1.1 Et historisk tilbakeblikk på stedsbegrepet	17
3.1.2 Nyere stedsteori.....	20
3.1.3 Sted og identitet.....	21
3.1.4 Stedstilknytning.....	24
3.2 Byen som bosted.....	26
3.2.1 Det urbane versus det rurale	27
3.2.2 Lokale fellesskap i urbane nærmiljø	29
3.3 Oppsummering av teori	32
4 METODE	33
4.1 Valg av kvalitativ metode.....	33
4.1.1 Intervju	34
4.2 Fremgangsmåte.....	35

4.2.1	Valg av informanter	35
4.2.2	Intervjuguidene.....	38
4.2.3	Gjennomføringen av intervjuene.....	40
4.3	Etterarbeid og analyseprosessen	41
4.3.1	Transkribering, analyse og koding	41
4.3.2	Refleksjon rundt egen rolle	43
4.4	Etiske betraktninger	44
4.4.1	Informert samtykke	44
4.4.2	Konfidensialitet	45
4.4.3	Maktforhold.....	46
4.4.4	Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet	46
4.5	Metodiske betraktninger	47
5	EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON	49
5.1	Opplevelse av det fysiske miljøet.....	49
5.1.1	Grøntområder og sentralitet	49
5.1.2	Trafikkforholdene.....	52
5.1.3	Turister og folkeliv	55
5.2	Opplevelse av det sosiale miljøet	58
5.2.1	Hvem bor på Bakklandet?	58
5.2.2	Relasjoner mellom beboerne	59
5.3	Opplevelse av vernehensynene.....	63
5.4	Tilknytning og identitet til Bakklandet.....	66
6	KONKLUSJON.....	73
6.1	Forslag til videre forskning.....	75
	REFERANSELISTE	77
	VEDLEGG	
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv	
	Vedlegg 2: Intervjuguide beboerne på Bakklandet	
	Vedlegg 3: Intervjuguide Trondheim kommune	
	Vedlegg 4: Kart over Bakklandet som ble brukt under intervjuene med beboerne.....	

Figurliste

Forsidebildet: Gamle Bybro. Foto: Cathrine Fossdal.....	
Figur 1.1: Trondheim sentrum. Bakklandet i sort firkant.....	3
Figur 1.2: Husrekke på Øvre Bakklandet.....	3
Figur 1.3: Del av bryggerekken på Bakklandssiden.....	3
Figur 1.4: Studieområdet.....	4
Figur 2.1: Teglverket på Bakklandet rundt år 1890.	9
Figur 2.2: Fabriken ved Nidelven på Øvre Bakklandet.....	9
Figur 2.3: Alternative broalternativer og veiføringer over Bakklandet	10
Figur 2.4: Trafikksituasjonen på Bakklandet rundt 1970.....	11
Figur 2.5: Nedre Bakklandet. Riving av brygge	11
Figur 2.6: Gåsaparken på Øvre Bakklandet	12
Figur 2.7: Sykkellhellene i Nygata.....	12
Figur 2.8: Antikvarisk verdifull bebyggelse og bevaringsområder i reguleringsplaner.....	14
Figur 2.9: Hensynssoner for kulturmiljø og kulturlandskap i kommuneplanens arealdel	15
Figur 6.1: Kart over Bakklandet.....	

Tabelliste

Tabell 3.1: Dominerende forestillinger om bygda og byen	28
Tabell 4.1: Oversikt over informantene	36

1 INTRODUKSJON

Hvordan det er å leve i et bevaringsområde, nærmere bestemt i bydelen Bakklandet i Trondheim kommune, er temaet for denne masteroppgaven. I dette kapitlet tar jeg for meg bakgrunn for valg av tema, hvilke problemstillinger som søkes besvart, studieområdet, samt en beskrivelse av oppgavens struktur. Først gjør jeg rede for bakgrunn for valg av tema. Videre presenteres hovedproblemstillingen med de tilhørende underproblemstillingene. Deretter kommer jeg inn på beskrivelsen av studieområdet, før jeg til sist gir en oversikt over oppgavens struktur.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Opp gjennom historien har det vært ulike forestillinger av om det er det gode eller det dårlige liv som leves i byene. Også i dag er forestillingene preget av tvetydighet og dualisme, og der bylivet omtales i både positive og negative ordelag (Schiefløe, 1992). Mens enkelte påpeker at byfolk er ensomme mennesker som lever i et bråkete, skittent og farlig miljø, fremstiller andre bylivet på en langt mer positiv måte. Både mangfoldighet, spenning, stor takhøyde og et bredt vare- og tjenestetilbud har blitt trukket frem som urbane kvaliteter (Berg & Lysgård, 2004). Men hva skjer med bybeboeres opplevelse av nærmiljøet når det også er karakterisert som et bevaringsområde av kommunen? Fører dette til at de blir mer positive til det urbane livet, eller får karakteriseringen av bostedet da et noe mer negativt preg? Dette var blant spørsmålene jeg stilte meg da jeg gikk i gang med arbeidet med denne oppgaven og hadde valgt Bakklandet som studieområde. Siden slutten av 1970-tallet og frem til i dag har dette området blitt betraktet som bevaringsverdig av kommunen (Stugu, 1977), med påfølgende bestemmelser og retningslinjer (Trondheim kommune, u.å.; 2014). Jeg anså det følgelig som spennende å forsøke å finne ut av hvordan beboere opplever det å bo i en bydel hvor kommunen har en såpass inngrepende rolle.

Bakgrunnen for valget av temaet bunner i en interesse jeg har for sted og byplanlegging – en interesse som også har blitt styrket gjennom lektorutdanningen i geografi. På mange måter ble derfor temaet for oppgaven bestemt først, før selve Bakklandet ble valgt ut som studieområde. Grunnen til at valget omsider likevel falt på Bakklandet, skyltes nok en kombinasjon av at det er et område som jeg synes har en interessant forhistorie, og at det er en forholdsvis spesiell bydel på det arkitektoniske planet. I tillegg er Bakklandet også et område som jeg selv liker å tilbringe tid i, og som ligger relativt nært til fra der jeg bor. I tråd med Stratford & Bradshaw (2016), som fremhever at det vanligvis er tilrådelig å arbeide på steder som både er praktiske og hensiktsmessige, anså jeg følgelig også den nære beliggenheten som en fordel, både med tanke på tidsmessige og økonomiske aspekter.

Av tidligere studier som er gjort på Bakklandet er de fleste avhandlinger eller masteroppgaver som primært fokuserer på fysiske og arkitektoniske forhold, og som er skrevet innenfor andre fagtradisjoner (se for eksempel Anda (2008), Christensen (1978) og Hauken & Malde (2016)). Ingar Brattbakk (1997) sin hovedfagsoppgave i geografi med tittelen «Bakklandet – en bydel i endring» er imidlertid et unntak. Gjennom å intervjuer beboere som har bodd på Bakklandet til ulike tider, beskriver han hvordan Bakklandet endret seg i perioden 1970-1997 med særlig henblikk på gentrification, nærmiljø og identitet. Selv om både området og mye av tematikken er lik den jeg selv har anvendt, har Brattbakk (1997) et større fokus på den historiske utviklingen og endringer over tid enn det jeg selv har hatt i dette prosjektet. Det er i tillegg litt over tjue år siden denne studien ble gjennomført. Da Bakklandet har gjennomgått flere endringer siden den gang, anså jeg det som spennende å få et innblikk i hvordan det oppleves å leve i bydelen i dag.

1.2 Problemstilling

I oppgaven har jeg med bakgrunn i de overnevnte refleksjonene, empirien og teori jeg har lest, definert følgende hovedproblemstilling:

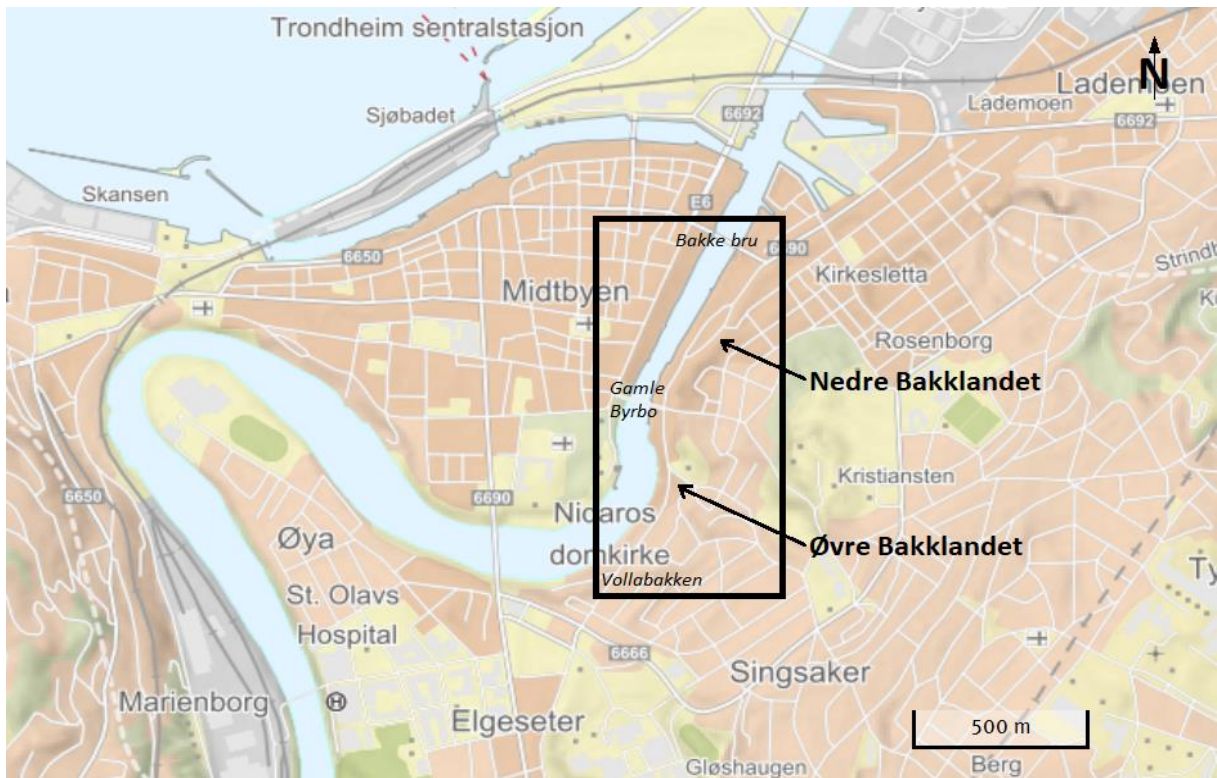
Hvordan opplever beboerne Bakklandet som bosted?

For å besvare hovedproblemstillingen har jeg valgt å dele den opp i fire underproblemstillinger. De fire underproblemstillingene danner til sammen grunnlaget for diskusjonen og er definert som følger:

1. Hvordan opplever beboerne det fysiske miljøet?
2. Hvordan opplever beboerne det sosiale miljøet?
3. Hvordan opplever beboerne vernehensynene?
4. Hvilken tilknytning og identitet har beboerne fått til Bakklandet?

1.3 Studieområdet

Bakklandet ligger i Trøndelag fylkeskommune og er en del av Trondheim by. Bydelen befinner seg på østsiden av Nidelva vis-à-vis Midtbyen, og omfatter den smale landstripa langs elva fra Bakke bru i nord til bunnen av Vollabakken i sør. Området mellom Gamle Bybro og Bakke bru kalles for Nedre Bakklandet, mens område fra Gamle Bybro til Vollabakken har fått tilnavnet Øvre Bakklandet (se figur 1.1) (Kittang, 2006; Rosvold, 2014). Med utgangspunkt i grunnkretsene som omfatter området og SSB sin statistikkbank, har jeg regnet meg frem til at det i 2017 bodde omlag tusen personer innenfor studieområdet mitt (se figur 1.4) (Statistisk sentralbyrå [SSB], u.å.a; u.å.b).

Figur 1.1: Trondheim sentrum. Baklandet i sort firkant. Kilde bakgrunnskart: Norgeskart (u.å.).

Bebyggelsen på Baklandet har i stor grad vokst frem på middelaldersk vis bestemt av elvas krumming og tilgjengelig plass på elvebredden (Grankvist, 2017). Området var ikke en del av Cicignons byplan for Trondheim i 1681, og den forholdsvis planløse fremveksten står slik i kontrast til den strengt regulerede Midtbyen. Baklandet domineres i dag av 2-etasjes trehus fra første del av 1800-tallet (se figur 1.2) (Kulturminnesok, u.å.; Rosvold, 2014). Langs elva strekker det seg i tillegg en bryggerekke på begge sider av Gamle Bybro (se figur 1.3). De eldste bryggene er fra første del av 1700-tallet, og konstituerer sammen med elveløpet og bryggene på vestsiden av elva et av byens viktigste kulturmiljøer (Trondheim kommune, 2013).

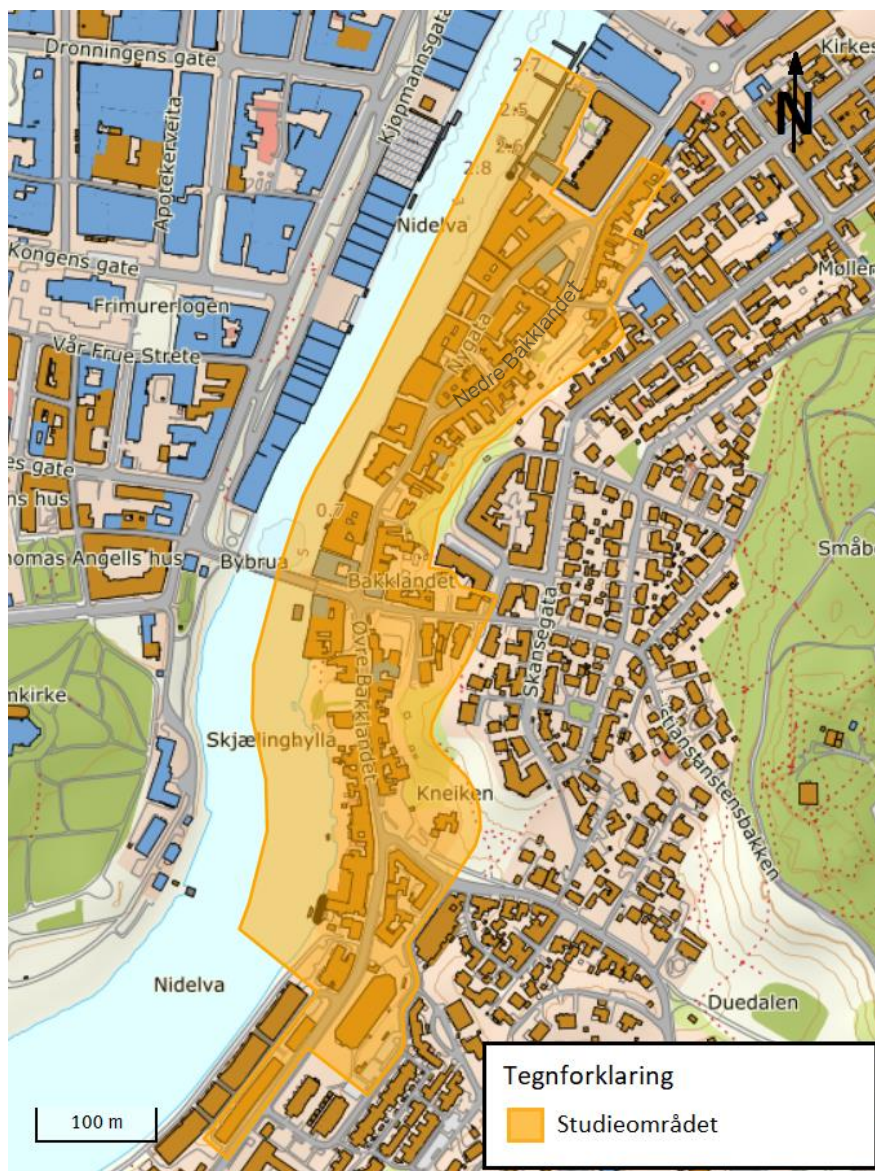

Figur 1.2: Husrekke på Øvre Baklandet. Gul bygning til høyre er Baklandet Skydsstation. Foto: Cathrine Fossdal.

Figur 1.3: Del av bryggerekken på Baklandssiden. Foto: Cathrine Fossdal.

I dag anses Bakklandet som et idyllisk og populært boområde. Det er i tillegg blitt en av byens viktigste turistattraksjoner og er kjent langt utover landegrensene (Bakklandet, u.å.). Her finnes både restauranter, kafeer, parker, friområder og en og annen liten butikk (Trøndelag reiseliv, u.å.). Slik har det imidlertid ikke alltid vært. Går man tilbake til 1970-tallet, var det langt ifra sikkert at bydelen ville eksistere slik den gjør den dag i dag. På denne tiden forelå det nemlig planer om at Bakklandet skulle rives for å gjøre plass til byens nye hovedvei (Stugu, 1997). I kapittel to vil jeg komme inn på hvorfor bydelen likevel ble reddet, og i dag er blitt et område som kommunen er svært opptatt av å bevare.

Figur 1.4: Studieområdet. Kilde bakgrunnskart: Norgeskart (u.å.).

I oppgaven har jeg valgt å avgrense informantutvalget til beboere som bor innenfor det oransje området på figur 1.4. Årsaken til denne avgrensningen er gjort med bakgrunn i at jeg ønsket å snakke med beboere som bor langsmed de tre hovedgatene Nygata, Nedre- og Øvre Bakklandet

(se figur 1.4), og som noenlunde faller innenfor hensynssone 11.4 og 11.6 i kommuneplanens arealdel (se figur 2.9). Avgrensningen er i tillegg basert på bevaringsområder i reguleringsplaner (se figur 2.8), samt hvordan beboerne snakket om Bakklandet under intervjuene.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven består av seks kapitler. I dette kapitlet har jeg introdusert oppgaven, forklart bakgrunnen for valg av tema, presentert hovedproblemstillingen og de tilhørende underproblemstillingene, samt gitt en beskrivelse av studieområdet. I kapittel to går jeg nærmere inn på konteksten til Bakklandet. Her vil jeg ta et historisk tilbakeblikk på utviklingen av bydelen, samt gi et innblikk i hvordan kommunen i dag ser på området. I kapittel tre presenterer jeg det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Jeg har lagt vekt på teorier om sted og dominerende forestillinger om det å ha byen som bosted. I de førstnevnte teoriene fokuserer jeg på begrepene sted, identitet og tilknytning. Når det gjelder dominerende forestillinger om byen som bosted, vil jeg presentere forestillinger om det urbane versus det rurale. I tillegg vil jeg komme inn på ulike forståelser av lokale felleskap i urbane nærmiljø. I kapittel fire tar jeg for meg og vurderer metoden jeg har brukt. I kapittel fem presenterer jeg de empiriske funnene fra intervjuene med beboerne og diskuterer dem i lys av teorien fra kapittel tre. Kapittel fem er inndelt i fire hovedtemaer med utgangspunkt i problemstillingene; henholdsvis beboernes opplevelse av det fysiske miljøet, beboernes opplevelse av det sosiale miljøet, beboernes opplevelse av vernehensynene, samt beboernes tilknytning og identitet til Bakklandet. Kapittel seks inneholder en konklusjon, der diskusjonen knyttes opp til hovedproblemstillingen.

2 KONTEKST

I dette kapitlet vil jeg gå nærmere inn på konteksten til Bakklandet da jeg anser dette som sentralt for å få en bedre forståelse av studieområdet. Først vil jeg ta et historisk tilbakeblikk på utviklingen av bydelen siden 1600-tallet og frem til i dag. Deretter beskriver jeg hvordan Trondheim kommune i dag ser på området. I den sammenheng vil jeg både trekke frem kommunale planer, bestemmelser og retningslinjer som omhandler bevaring, samt presentere deler av et intervju som jeg gjennomførte med byantikvaren i Trondheim høsten 2017.

2.1 Et historisk tilbakeblikk på Bakklandet

Tidlig på 1600-tallet begynte den første bebyggelsen å komme til på Bakklandet. Sentrum i Trondheim hadde da vokst seg stort og behovet for å bygge utenfor elveløpet hadde begynt å melde seg (Bakklandet, u.å.). Bakklandet ble slik Trondheims første forstad, og ikke før i 1846 ble området innlemmet i byen (Rosvold, 2014). Bebyggelsen bestod først bare av noen få spredte bolighus og brygger langs elva. Denne ble imidlertid fort preget av svenskens okkupasjon av byen, først i 1658 og deretter i 1718. Mens samtlige bygninger ble brent ned ved den første beleiringen, ble husene delvis revet og delvis brent i 1718 for at materialene skulle bli brukt til byens forsvarsverker (Bull & Næss, 1985). Bebyggelsen ble likevel gjenreist svært raskt etter at sistnevnte krig var over, og allerede i 1777 var det registrert 160 bygårder og 14 brygger i området (Grankvist, 2017).

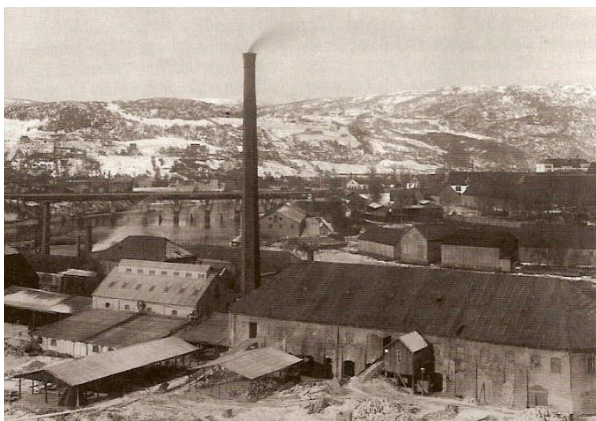
Den eldste næringsvirksomheten man kjenner til på Bakklandet er teglbrenning som er nevnt helt tilbake på 1100-tallet. Uten at man vet noe om hvor mange arbeidere som drev med teglverksdrift og hva slags bosetning dette resulterte i, var det leirgrunnen i området som var forutsetningen for dette. Selv om teglverksdriften ble drevet sporadisk til godt utpå 1900-tallet (se figur 2.1), var det likevel hovedsakelig handel og håndverksvirksomhet som la grunnlaget for bosetningen på Bakklandet. Lenge lå Bakklandet på grensen mellom landdistriktet og byen, og var slik en viktig ferdselsåre for dem som kom fra landet og hadde ærend i byen. Trafikken fra sjøveien var også stor. Dette la til rette for at bakkendingene kunne drive handel og losjivirksomhet med tilreisende fra både fjern- og nærliggende strøk (Bull & Næss, 1985).

På slutten av 1600- og begynnelsen av 1700-tallet begynte befolkningen på Bakklandet å vokse sterkt. Dette skyldtes hovedsakelig at Midtbyen ble omregulert med Cicignons byplan, blant annet med henblikk på å sikre byen mot brann etter at en stor bybrann var brutt ut i 1681. Etter dette ble det også forbudt å lagre brannfarlige varer i bryggene langs elva på bysiden. Dette førte til at skip i større grad enn før valgte å ankre opp på Bakklandet. Her var det ikke bare

fremdeles tillatt å lagre brannfarlige varer i bryggene, men det var også god plass til å trekke opp skip på land dersom reparasjoner skulle behøves. Selv om skipperne riktignok utførte en del reparasjoner selv, ble det i 1779 bygget et skipsverft på Nedre Bakklandet som drev med reparasjoner og nybygg av skip. Verftet fikk navnet «Trondhjems skipsverft», og allerede de første årene ble det en av byen største arbeidsplasser. Reguleringene etter bybrannen i 1681 førte videre til at det ble bygget sterke festningsverk på alle sider av byen. På Bakklandssiden ble blant annet Kristiansten festning bygget, i tillegg til at Bybroa ble flyttet til nedunder bakken for Kristiansten for å lette adkomsten fra festningen til byen. Dette resulterte også i at trafikken gjennom bydelen økte da mange nå måtte ta veien om Bakklandet for å komme inn til Midtbyen. Broa ble stående frem til den nåværende Bybroa med «Lykkens portal» ble bygget i 1861 (se forsidebildet) (Bull & Næss, 1985).

På 1700-tallet bestod beboerne på Bakklandet generelt av folk som levde i enkle kår. Dette gav også bebyggelsen uttrykk for. Husene var gjennomgående små og beskjedne av utseende, og de hadde lav takstverdi sammenlignet med husene på bysiden. Utover på 1800-tallet begynte imidlertid enkelte bakklendinger å hevde seg sterkere økonomisk. Særlig skyltes dette at det ble flere handelsmenn blant beboerne som drev stadig større virksomheter. Mens handelen tidligere for det meste hadde omfattet salg av kramvarer til befolkningen som bodde på stedet, samt til de mange tilreisende bøndene som kom for å bytte til seg varer for sine landbruksprodukter, begynte bakklendingene nå i større grad å få handelsforbindelser i både inn- og utland. Som en følge av dette gikk også skipsbyggingsindustrien gode tider i møte. Flere varer som skulle eksporteres og importeres krevde flere båter og mer arbeidskraft. Trondhjems skipsverft fikk følgelig en oppblomstring, og hadde på midten av 1800-tallet utviklet seg til å bli en ordentlig storbedrift (Bull & Næss, 1985).

Det skulle likevel ikke gå mange årene før den positive trenden til skipsverftet skulle vise seg å snu. På 1870-tallet hadde overgangen til dampskip begynt for alvor, og virksomhet til verftet, som hovedsakelig hadde spesialisert seg på seilskip, ble etter hvert mindre og mindre. I 1895, drøyt hundre år etter oppstarten, ble skipsverftet avviklet etter en langvarig stagnasjonsperiode. Samtidig ble det i 1844 opprettet en ny bedrift på Øvre Bakklandet. Denne fikk navnet «Fabriken ved Nidelven», og ble med tiden den første store, moderne industribedriften i Trondheim (se figur 2.2). Hoveddelen av bedriften bestod av å levere støpegods til industrielt og privat bruk. Bakklandet ble raskt preget av fabrikkens. Ikke bare var den forholdsvis stor, men det omkringliggende boligstrøket kom også i stadig større grad til å bestå av fabrikkens arbeidere etter hvert som skipsverftets levetid gikk mot slutten (Bull & Næss, 1985).

Figur 2.1: Teglverket på Baklandet rundt år 1890. Ovnbygningen «Teglverkshallen» står der fortsatt, men er nå omgjort til leiligheter. Kilde: Strinda historielag (2008).

Figur 2.2: Fabriken ved Nidelven på Øvre Baklandet. Foto: Charles Foss. Kilde: Trondheim Byarkiv (2009).

På midten av 1800-tallet og et stykke fremover i tid, var det altså stor aktivitet på flere fronter på Baklandet. Mot slutten av århundret skjedde det imidlertid en del endringer som skulle forandre på dette. Bøndene som tidligere hadde handlet med handelsmenn på Baklandet, begynte eksempelvis nå i større grad å selge produktene sine til lokale landhandlere. Når de først reiste til byen ledet i tillegg den nybygde Bakke Bru deler av landeveistrafikken direkte inn til Midtbyen, istedenfor å ta veien om Baklandet. Sammen med den internasjonale økonomiske krisen i 1875, som gjorde at etterspørselen etter alle slags varer ble mindre, førte dette til at store deler av handelsvirksomheten på Baklandet forvant mot slutten av 1800-tallet. Heller ikke Fabriken ved Nidelven, som senere fikk navnet «Trondjems mekaniske verksted», skapte varig virksomhet på Baklandet. Da det etter hvert ble klart at bedriften måtte basere virksomheten sin på skipsbygging, ble det besluttet å flytte den til et annet sted i Trondheim som hadde en mer ideell beliggenhet (Bull & Næss, 1985).

Til tross for at det fremdeles fantes mange håndverkere blant bakklendingene på begynnelsen av 1900-tallet, var arbeiderne nå blitt den mest tallrike befolkningsgruppen. En del nye bedrifter var kommet til like før og like etter århundreskiftet, og disse tok følgelig over mye av det tidligere næringsgrunnlaget (Bull & Næss, 1985). Femti år frem i tid, på 1950-tallet, var mye uforandret. Likevel hadde forfall nå begynt å sette sitt preg på bydelen. De siste tiårene hadde det ikke kommet til noe særlig ny bebyggelse, og mye av det gamle var i svært dårlig forfatning. Mange bodde trangt og den hygieniske standarden var lav sammenlignet med andre bydeler. Selv om mange av bakklendingene selv ikke så på området som noe slumstrøk, ble Baklandet for byens myndigheter i stadig større grad et symbol på det samfunnet man ønsket å komme bort fra (Stugu, 1997). Da en viktig målsetning på 1960-tallet var å gjøre byen mer moderne og fremtidsrettet ved å gi plass til funksjonelle kontor- og handelshus, nye varehus, mer tidsriktige

veier og stadig flere parkeringsplasser til den forventede økningen av biler, ble det ikke lenger prioritert å bevare den gamle trehusbebyggelsen (Grankvist, 2017; Stugu, 1997).

Allerede mot slutten av 1940-tallet hadde tanken om å legge en gjennomfartsåre over Bakklandet begynt å vinne fotfeste blant de kommunale myndighetene. Da trafikken i byen økte sterkt gjennom 1950-tallet, styrket dette tanken om at en ny hovedvei over Bakklandet ville være et riktig og framsynt prosjekt, da det ville bedre trafikkflyten og avlaste Midtbyen for gjennomkjøring (Stugu, 1997). Den nye hovedveien ble først introdusert i 1965 i et forslag til generalplan for Trondheim. Der fikk den tilnavnet «Bakklandstangenten». Bakklandstangenten skulle bestå av en firefelts motorvei med planfri kryss og en byggelinje på 75 meter, i tråd med gjeldende veinormal (Kittang, 2006). Senere ble hovedveien også en del av Norsk veiplan II, og i 1980 ble det presentert seks alternative trafikk-løsninger i den såkalte «Bakklandsutredningen». Under alle omstendigheter ville hovedveien bety en rasering av store deler av bebyggelsen på Bakklandet (Bull & Næss, 1985).

Figur 2.3: Alternative broalternativer og veiføringer over Bakklandet.
Kilde: Generalplanen for Trondheim 1965, i Kittang (2006).

For å sikre den fremtidige veitraseen, begynte Trondheim kommune systematisk å kjøpe opp hus på Bakklandet. De oppkjøpte husene ble imidlertid dårlig vedlikeholdt ettersom de uansett skulle rives. Hus som ikke umiddelbart ble revet ble ofte stående tomme og flere ble utsatt for brann. Dette skapte stygge sår i trehusrekkene og bidrog til at bydelen ytterligere ble preget av forslumming og utrygghet (Bull & Næss, 1985; Grankvist, 2017; Stugu, 1997). I tillegg til

oppkjøpspolitikken, hadde også biltrafikken over Bakklandet vokst kraftig på denne tiden (Grankvist, 2017). I 1978 passerte hele 15 200 biler over strekningen på Øvre Bakklandet hvert døgn. Dette førte naturlig nok med seg mye støv og eksos, støy og risting, og gjorde at det etter hvert ble lite attraktivt å bo tett opptil veien. Selv om mange riktignok synes det var ille at den nye hovedveien skulle komme, var det altså ikke stort bedre om den ikke kom, dersom gatene fremdeles skulle være åpne for gjennomkjøring (Stugu, 1997).

Figur 2.4: Trafikksituasjonen på Bakklandet rundt 1970. Foto: Ketil Arntzen. Kilde: Kittang (2006).

Figur 2.5: Nedre Bakklandet. Riving av brygge. Kilde: Trondheim byarkiv (1967).

Til tross for Bakklandets tilstand, var det samtidig mange beboere som valgte å klore seg fast for å redde bydelen sin. Som en følge av dette ble Bakklandet og Lillegårdsbakken Velforening stiftet i 1971, der viktige målsetninger var å bevare Bakklandet som et boligområde og å redusere den store mengden av gjennomgangstrafikk. Velforeningen kastet seg raskt inn i arbeidet mot kommunens rivningspolitikk, der blant annet husokkupasjoner ble et viktig virkemiddel for å redde hus fra sanering (Bull & Næss, 1985). Ikke bare førte dette til at hus i svært mange tilfeller ble berget og satt i stand gjennom dugnadsarbeid, men okkupasjoner med påfølgende politiutkastelse vakte også stor medieoppmerksomhet (Bull & Næss, 1985; Stugu, 1997). Det ble etter hvert et bredt engasjement for å bevare den gamle trehusbebyggelsen, og på 1970-tallet hadde bevaringstankene begynt å slå igjennom for fullt også hos myndighetene - både i Trondheim, men også ellers i landet. Som en reaksjon mot det som ble oppfattet som et historieløst moderniseringsideal, fikk man nå en fornyet oppmerksomhet mot betydningen av den historiske dybden til omgivelser – en historisk dybde som man blant annet mente at de gamle trehusene på Bakklandet var et uttrykk for. Selv om riktignok ikke mange av husene hver for seg ble betraktet som bevaringsverdige, anså nå stadig flere at bydelen som et enhetlig bygningsmiljø var verd å ta vare på (Stugu, 1997).

Etter hvert som årene gikk, regnet færre og færre med at hovedveien ville komme. Noe formelt skrinleggingsvedtak ble aldri fattet, men i reguleringsplanen for Øvre Bakklandet fra 1994 er det ingen spor av traseen (Grankvist, 2017; Stugu, 1997). I et vedtak i bystyret i 1983, der det riktignok ble påpekt at det skulle reserveres en trase på Bakklandet for fremtidig utbygging av hovedvei, ble det samtidig fastslått at området skulle bevares og videreutvikles som et boligområde. Med dette var startskuddet gitt for en omfattende nybygging og rehabilitering som kom til å prege bydelen i en rekke år (Stugu, 1997).

Selv om mye av det gamle næringsgrunnlaget i dag har forsvunnet, vitner fremdeles de fysiske omgivelsene på Bakklandet om en svunnen tid. Enkelte rivninger, forfall og noen branner har riktignok forekommet, men sammenlignet med andre deler av byen har husrekkene på Bakklandet klart seg forholdsvis godt (Bull & Næss, 1985). I ettertid har også området blitt stengt for gjennomgangstrafikk, og så sent som i 2016 ble det vedtatt å stenge Gamle Bybro permanent for all motorisert ferdsel. Dette har selvsagt gjort sitt for å redusere mengden av biler i bydelen (Grankvist, 2017; Tiller, 2016). Ellers ble i 2016 også den offentlige parken Gåsaparken rutet opp (Helle, 2016), og siste del av et sykkelanlegg ferdigstilt (se figur 2.6 og 2.7). Sistnevnte hadde som formål å bedre fremkommeligheten for byens syklist. Blant annet er det lagt ned sykkelheller i gateløpet som strekker seg over hele Nedre Bakklandet, via Nygata, og et godt stykke inn på Øvre Bakklandet. Samtidig er fortauene blitt utvidet for å redusere konfliktene mellom gående og syklende (Miljøpakken, u.å.).

Figur 2.6: Gåsaparken på Øvre Bakklandet.
Foto: Cathrine Fossdal.

Figur 2.7: Sykkelhellene i Nygata. Foto: Cathrine Fossdal.

Når det gjelder det sosiale, har det også skjedd store endringer fra den gangen Bakklandet var et arbeider- og håndverkerstrøk. I takt med at de fysiske omgivelsene ble oppgradert flyttet det inn stadig flere mennesker med høyere sosioøkonomisk status, og i dag anses Bakklandet som et svært idyllisk og populært boområde. En bakside ved attraktiviteten er dog at boligprisene

de siste tiårene har steget kraftig og ekskludert mange fra å bosette seg der (Bakklandet, u.å.; Stugu, 1997). Med bakgrunn i dette, og de resterende endringene som har skjedd i bydelen i nyere tid, må man kunne si at det følgende sitatet i Adresseavisen i 1988 kom til å stemme godt overens med hvordan Bakklandet de neste tiårene kom til å utvikle seg:

Ingen annen bydel i Trondheim har vært nærmere døden enn Nedre Bakklandet. I stor grad kommunalt eiet, innkjøpt bit for bit med tanke på riving for å gi plass for den nye hovedveien over Bakklandet. Gjennom mange år forsømt, overlatt til seg selv, tilfeldigheten og forfallet. Svært mange betraktet slitasjen så omfattende at det knapt fantes redning for den vindskeive, kommunalt eide trehusbebyggelsen. Men fortsatt skjer det undre. I dag blåser det igjen en optimismens vind gjennom bydelen. Byggeaktiviteten er påfallende. Målet er å gjøre den tiltagende slum til et av Trondheims mest attraktive boområder! (Adresseavisen 1988, 18. april; i Kittang 2006, s. 244).

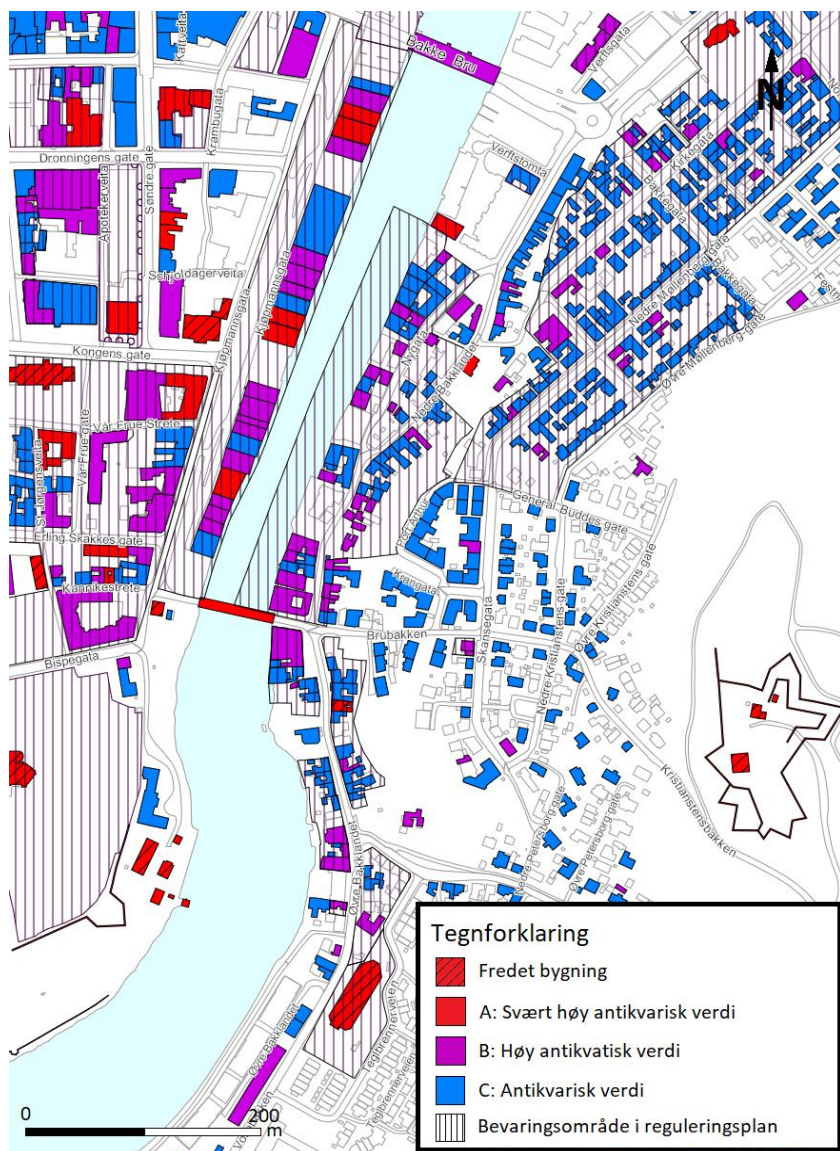
2.2 Bakklandet i kommunal planlegging

I dag er Bakklandet klassifisert som et bevaringsområde av Trondheim kommune (Trondheim kommune, u.å.; 2014). Det er byantikvaren som er kommunens rådgiver i spørsmål som omhandler bevaring av antikvarisk verdifulle bygninger, miljøer og anlegg. Byantikvaren ivaretar slik byens antikvariske interesser slik disse er regulert gjennom Kulturminneloven (Hansen, 2017). For øyeblikket er Mette Bye Trondheims byantikvar (Trondheim kommune, 2018b). I oktober 2017 møtte jeg henne for et intervju i forbindelse med oppgaven min. Dette var noe av det hun hadde å si om hva kommunen anser som det særegne ved Bakklandet:

Fra vårt ståsted er det et tungt bevaringsområde. Et viktig historisk område. [...]. Du har det her krumme gateløpet som er veldig karakteristisk for Bakklandet og som du ikke finner i Midtbyen, for eksempel. Altså, du har antydninger i noen av veitene og i Krambugata, men ellers så er jo Trondheim veldig sånn strengt planlagt. Så det at det er et krumt gateløp, at det er en homogen trehusbebyggelse som oppleves som veldig historisk tung, og også den historien om kampen om Bakklandet, at det skulle gå en motorvei der... Altså veldig stort engasjement for bevaring har jo gjort det veldig myteomspunnet også. Så den fortellingen er også veldig viktig.

Det som kommunen anser som det særegne ved Bakklandet henger altså nært sammen med de fysiske omgivelsene og de arkitektoniske og historiske dimensjonene som disse er med på å utgjøre. I tillegg anses også selve fortellingen om bevaringskampen som sentral. Byantikvaren fremhever videre at området fremdeles består av flere autentiske bygg, og at kommunen er svært opptatt av å ta vare på disse: «De [autentiske byggene] bærer på en måte hele området da, som et autentisk historisk bymiljø». Selv om det riktignok også er en rekke bygg som er kommet til i nyere tid, tror hun at det at disse er bygd i et tilsvarende formspråk, har vært viktig for at folk fremdeles opplever Bakklandet som et sammenhengende og ganske enhetlig område.

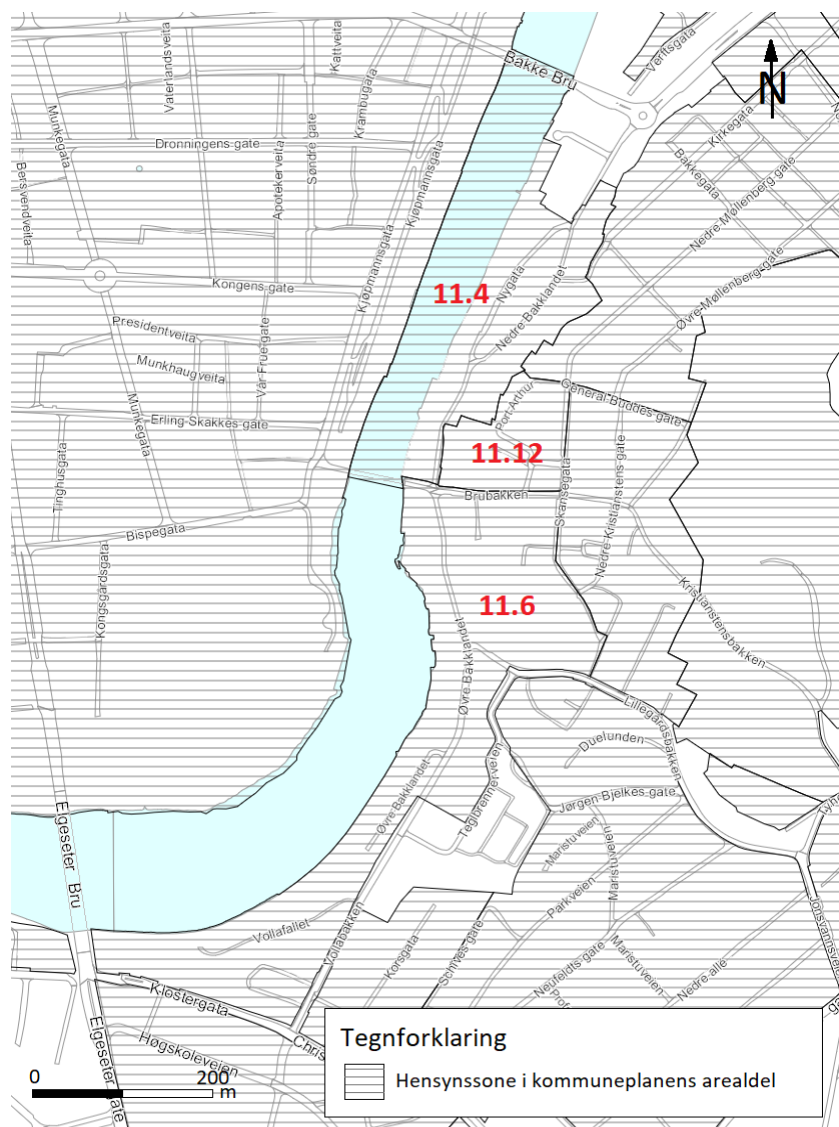
Det at Bakklandet er klassifisert som et bevaringsområde av Trondheim kommune, betyr imidlertid at beboerne må ta hensyn til en rekke ulike planer, bestemmelser og retningslinjer dersom noe på huset skal endres eller vedlikeholdes (Trondheim kommune, u.å.; 2014). I figur 2.8 og 2.9 vises to utsnitt av Bakklandet fra kartet «Aktshetskart kulturminner» i plankartet til Trondheim kommune. I figur 2.8 kommer det frem at store deler av bebyggelsen er klassifisert som å ha antikvarisk verdi. Mens blå farge viser bebyggelse med antikvarisk verdi, har den lilla og røde bebyggelsen henholdsvis høy og svært høy antikvarisk verdi. Skrå, svarte striper over en rød bygning tilsier at den er fredet. Anlegg og bygninger som er fredet etter Kulturminneloven har den sterkeste formen for lovbeskyttelse. Som det kommer frem av figur 4 er det imidlertid bare Bakklandet Skydsstasjon (se figur 1.2) og det tidligere teglverket (se figur 2.1) som i dag faller inn under sistnevnte kategori (Trondheim kommune, 2018a).

Figur 2.8: Antikvarisk verdifull bebyggelse og bevaringsområder i reguleringsplaner. Kilde bakgrunnskart: «Aktshetskart kulturminner», i Trondheim kommune (u.å.).

I følge § 10.2 i kommuneplanens arealdel, skal bebyggelse som er markert som antikvarisk verdifull i klasse A, B, eller C, søkes bevart. Dette innebærer at fasader, takform, vinduer, dører, farger og materialet skal søkes opprettholdt for å bevare karakteren til bygninger og anlegg. Videre poengterer retningslinjene at «planforslag og søknad om tiltak som berører eksteriørverdier i bygninger i klasse A, B eller C, markert på «Aktsomhetskart kulturminner» skal forelegges byantikvaren» (Trondheim kommune, 2014, s. 9). Beboere som bor i hus med antikvarisk verdi må med andre ord ta hensyn til disse bestemmelsene og retningslinjene dersom de ønsker å gjøre endringer på boligen.

Som det fremgår av figur 2.8, finnes det også områder på Bakklandet som er karakterisert som bevaringsområder i reguleringsplaner. Figur 2.9 viser i tillegg at området er omfattet av ulike hensynssoner for kulturmiljø og kulturlandskap i kommuneplanens arealdel.

Figur 2.9: Hensynssoner for kulturmiljø og kulturlandskap i kommuneplanens arealdel. Kilde bakgrunnskart: «Aktsomhetskart kulturminner», i Trondheim kommune (u.å.).

Både bevaringsområdene i figur 2.8 og hensynssonene i figur 2.9 er altså også med på å bestemme hvordan Bakklandet skal utvikles fremover. Når det gjelder hensynssonene kommer det frem i figur 2.9 at studieområde mitt er underlagt tre hensynssoner for kulturmiljø og kulturlandskap; henholdsvis hensynssone 11.4, 11.6 og 11.12 (Trondheim kommune, u.å.; 2013). I retningslinjene for hensynssone kulturmiljø og kulturlandskap i kommuneplanens arealdel, finner vi at i disse områdene «...skal den kulturhistoriske verdifulle bebyggelsen og områdenes særpregene miljø, herunder landskapsverdier, søkes bevart» (Trondheim kommune, 2014, s. 24). Hensynssone 11.4 omhandler bryggerekkene, mens hensynssone 11.6 omhandler Bakklandet. Ifølge kommunedelplanen for kulturminner og kulturmiljøer overlapper disse hensynssonene dog delvis. Hensynssone 11.12 gjelder på sin side murhusmiljøet «Port Arthur», som ligger over Bakklandet. Likevel regnes altså også deler av Bakklandet med i denne hensynssonen for å kunne bevare dette bygningslandskapet (Trondheim kommune, 2013). Poenget i denne sammenheng er å fremheve at beboerne på Bakklandet altså må ta hensyn til en rekke ulike planer, bestemmelser og retningslinjer dersom noe på huset skal endres eller vedlikeholdes. Noen av beboerne jeg har snakket med bor i hus med høy antikvarisk verdi, andre i hus med antikvarisk verdi, og noen i hus uten antikvarisk verdi. Likevel er de alle del av et bevaringsområde som krever at det hele tiden må bli tatt hensyn til den kulturhistorisk verdifulle bebyggelsen og områdets særpregede miljø (Trondheim kommune, u.å.; 2014).

2.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gått nærmere inn på konteksten til Bakklandet for å gi en bedre forståelse av studieområdet. Først tok jeg et historisk tilbakeblikk på utviklingen av bydelen fra 1600-tallet og frem til i dag. Deretter ble Bakklandet beskrevet slik området fremkommer i kommunal planlegging. Her ble både kommunale planer, bestemmelser og retningslinjer som omhandler bevaring trukket frem, i tillegg til at deler av et intervju med byantikvaren i Trondheim ble presentert. Som det fremkommer av gjennomgangen ovenfor er Bakklandet i dag et område med fysiske og historiske kvaliteter som kommunen er svært opptatt av å ta vare på.

3 TEORI

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Med bakgrunn i problemstillingen, som tar for seg beboernes opplevelser av Bakklandet som bosted, har jeg lagt vekt på teorier om sted og dominerende forestillinger om byen som bosted. Først vil jeg forklare stedsbegrepet med utgangspunkt i ulike forståelser av hva et sted er. Deretter drøftes sammenhengen mellom sted, identitet og tilknytning, før jeg kommer nærmere inn på dominerende forestillinger om byen som bosted. I og med at Bakklandet er en bydel i Trondheim, vil jeg her diskutere forestillinger om det urbane versus det rurale. I tillegg vil jeg komme inn på ulike forståelser av lokale felleskap i urbane nærmiljø.

3.1 Stedsteori

Sted er et sentralt begrep innenfor geografifaget (Aure, Berg, Cruickshank & Dale, 2015a). Selv om et fellestrekk ved anvendelsen av stedsbegrepet er at det på en eller annen måte gis et romlig innhold, er begrepet imidlertid komplekst og benyttes på en rekke ulike måter i både dagligtalen og i faglige sammenhenger. I den hverdagslige kommunikasjonen er det varierende meningsinnholdet vanligvis uproblematisk, da det som oftest fremgår av sammenhengen hva man legger i begrepet. Når det gjøres til gjenstand for vitenskapelig teoretisering, presisering og analyse, blir det imidlertid noe mer komplekst. Både mellom ulike profesjoner og innad i geografifaget finnes et mangfold av definisjoner (Berg & Dale, 2004). I dette delkapitlet er det fortrinnsvis geografiske tilnærminger og forståelser av begrepet som vil bli diskutert.

3.1.1 Et historisk tilbakeblikk på stedsbegrepet

Det var først på 1970-tallet at de første viktige bidragene til stedsteorien ble formulert. Frem til da hadde sted stort sett blitt betraktet som et allment og alminnelig ord som ikke trengte faglig eller teoretisk presisering. Nå begynte imidlertid humanistiske geografer å rette oppmerksomhet mot begrepet, og foretok den første betydelige teoretisering av «sted». De humanistiske geografene kritiserte den rådende positivistiske geografien som med sin kvantitative romlige analyse, såkalt «spatial science», hadde hovedfokuset på rom («space»). Denne tilnærmingen så på steder som lokaliseringer, og utelot slik den menneskelige dimensjonen i sine analyser (Berg, Dale, Førde & Kramvig, 2013). For å også rette fokuset mot det menneskelige aspektet, brukte Tuan (1977, i Berg & Dale, 2004) og Relph (1976, i Berg & Dale, 2004), to av de mest innflytelsesrike humanistiske geografene, nå begrepet «sense of place». «Sense of place» henspiller, slik navnet også antyder, på menneskers stedsopplevelse og stedsfølelse. Sted ble

slik sett betraktet som et opplevd og erfart fenomen, der det var de subjektive dimensjonene ved stedsbegrepet som nå kom i fokus (Berg & Dale, 2004; Berg et al., 2013).

Utover 1980-tallet økte interessen for stedsbegrepet, og gradvis ble det utviklet andre måter å teoretisere rundt begrepet på. På slutten av 1980-tallet fastslo Agnew (1987, i Berg & Dale, 2004) at det kunne identifiseres tre hovedforståelser av stedsbegrepet i den geografiske litteraturen; henholdsvis sted som «location», «sense of place» og «locale». Selv om disse forståelsene ofte har blitt sett på som konkurrerende og uforenlige, poengterte Agnew (1987, i Berg & Dale, 2004) at de heller må ses på som komplementære dimensjoner ved sted. Når det gjelder førstnevnte, legger sted som «location» vekt på å se sted som et spesifikt fysisk område som danner bakgrunnsrammen for ulik samfunnsmessig aktivitet. Begrepet assosieres først og fremst med økonomisk geografi og lokaliseringsteorier, der steder hovedsakelig vurderes ut ifra hvilke lokaliseringsfordeler de kan ha for en gitt virksomhet. Slike lokaliseringsfaktorer kan for eksempel dreie seg om tilgang til ulike råvarer, klima, infrastruktur, havne- og tomteforhold, boligpriser eller arbeidskraft. En etterstreber følgelig en mest mulig «objektiv» beskrivelse av stedet, der det er de ytre, fysiske og materielle betingelsene som er i hovedfokus. Stedet betraktes utenfra, og der det er de synlige og kvantifiserbare egenskapene som vektlegges (Berg & Dale, 2004). Tankegangen var svært sentral i geografifaget fra mellomkrigstiden til 1960-tallet, og er først og fremst koblet til en positivistisk tilnærming (Aure et al, 2015a; Berg & Dale, 2004).

Når det gjelder «sense of place», legger man som tidligere nevnt vekt på de subjektive og opplevelsesmessige dimensjonene ved sted. Det er det indre og følelsesmessige som er i fokus, der man ønsker å avdekke hvordan individer og grupper tolker og knytter seg til områder hvor de lever sine liv. I motsetning til forståelsen av sted som «location», som mer eller mindre eksplisitt forutsetter at aktører er økonomisk rasjonelle og i stand til å forholde seg til hvordan steder objektivt sett er, bygger «sense of place» på en forståelse av at mennesker handler ut ifra hvordan de selv oppfatter og tolker omgivelsene. Et geografisk rom blir først et sted når individer har et forhold til det, forbinder noe med det og tillegger det mening. Selv om steder dermed ikke eksisterer løsrevet fra menneskelig forståelse og erfaring, betyr ikke dette at de fysiske og materielle rammene er uten betydning. Likevel er det personers subjektive opplevelser som anses som innfallsporten for å forstå menneskes forhold til steder (Berg & Dale, 2004).

Forståelsen av sted som «sense of place» er altså forankret i en humanistisk tilnærming fra 1970-tallet (Aure et al., 2015a). De humanistiske geografene bygger på eksistensialisme og

fenomenologi i sin teoretisering omkring stedsbegrepet. Mens det fenomenologiske kommer til uttrykk ved at man ser på sted som et opplevd fenomen som ikke eksisterer løsrevet fra menneskelig erfaring og forståelse, innebærer det eksistensielle aspektet at det å føle en tilknytning til steder anses som et fundamentalt menneskelig behov. Ikke bare anses stedstilknytning å gi mennesker en grunnleggende følelse av sikkerhet og trygghet, men også å være viktig for oppbygning av menneskers identitet, da steder betraktes som det trygge utgangspunktet hvorfra vi ordner våre opplevelser og orienterer oss i verden. Stedstilknytning og stedsidentitet ble slik sett sentrale begreper blant de humanistiske geografene på 1970-tallet. For dem handlet dette om at det er en tett relasjon mellom mennesker og steder, og der mennesker gir steder identitet, og omvendt (Berg & Dale, 2004). Relph (1976, s. 37, i Berg et al., 2013, s. 12) uttrykte dette på følgende måte: «People are their place and place is its people». Identitet ble av de humanistiske geografene forstått som grunnleggende og relativt stabile trekk ved både mennesker og steder. Mens menneskers identitet ble uttrykt gjennom sosiale kategorier som for eksempel kjønn, etnisitet og klasse, anså man at steder på sin side hadde en sann, autentisk og uforanderlig identitet, såkalt «genus loci», som det var mulig å avdekke og videreformidle. Det var med andre ord en essensialistisk forståelse som lå til grunn for de humanistiske geografenes forståelse av identitet, der identitet ble ansett som noe som mennesker og steder *hadde* (Dale & Berg, 2013).

På 1980-tallet vokste det frem en tredje hovedforståelse av stedsbegrepet; sted som «locale». Denne innebærer at sted ses på som en kontekst for hverdagens sosiale interaksjoner (Berg & Dale, 2004; Berg et al., 2013). Begrepet er hentet fra sosiologien Anthony Giddens, som definerer dette på følgende måte: «Locales refer to the use of space to provide the settings of interaction, the settings of interactions in turn being essential to specifying its contextuality» (Giddens, 1984, s. 118, i Berg & Dale, 2004, s. 44). Med dette legges det altså vekt på at steder må forstås som en slags node eller møteplass hvor ulike individers hverdagspraksis krysser hverandre i tid og rom. Stedet formes gjennom den sosiale praksisen som styres av formelle og uformelle regler og rammer, samtidig som disse reglene og rammene igjen påvirkes og endres som en følge av aktivitetene som foregår der. «Locale» er med andre ord nært knyttet opp mot en forståelse av at det er *strukturer* som både muliggjør og begrenser menneskelig handling, samtidig som disse strukturene igjen er et *resultat* av menneskelig handling (Berg & Dale, 2004). Steder anses ikke som en gitt, statisk ramme for sosial interaksjon, men snarere som noe som kontinuerlig skapes og gjenskapes som en del av den sosiale aktiviteten (Berg et al., 2013).

3.1.2 Nyere stedsteori

Også i dag anses forståelsene av sted som «location», «sense of place» og «locale» som relevante og nyttige utgangspunkt for en drøfting av stedsbegrepet (Berg et al., 2013). Berg et al. (2013) påpeker imidlertid, i likhet med Agnew (1987, i Berg & Dale, 2004), at de tre forståelsene må ses på som komplementære, heller enn konkurrerende, dimensjoner ved sted. Det er videre ingen skarpe skiller mellom dem, men snarere flytende overganger som til sammen danner den helheten som er selve stedet. Om man legger hovedvekten på det materielle, på praksis, eller på det opplevelsesmessige, avhenger først og fremst av hvilken problemstilling og hvilket tema den enkelte forskningen har (Berg et al., 2013).

I takt med samfunnsutviklingen har det dog vært nødvendig å justere og videreutvikle de tre hovedforståelsene noe (Berg et al., 2013). I 2004 skrev Berg & Dale (2004) at nyere bidrag til stedsdebatten hadde dreid seg om hvordan de tre hovedforståelsene som Agnew identifiserte i 1987, hadde kunnet syntetiseres og oppdateres. Med nyere stedsteorier siktet derfor Berg & Dale (2004) til teorier som forsøkte å bygge bro mellom objektivistiske og subjektivistiske tilnærminger til sted. Til tross for at det var snakk om en mangfoldig litteratur som på ingen måte var en entydig eller avgrenset kategori arbeider, var det særlig to utviklingstrekk som hadde bidratt til denne utviklingen; henholdsvis globaliseringen og den såkalte «kulturelle vendingen» i samfunnsvitenskapen generelt, og i geografifaget spesielt (Berg & Dale, 2004). Når det gjelder den kulturelle vendingen, omhandler denne kort fortalt at det med den poststrukturalistiske tenkingen på 1990-tallet, ble et større fokus på mening, symbolikk og representasjoner i forskning (Couper, 2015). Globalisering betegner på sin side økonomiske, sosiale og kulturelle endringsprosesser som, godt hjulpet av forbedrede kommunikasjons- og transportmuligheter, bidrar til en stadig raskere og økende strøm av mennesker, kapital, varer, ideer og informasjon rundt omkring i verden. På den ene siden har globaliseringen ført til at verden på mange måter er blitt mer lik. På den andre siden bidrar den også til en differensiering, der det skapes nye forskjeller mellom steder. I en geografifaglig sammenheng førte dette til at oppfattelsen av steder som atskilte og enestående, gradvis ble forlatt til fordel for en forståelse av steder som på den ene siden unike, men på den andre siden sammenbundet og gjensidig avhengige av hverandre (Berg & Dale, 2004).

Doreen Massey er blant geografene som har vært særlig innflytelsesrike når det gjelder nytenking omkring stedsbegrepet. Med utgangspunkt i en forståelse av sted som møtested, foreslo hun på 1990-tallet et såkalt relasjonelt stedsbegrep, som siden den gang har fått stor gjennomslagskraft. Selv om det relasjonelle stedsbegrepet riktignok er blitt forstått på ulike

måter, har det likevel fire grunnleggende fellestrekk som henger nøye sammen: For det første forstås steder som åpne, i form av at steder er formet av relasjoner som strekker seg langt utover det lokale. For det andre anses steder som dynamiske og i stadig endring på grunn av at nye interaksjonsmønstre og relasjoner oppstår. For det tredje innebærer det at steder er gjensidig avhengige av hverandre, og for det fjerde at steder og mennesker er gjensidig konstituerende (Berg & Dale, 2004; 2015). Steder sett i lys av et relasjonelt stedsbegrep anses med andre ord som et produkt av sine forbindelser i tid og rom, snarere enn et produkt av sitt essensielle selv (Berg & Dale, 2015).

Berg & Dale (2015) fremhever at store deler av den teoretiske utvikling siden 2004 kan ses på som en videreføring av det relasjonelle stedsbegrepet. Selv om man i noen grad kan snakke om nye perspektiver og tilnærminger, kan de nyere innspillene snarere betraktes som nyanseringer, heller enn avvísninger, av det relasjonelle stedsbegrepet. Massey (2005, i Berg & Dale, 2015) har eksempelvis selv i ettertid videreutviklet sitt relasjonelle stedsbegrep, der hun understreker steders relasjonelle karakter med begrepene «throwtogetherness», «events» og «elusiveness». Oversatt til norsk, kan man følgelig si at hun med begrepene forstår steder som begivenheter eller hendelser, og der hun vektlegger deres flyktighet og «sammenkastethet». Slik sett viderefører hun forståelsen av sted som møtested, men der endring og dynamikk vektlegges i enda større grad. Berg & Dale (2015) trekker ellers frem fem hovedforståelser av stedsbegrepet som har blitt stadig mer sentrale. Jeg vil ikke gå i detalj på de ulike forståelsene, men ønsker kort å nevne at det blant annet har blitt et større fokus på mobilitet og sted, materialitet i form av hybride steder og mer-enn-menneskelige nettverk, sted som ansamling ('assemblage'), sted som tilblivelse ('becoming') og sted som territorium. Overordnet, og på tvers av disse innspillene, kan man nok likevel si at dynamikk og forandring er de to fokusområdene som står enda mer sentralt i dag enn tidligere.

3.1.3 Sted og identitet

Stedsidentitet ble som tidligere nevnt et sentralt begrep blant de humanistiske geografene på 1970-tallet. Mens menneskers og steders identiteter da ble sett på som forholdsvis faste og uforanderlige, har det imidlertid i dag, i tråd med det relasjonelle stedsbegrepet, blitt vanlig å erkjenne at identitet er noe som utvikles kontinuerlig – både i samspillet mellom individer, men også mellom individer og deres omgivelser (Dale & Berg, 2013). Således har man beveget seg bort ifra en essensialistisk til en konstruktivistisk forståelse av begrepet, der identiteter i dag anses som relasjonelle, flertydige og foranderlige. Identitet er ikke noe vi eller steder *har*, men snarere noe som *skapes* hele tiden (Berg & Dale, 2004; Dale & Berg, 2013). I en geografifaglig

sammenheng blir stedsidentitet vanligvis både forstått som *menneskers* identifisering med steder, altså hvordan steder inngår i menneskers identitetskonstruksjoner, samt selve *stedets* identitet med fokus på et steds karakter og særpreg. Allerede i 1976 påpekte geografen Relph disse to hovedbetydningene ved å bruke begrepene «identity of a place» om selve stedets identitet, og «identity with a place» om vår identifisering med steder. Disse er imidlertid tett sammenvevd, da menneskers identitet påvirker steders identitet, og omvendt (Dale & Berg, 2013).

Når det gjelder «identity of a place», er det en rekke sammenvevde elementer og prosesser som skaper og former steders identiteter (Dale & Berg, 2013). Samtidig som et sted i stor grad er preget av dets fysiske og naturgitte betingelser, slik som natur, klima, bygningsmasse, beliggenhet og størrelse, kan eksempelvis en endring i de fysiske omgivelsene gjennom en bevisst byplanlegging endre et steds identitet. I andre tilfeller kan omstillinger i næringslivet tvinge frem endringer, for eksempel ved nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift. I ytterligere andre tilfeller kan det være en bevisst omdømmebygging og stedsmarkedsføring som hovedsakelig ligger til grunn. Endringsprosessene kan skje både langsomt og umerkelig, og raskt og dramatisk. I tillegg vil det kunne være både ovenfra- og nedenfrastyrte prosesser som skaper, utfordrer og endrer steders identiteter. Det kan være lokale politikere, byråkrater eller næringslivet som går i bresjen, men det kan også være vanlige beboere som driver frem endringer (Dale & Berg, 2013). Selv om ulike mennesker vil kunne oppfatte et steds identitet ulikt, og at et sted slik sett har flere identiteter som er i stadig endring, vil det samtidig kunne være aktører som har større innflytelse enn andre når det kommer til definisjonsmakt (Berg et al., 2013; Berg & Dale, 2004). Dale & Berg (2013) trekker opp et skille mellom hvordan stedet formes og forstås av politikere, byråkrater, arkitekter og andre profesjoners begreper og visjoner, og det uformelle og levde rommet slik stedet brukes og oppfattes i hverdagen av de som bor der. Disse forståelsene trenger på ingen måte å være sammenfallende, der eksempelvis politikeres forståelse av et sted kan være motstridende med hvordan befolkningen som bor der opplever stedet. Hvorvidt det oppstår konflikter mellom de ulike forståelsene, vil kunne variere både mellom steder og over tid på det enkelte sted.

«Identity with a place» henspiller på sin side på at steder kan inngå som en viktig komponent i menneskers identitet – både forstått som «hvem jeg er» og «hvem jeg ønsker å være». Dette innebærer at mennesker ikke bare kan føle en tilknytning til, men også identifisere seg med steder ved å beskrive seg selv i form av å tilhøre et eller flere bestemte steder. Også denne prosessen pågår imidlertid stadig, slik at hvordan et menneske bruker sted i sin

identitetskonstruksjon kan variere både mellom ulike *faser* i et individs liv, og for forskjellige *sider* ved et individs liv (Dale & Berg, 2013). Rose (1995, i Berg & Dale, 2004) hevder at mennesker kan relatere seg til steder på tre ulike måter: Man kan identifisere seg *med* et sted, *mot* et sted, eller *la være* å identifisere seg med stedet. Når det gjelder det å identifisere seg *med* et sted, fremholder Vestby (2015) at både et steds natur og landskap, et steds fysiske omgivelser og bygde miljø, samt et steds sosiale og lokalkulturelle forhold vil kunne danne grunnlaget for menneskers stedsidentitet. Det vil variere fra menneske til menneske hvor stor betydning de ulike dimensjonene har for den enkelte. For noen kan stedsidentifiseringen være et resultat av at man føler en likhet eller samhørighet med menneskene på stedet, da man opplever at disse ligner på enn selv med hensyn til for eksempel verdier, kulturelle preferanser eller sosioøkonomisk status. For andre kan det være naturforhold som i størst grad ligger til grunn (Vestby, 2015).

Ifølge Vestby (2015) kan mennesker både identifisere seg med *konkrete* steder og en bestemt *type* steder. Når det gjelder førstnevnte, er det for mange nærliggende å tenke på stedet hvor man vokste opp og har sine barndomsminner fra, da det er i disse årene at identiteten i stor grad formes. Selv om ikke alle opplever dette som et positivt sted å være, er det for mange et sted som de identifiserer seg *med*, og hvor de føler at de kan være seg selv, finne trygghet, avslapning og ro (Berg & Dale, 2004; Vestby, 2015). Mennesker som er oppvokst i værharde kystmiljø, kan eksempelvis uttrykke en slags avhengighet til denne *typen* steder. Det kan for eksempel dreie seg om stedenes natur og landskap, og at de forteller at de aldri kunne tenke seg å bo i innlandsmiljøer. Andre, som opprinnelig er ifra bygda, men som har bodd en tid i byen, kan på sin side fremheve at de føler seg mest hjemme i bygdemiljøer, da det sosiale miljøet her er et annet enn i byen (Vestby, 2015). I tillegg til dette kan mennesker også identifisere seg med steder på ulike geografisk nivå; alt fra det lokale og regionale, til det nasjonale, overnasjonale og globale. De ulike nivåene kan også kombineres, der hvilke nivåer som fremheves av den enkelte vil kunne avhenge av den øvrige sammenhengen og konteksten (Berg & Dale 2004; Dale & Berg, 2013).

Mennesker kan videre identifisere seg *mot* steder – både steder man kjenner godt og steder man vet mindre om (Berg & Dale, 2004). Igjen kan det være både et steds natur og landskap, et steds fysiske omgivelser og bygde miljø, og/eller et steds sosiale og lokalkulturelle forhold som gjør at man føler at stedet ikke passer sammen med den man er (Vestby, 2015). Et eksempel i denne sammenheng kan være ungdom som ønsker å flytte fra ensidige industristeder fordi at de gradvis, ofte på grunn av en allmennfaglig utdanning, identifiserer seg mot stedenes identiteter

som industriarbeidssteder. Til sist kan noen mennesker *la være* å identifisere seg med steder. Dette kan blant annet skyldes at andre steder står mer sentralt i identitetsprosjektet deres, at man føler seg fremmed der, eller er likegyldig til stedet. Innflyttere kan eksempelvis føle at de ikke har valgt sitt nye hjemsted, men bare havnet der fordi det var det eneste stedet hvor de fikk seg jobb. Særlig hvis bostedet oppfattes som høyst midlertidig kan det være sannsynlig at enkelte ikke identifiserer seg med stedet. Hvis mennesker har flyttet mye i sitt liv, kan det i tillegg også føre til at noen gir uttrykk for at de generelt ikke knytter seg til steder overhodet (Berg & Dale, 2004).

Det å definere hva som hører til på et sted, innebærer nødvendigvis samtidig å definere hva som ikke hører til på stedet. Det som er utenfor inngår følgelig i forstillingen om hva som er innenfor (Berg et al., 2013). I sitt forsøk på å belyse dette forholdet tar Cresswell (1996, i Berg & Dale, 2004) utgangspunkt i begrepsparet «in place/out of place». I tillegg til å ha en romlig referanse, er altså også disse begrepene klart relatert til identitet. Mens førstnevnte innebærer at noe eller noen hører til på et sted, vil noe eller noen tilsvarende være «out of place» dersom de ikke gjør det. Da mening og verdier ikke er iboende i steder, men skapes og gjenskapes av mennesker, kan det av den grunn være viktig studere hvordan ideer om hva som er passende, riktig og rettferdig blir formidlet gjennom steder. Dette kan eksempelvis gjøres ved å fokusere på overtredelser av de dominerende ideene, normene og reglene, for å forstå hvordan hegemonier konstitueres og utfordres. Ikke bare synliggjøres det normale når noe eller noen overtrer det som er på sin plass, men det vil i tillegg ofte være langt mer tidkrevende og omfattende å studere noe som er «in place», sammenlignet med noe som er «out of place». Vanligvis er det også vanskeligere for folk å uttrykke hva det normale eller det vanlige egentlig er, da dette ofte er uformulert eller usagt. Ulike mennesker vil imidlertid kunne ha ulike ideer om hva som er «in place» og «out of place». Dette kan i sin tur føre til maktkamp, konflikter og reforhandlinger om hva eller hvem som hører til (Berg & Dale, 2004). Personer eller aktiviteter som ikke tidligere ble sett på som passende, kan altså likevel med tiden bli oppfattet som å passe inn. På tilsvarende måte vil også opplevd likhet og inkludering på et tidspunkt, kunne endres til forskjell og ekskludering i det neste. Dette viser at forståelsene er dynamiske, og at de stadig blir utfordret og forhandlet om (Berg, 2016).

3.1.4 Stedstilknytning

Stedstilknytning kan defineres som en «...tilknytning mellom individer og deres meningsfulle omgivelser» (Aure, Nygaard & Wiborg, 2015b, s. 196). Stedstilknytning omhandler med dette ulike former for emosjonelle bånd som mennesker utvikler til steder (Lewicka, 2011; Ruud,

2015). Begrepene stedstilknytning og stedsidentitet har mye til felles (Berg, 2016). Begge dreier seg om menneskers relasjoner til steder, har sitt opphav i forståelsen av sted som «sense of place», samt at stedstilknytning, i likhet med stedsidentitet, blir betraktet som en prosess som er i kontinuerlig endring da hverken mennesker eller steder anses faste og stabile enheter (Aure et al., 2015b; Berg & Dale, 2004; Ruud, 2015). Berg (2016) skiller likevel de to fra hverandre ved å fremheve at stedstilknytning har en større grad av spesifisering enn stedsidentitet.

Det er ulike forhold som påvirker menneskers stedstilknytning, noe som følgelig gjør begrepet komplekst og mangefasettert (Aure et al., 2015b; Ruud, 2015). Både styrken og typen av stedstilknytning vil kunne variere mellom mennesker og endre seg over tid (Ruud, 2015). I tillegg vil både indre og subjektive dimensjoner, og ytre og kollektive dimensjoner være innvirkende (Berg, 2016). Lewicka (2011) skiller mellom to dimensjoner ved menneskers tilknytning til steder: Enten kan man føle en tilknytning til stedets fysiske dimensjoner og/eller til stedets sosiale dimensjoner. Mens noen føler seg knyttet til et sted på grunn av fysiske egenskaper ved stedet, slik som rekreasjonsmuligheter, vakker natur og et fysisk stimulerende miljø, vil andre føle en tilknytning basert på tette bånd til nabolaget eller familiære forhold. Lewicka (2011) hevder at mens de som har vokst opp på et sted eller har bodd lenge gjerne knytter seg til det lokale samfunnet, vil nyinnflyttede mennesker i større grad kunne knytte seg til de fysiske omgivelsene. Dette skyldes at det ofte vil ta lengre tid å etablere et nettverk av stabile sosiale relasjoner, enn det gjør å knytte seg til fysiske dimensjoner som for eksempel vakker natur. Ut ifra dette har altså lengden man har bodd på et sted mest betydning for de sosiale dimensjonene ved stedstilknytning. Lewicka (2011) fremholder videre at lengden man har bodd på et sted er blant de viktigste faktorene for stedstilknytning. Selv om også andre faktorer vil kunne være viktige, og noen ganger også viktigere, vil de som har bodd lenge på et sted ofte ha en sterkere tilknytning til stedet enn de som er relativt nyinnflyttede. Dette impliserer altså at jo lengre man har bodd på et sted, jo mer sannsynlig er det at man føler en sterk tilknytning til stedet, og jo mer trolig er det at denne tilknytningen er basert på sosiale forhold.

I takt med globaliseringen og menneskers økte mobilitet, har ifølge Berg (2016) individers potensiale til å oppleve en såkalt «flerstedstilknytning» økt. Dette impliserer, slik navnet også antyder, at man opplever en tilknytning til flere steder mer eller mindre samtidig. Dette kan naturlig nok gjelde steder på ulikt geografisk nivå, men også steder på samme geografiske nivå som ligger i kortere eller lengre avstand fra hverandre. Den økte forekomsten av flerstedstilknytning kan blant annet skyldes at folk i økende grad bor ulike steder i ulike

perioder av året, at folk bor på flere steder gjennom livet, samt at det i dag er blitt forholdsvis enkelt å få informasjon om tidligere bosteder og å opprettholde kontakten med dem som fortsatt bor der. Gjennom å lese lokalaviser, være aktiv på sosiale medier, eller å fysisk besøke disse stedene, kan man enklere opprettholde en følelse tilknytning også til disse stedene (Berg, 2016). Relasjonene til stedene man føler en tilknytning til, er imidlertid ofte kjennetegnet av diversitet og varierende styrkegrad, da ulike steder kan ha ulik betydning i et menneskets liv. Mens bostedet og hyttestedet eksempelvis kan være steder som har stor følelsesmessig og identitetsmessig betydning, kan på den andre siden steder hvor man handler eller pendler til for å jobbe ha en svakere følelsesmessig og identitetsmessig betydning (Vestby, 2015). På tross av den økte mobiliteten, fremholder Ruud (2015) at forskning fra flere land viser at et flertall av befolkningen fremdeles føler en tilknytning til eget bosted. De alle fleste lever fremdeles livet sitt i lokale miljøer, og der livet hovedsakelig utspilles i en rekke hverdager i nærheten av bostedet (Berg, 2016). Dette kan naturlig nok også henge sammen med at folk i dag, i større grad enn tidligere, velger et bosted som passer til ens egen livsstil og identitet. På grunn av økt mobilitet har stedstilknytningen slik sett også blitt mer «valgfri» (Dale & Berg, 2013).

Aure et al. (2015b) ser stedstilknytning som noe vi gjør gjennom tale, tenking og andre handlinger. De fremhever videre betydningen av psykologiske prosesser i forbindelse med selve stedstilknytningsprosessen, og viktigheten av å fokusere på prosessene folk former sin stedstilknytning gjennom. Ut ifra dette peker de på hvordan relasjonene kan oppstå gjennom henholdsvis følelser, kognisjon og atferd. Når det gjelder førstnevnte, kan prosessene være følelsesmessige og gi seg utslag i følelser som stolthet, glede og kjærlighet. Videre kan de være kognitive i form av tenking og refleksjon basert på minner, kunnskap og mening. Til sist kan prosessene være basert på og knyttet til atferd. Dette kan for eksempel være i form av å vedlikeholde nærhet, men også å endre og gjenskape steder gjennom handling. De tre prosessene kan naturlig nok også henge sammen, men der poenget uansett å fremheve hvordan menneskers relasjoner og tilknytning til steder i utgangspunktet oppstår (Aure et al., 2015b).

3.2 Byen som bosted

Opp gjennom historien har det vært ulike forestillinger av om det er det gode eller det dårlige liv som leves i byene. Når det gjelder de dominerende forestillingene om byen i dag, er også disse preget av tvetydighet og dualisme, og der bylivet omtales i både positive og negative ordelag (Schiefløe, 1992). I de følgende to delkapitlene vil jeg komme nærmere inn på dette ved å se byen som bosted i lys av to ulike aspekter; henholdsvis forestillinger om det urbane versus det rurale, og ulike forståelser av lokale felleskap i urbane nærmiljø.

3.2.1 Det urbane versus det rurale

Som en følge av globaliseringen har byens rolle i samfunnet og forholdet mellom by og land endret seg betraktelig (Berg & Lysgård, 2004). Farstad (2016) peker på at det i tidligere tider var enklere å skille by og bygd fra hverandre. I næringsstrukturen gikk det eksempelvis en tydeligere grense der primærnæringene dominerte på bygda, mens fabrikkene var en viktig komponent i byene. I dag har imidlertid tjenestenæringene overtatt mye av sysselsettingen over alt. Den økte mobiliteten har i tillegg ført til at folk i større grad pendler til jobb, reiser hyppigere på ferie, og veksler mellom å bo i urbane og rurale strøk etter hvilken livsfase de befinner seg i. Nyere teknologi har videre redusert betydningen av geografisk avstand når det gjelder sosiale relasjoner, samt muliggjort en omfattende flyt av varer og informasjon som influerer både by og bygd (Farstad, 2016). Alt i alt har dette ført til at hverdagslivet i byen og på bygda er blitt mer likt, og at det ikke lenger er like enkelt å definere hvor grensene mellom det urbane og det rurale går (Farstad, 2016; Haugen & Villa, 2016).

Til tross for at det har blitt større likhet mellom by og bygd de siste årene, hevder likevel Berg & Lysgård (2004) at det fortsatt er meningsfylt å snakke om urbane og rurale områder. Begrepene «by» og «bygd» er fremdeles meningsfulle for folk flest, og byen og det urbane forstås ofte i *relasjon* til bygda og det rurale, og motsatt. Mange av de forestillingene vi har om det urbane er med andre ord et resultat av at vi kontrasterer det med ideer om hva det rurale er (Berg & Lysgård, 2004; Farstad, 2016). Berg & Lysgård (2004) fremholder imidlertid at urbanitets- og ruralitetsbegrepet må ses på som sosialt og kulturelt konstruerte kategorier. Dette impliserer at det er *forestillingene* om det urbane/rurale som anses som det sentrale, heller enn at områder eksempelvis blir klassifisert som henholdsvis urbane og rurale ut ifra et utvalg observerbare og målbare variabler. Selv om disse tankene vokste frem på 1990-tallet og var inspirert av poststrukturalistisk tenking (jf. den kulturelle vendingen), fremhever likevel Berg & Lysgård (2004) at også materielle dimensjoner må ses på som sentrale i vår forståelse av det urbane og det rurale (jf. det økte fokuset på materialitet på 2000-tallet). Poenget er uansett å peke på at det med dette vil kunne eksistere ulike forståelser av hva det urbane og det rurale er – både til ulike tider og på ulike steder, men også mellom ulike mennesker.

Selv om urbanitet og ruralitet må ses på som dynamiske kategorier som stadig defineres og redefineres, fremholder likevel Berg & Lysgård (2004) at det finnes noen dominerende forestillinger om byen og bygda. Gjennom forskning på urban-rural migrasjon, og gjennom studie av ulike medier, har de identifisert to dominerende sett bilder av byen og bygda:

Tabell 3.1: Dominerende forestillinger om bygda og byen (Berg & Lysgård, 2004, s. 73).

BYGDA	BYEN
Den tradisjonelle bygda	Den moderne byen
Smalt vare- og tjenestetilbud	Bredt vare- og tjenestetilbud
Kjedelig	Spennende
Likhet	Mangfold
Sosial kontroll	Stor takhøyde
Den idylliske bygda	Den fæle byen
Ro	Bråk
Rent	Skittent
Trygt	Farlig
Sosial omsorg	Sosial isolasjon
Pent, grønt	Stygt, grått
Sunt liv	Usunt liv

Som det fremgår av tabell 3.1, består de dominerende sett forestillingene om byen og bygda av henholdsvis «den tradisjonelle bygda» og «den moderne byen», og «den idylliske bygda» og «den fæle byen». Når det gjelder førstnevnte, blir «den tradisjonelle bygda» sett på som kjedelig, og der likhet, sterk sosial kontroll og et smalt vare- og tjenestetilbud dominerer. Bildet av «den moderne byen» er på den andre siden langt mer positivt. Her er det spennende, mangfoldig, stor takhøyde og et bredt vare- og tjenestetilbud. I det andre settet er det imidlertid byen som har et gjennomgående negativt preg, mens bygda blir omtalt i langt mer positive ordelag. «Den idylliske bygda» representerer ro, ren luft, sosial omsorg og trygghet. I det pene, grønne landskapet kan man drive sunne aktiviteter som jakt, fiske og friluftsliv. I «den fæle byen» er det derimot skittent, farlig, bråkete, stygt og grått. Bylivet er preget av sosial isolasjon og usunne aktiviteter, slik som det å gå på restaurant eller pub (Berg & Lysgård, 2004).

Selv om stereotyper om by- og bygdelivet riktignok eksisterer, vil det imidlertid kunne variere både mellom individer og mellom områder innad i byen og på bygda hvordan disse karakteristikkene stemmer overens med menneskers egen oppfatning av bostedet. Farstad (2016), som fokuserer på sosiale aspekter i byer og bygder, fremhever at i tillegg til at den sosiale dynamikken på det enkelte bosted vil være influert av individuelle personer, og slik sett vil skape sosiale forskjeller mellom ulike boområder, vil også det sosiale bomiljøet kunne oppleves forskjellig fra person til person. Blant annet vil opplevelsen kunne avhenge av hvilken

livsfase man befinner seg i (Farstad, 2016). De fleste mennesker har i tillegg et sammensatt forhold til bostedet. Selv om forholdet kan være overveiende positivt eller negativt, vil både positive og negative elementer inngå for de fleste (Berg, 2016). Poenget til Farstad (2016) er at selv om generelle forestillinger om byen og bygda riktignok både eksisterer og til en viss grad også stemmer overens med menneskers opplevelse av eget bosted, vil virkeligheten være langt mer sammensatt enn hva stereotypier som de presentert i tabell 3.1 ofte gir inntrykk av.

3.2.2 Lokale fellesskap i urbane nærmiljø

Det finnes flere forståelser av hva et nærmiljø er, men der det vanligste er å definere det som et geografisk område som er knyttet til bostedet (Dale & Jørgensen, 1986). I tråd med dette beskriver Schiefloe (1985, s. 154) begrepet på følgende måte: «...nærmiljøet avgrensner området for aktiviteter og relasjoner som har boligen som utgangspunkt». Et nærmiljø består både av en materiell, en sosial og en organisatorisk struktur. Mens den materielle strukturen utgjøres av naturlige og menneskeskaptede omgivelser, slik som veier, bygninger, lekeplasser, vegetasjon og friarealer, består den sosiale strukturen av mellommenneskelige relasjoner som oppstår i lokale nettverk og grupper. Den sosiale strukturen utgjør også en ramme for etablering og vedlikehold av sosiale relasjoner og den lokale kulturen, slik som språk, normer og omgangsformer. Til sist består den organisatoriske strukturen av lokale institusjoner, servicevirksomhet, lag og organisasjoner. Dette kan være formelle enheter som skoler, butikker og borettslag, eller frivillige organisasjoner som velforeninger og idrettslag. Ifølge Schiefloe (1985) kan det imidlertid være analytisk hensiktsmessig å splitte opp den organisatoriske strukturen og innordne den i to andre strukturene. Dette gjorde også jeg i min analyse. Selv om det fysiske og det sosiale miljøet riktignok må ses i sammenheng, der den sosiale strukturen er med på å forme materialiteten, og omvendt, er det primært den sosiale strukturen jeg vil fokusere på i det følgende for å få et innblikk i om, og i tilfelle på hvilken måte, det finnes lokale fellesskap blant beboerne på Bakklandet.

Helt siden industrialiseringen har man forsøkt å forklare hvilken betydning urbaniseringsprosessen har på relasjoner mellom mennesker. Blant annet kan det spørres om det finnes lokale fellesskap blant beboere i byer, eller om dette er et fenomen som hører andre områder til? For å besvare dette spørsmålet løfter Schiefloe (1992) frem tre hovedforståelser av lokale fellesskap i byer; henholdsvis det *fortapte*, det *bevarte* og det *frigjorte* urbane fellesskapet. Ideen om det *fortapte* fellesskapet bygger på en forestilling om at lokalt fellesskap og sosialt fellesskap er to sider av samme sak, og at dette er noe som går tapt i bytilværelsen. Fellesskap og byliv anses slik sett som uforenlige, og der bymenneskers liv er preget av fremmedgjøring og

ensomhet da de ikke har en forankring i sosialt verdifulle, og menneskelig nødvendige, lokale fellesskap (jf. forestillingen om «den fæle byen») (Schiefløe, 1985; 1992). Flere sider ved den moderne samfunnsutviklingen trekkes frem som mulige årsaker til denne situasjonen. Blant trekk som hyppigst nevnes er at formelle institusjoner i økende grad har overtatt oppgaver som familie og nabolag tidligere hadde ansvar for, samt at byens størrelse og uensartede befolkning gir mindre oversiktighet og en tydeligere oppsplitting i ulike interessegrupper (Schiefløe, 1985). Selv om oppfatningen av det fortapte urbane fellesskapet også er vanlig i dag, fremhever imidlertid Schiefløe (1992) at denne forestillingen hviler på et svakt empirisk fundament. Om man undersøker bybeboeres sosiale involvering, vil man finne at de fleste hverken føler seg ensomme eller fremmedgjorte, men snarere er rimelig tilfreds med tilværelsen i byen.

I motsetning til dem som hevder at det lokale fellesskapet er gått tapt i byen, mener tilhengerne av det *bevarte* urbane fellesskapet at det motsatte er tilfelle, i alle fall i deler av byområder (Schiefløe, 1985). Schiefløe (1985; 1992) fremhever at denne forståelsen har en noe sterkere empirisk forankring, da flere undersøkelser har dokumentert at lokale fellesskap finnes i ulike deler av byer. Særlig i eldre, sentrale strøk viser det seg at man kan finne forekomster av bymiljøer som på mange måter fungerer som lokale fellesskap. Her har beboerne gjerne utviklet sin egen særegne kultur, og der viktige oppgaver innenfor sosial omsorg og sosial kontroll blir ivaretatt gjennom uformelle sosiale mekanismer (jf. «den tradisjonelle bygda» og «den idylliske bygda»). Til tross for den dokumenterte forekomsten av bevarte urbane fellesskap, fremhever likevel Schiefløe (1992) at det er mye som tyder på at disse påvisningene har forholdsvis begrenset gyldighet. I tillegg til at lokale fellesskap i storbyer nok er mer unntaket enn regelen, er det flere utviklingstrekk som peker mot at slike fenomener raskt kan forsvinne. Både trafikkutvikling, eiendomsspekulasjoner, bruksendringer og befolkningsutskiftning er alle forhold som i fremtiden kan true disse lokale fellesskapene (Schiefløe, 1992). Blant faktorer som på den andre siden fremmer dannelsen av lokale fellesskap, kan det blant annet være positivt med en viss grad av homogenitet blant beboerne (Schiefløe, 1985), samt at det finnes arenaer hvor beboere kan komme i kontakt med hverandre, for eksempel gjennom møter i borettslaget, på dugnader eller på lokale arrangementer (Farstad, 2016; Schiefløe, 1985). Berg (2016) påpeker i tillegg at folk kan samle seg, både midlertidig og mer varig, om spesielle saker i nærmiljøet, for eksempel dersom man opplever at man har en felles utenforstående fiende som ønsker å gjøre endringer i boligområdet.

Selv om forestillingene om det fortapte og det bevarte urbane fellesskapet riktignok konkluderer ulikt, har begge likevel tradisjonelt betraktet bostedsmessig nærhet som det viktigste elementet

i oppbygningen av menneskers sosiale nettverk. Tilnærmingene har også i stor grad vært kjennetegnet av at de betrakter det geografiske nærmiljøet som et lukket system. Den tredje og siste forståelsen, som anser det urbane fellesskapet som *frigjort*, vektlegger derimot at mennesker i bysamfunn kan danne nettverk også utenfor nærmiljøet (Schiefløe, 1992). (I tråd med det relasjonelle stedsbegrepet har også jeg dette perspektivet som utgangspunkt, også når jeg henviser til det *fortapte* og det *bevarte* urbane fellesskapet i diskusjonen). Nærmiljøet, i forståelsen av det urbane fellesskapet som *frigjort*, anses bare som en av flere arenaer for vedlikehold og etablering av sosiale relasjoner, og der de sosiale relasjonene ikke er begrenset til mennesker som han/hun er bosatt i nærheten av (Schiefløe, 1985). Folk velger med dette sine kontakter forholdsvis fritt, og knytter seg til de menneskene de har mest utbytte av å være sammen med. Til sammenligning med til folk som er bosatt i mindre og mer avsidesliggende samfunn, vil bybeboere ha relativt mange personer å velge blant når han/hun skal konstruere sitt personlige nettverk (jf. forestillingen om «den moderne byen») (Schiefløe, 1992). Ut ifra dette hevder enkelte at bytilværelsen slik sett gir det beste utgangspunktet for en optimalisering av sosiale relasjoner. Personene man danner relasjoner til kan selvsagt befinne seg i nærmiljøet, men oftere viser det seg at relasjonene har et annet utgangspunkt, og slik sett reduserer naboskapets relative betydning (Schiefløe, 1985). Samtidig som Schiefløe (1992) fremhever at denne teorien står empirisk sterkt, er det verdt å merke seg at frigjøringen av personlige nettverk fra nærmiljøet også innebærer at den sosiale integrasjonen ikke skjer av seg selv. I motsetning til det som ofte er tilfelle i små og oversiktlige samfunn, blir man ofte ikke en del av et fellesskap uten at man selv aktivt engasjerer seg i det sosiale livet. Den sosiale integrasjonen vil følgelig avhenge av individuelle initiativ og ressurser, med tilhørende muligheter for å mislykkes. Særlig for ressursvake og lite mobile mennesker, kan derfor bylivet på denne måten også medvirke til sosial isolasjon og lite kontakt med andre.

Selv om bybeboeres sosiale nettverk ifølge det frigjorte urbane fellesskapet ofte er preget av å være spredte, heller enn lokale, fremhever likevel Schiefløe (1992) betydningen av *svake* sosiale bånd i nærmiljøer. Svake bånd er relasjoner mellom mennesker som er kjennetegnet av å ikke være fullt så nære, personlige og betydningsfulle som *sterke* bånd, men som likevel kan ha viktige sosiale, psykiske og materielle betydninger. I og med at mennesker har begrensede muligheter, både av tidsmessige og kapasitetsmessige årsaker, til å imøtekomme de forpliktelser som følger med sterke relasjoner, følger det at disse kontaktene er relativt få og velges med omhu av den enkelte. Med tanke på at nærmiljøet for de fleste bare er en av flere sosiale arenaer, tyder derfor mye på at nærmiljøet hovedsakelig er knyttet til svakere bånd i

form av relativt uforpliktende bekjenskaper, da disse medfører forholdsvis få forpliktelser og kostnader. Slike relasjoner kan likevel være viktige fordi de gir mulighet for informasjonsutveksling, kontakt med andre mennesker og en følelse av trygghet. I tillegg kan de være grunnlag for gjensidig hjelp, bytte og lån av ulike typer gjenstander og tjenester. Det vil naturlig nok variere fra person til person hvor mange og hvor sterke relasjoner han/hun har til andre beboere i nærmiljøet (Schiefløe, 1992). Ulike mennesker vil i tillegg ha ulike ønsker og preferanser når det kommer til sosiale boforhold. Mens enkelte verdsetter et nærmiljø med tette sosiale bånd og god sosial oversikt, kan andre ønske minst mulig sosial involvering og mest mulig anonymitet på stedet hvor de bor (Schiefløe, 1985). Dette gjør det følgelig også vanskelig å operere med standarder og fastlegge idealer for hvordan fellesskapet i nærmiljøer i utgangspunktet bør være (Schiefløe, 1992).

3.3 Oppsummering av teori

I dette kapitlet har jeg gjennomgått stedsteori og dominerende forestillinger om byen som bosted. Kort oppsummert har jeg gjort rede for geografiske tilnærminger og forståelser av begrepet «sted», og videre diskutert sted opp mot identitet og tilknytning. Overordnet kan man si at det i dag er en relasjonell forståelse av stedsbegrepet som er dominerende, der steder betraktes som åpne, dynamiske og gjensidig avhengige av hverandre, og der i tillegg mennesker og steder betraktes som gjensidig konstituerende (Berg & Dale, 2004; 2015). Når det gjelder de dominerende forestillingene om byen som bosted, har jeg lagt vekt på forestillinger om det urbane versus det rurale. I tillegg gjorde jeg rede for ulike forståelser av lokale fellesskap i urbane nærmiljø. Mens enkelte betrakter lokale urbane fellesskap som *fortapte*, der bytilværelsen er preget av fremmedgjøring og ensomhet, mener andre at det i alle fall i enkelte deler av byen kan finnes lokale fellesskap som er *bevarte*. Atter andre anser de urbane fellesskapene som *frigjorte*, der fokuset er på at mennesker danner sosiale relasjoner utenfor, så vel som innenfor, det urbane nærmiljøet (Schiefløe, 1985; 1992).

4 METODE

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for metoden jeg har brukt for å samle inn data. Jeg har delt kapitlet inn i fem hoveddeler, der jeg henholdsvis beskriver valget av kvalitativ metode, fremgangsmåten, etterarbeid og analyseprosessen, samt etiske- og metodiske betraktninger. Først vil jeg starte med å begrunne valget av kvalitativ metode og intervju. Deretter beskriver jeg fremgangsmåten hvor jeg kommer inn på informantutvalget, intervjuguidene og gjennomføringen av selve intervjuene. Transkribering, analyse, koding og refleksjon rundt egen rolle vil være fokuset i delen om etterarbeid og analyseprosessen, mens de etiske betraktningene vil dreie seg om informert samtykke, konfidensialitet, maktforhold, pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. Til slutt vil jeg komme inn på noen metodiske betraktninger der jeg gjør en evaluering av metoden og gjennomføringen.

4.1 Valg av kvalitativ metode

Metode forstås gjerne som «the means by which data are collected and analyzed» (Hay, 2016, s. 447). Når det gjelder kvalitativ forskning er man her bredt sett opptatt av å få innsikt i sosiale strukturer og individuelle erfaringer (Winchester & Rofe, 2016). Til tross for at kvalitative tilnærminger er preget av mangfold i både datagenereringsteknikker og analytiske fremgangsmåter, kan likevel data i form av tekst heller enn tall, vektlegging av forståelse fremfor forklaring, samt nærhet mellom forsker og de det forskes på, trekkes frem som typiske kjennetegn. Et fokus på fortolkning for å forstå informanters meninger og opplevelser er i tillegg ofte sentralt (Thagaard, 2013; Tjora, 2012). I og med at individers meninger og opplevelser vanskelig lar seg generalisere, forsøker kvalitative forskere vanligvis å fremheve *flere* meninger og tolkninger, heller enn å fastsette én dominerende eller korrekt forståelse (Winchester & Rofe, 2016). Å søke innsikt fremfor oversikt, kan dermed betegnes som enda en karakteristikk ved kvalitative tilnærminger (Tjora, 2012).

Ulike metoder har ulike styrker og svakheter. Den mest passende metoden i et forskningsprosjekt vil avhenge av hvilke spørsmål man stiller og hvilken informasjon man ønsker å generere (Valentine, 2001). Med tanke på problemstillingen i denne oppgaven, anså jeg kvalitative metoder som godt egnet til å få innsikt i beboernes opplevelser av Bakklandet som bosted. Selv om problemstillingen og forskningsdesignet riktignok ble endret noe underveis, var fokuset likevel hele tiden på beboernes individuelle erfaringer og meninger omkring stedet. En fleksibel forskningsprosess er for øvrig nok et kjennetegn ved kvalitativ forskning. Selv om det er viktig å planlegge, sette seg inn i temaet og definere problemstillinger

på et tidlig stadium, vil likevel uforutsette hendelser og muligheter kunne dukke opp underveis. Å ha et fleksibelt design der det er et gjensidig påvirkningsforhold mellom problemstilling, innsamling, analyse og tolkning av data, muliggjør at forskeren kan følge disse hendelsene videre, og få innsikt i aspekter som han/hun tidligere ikke hadde tenkt på (Thagaard, 2013; Valentine, 2001).

4.1.1 Intervju

For å få et innblikk i beboernes opplevelser av Bakklandet som bosted, valgte jeg å anvende intervju som metode. Karakteristisk for intervjuer er at forskeren etablerer direkte kontakt med informantene, og at disse bruker sine egne ord for å reflektere rundt spørsmål som forskeren stiller (Dunn, 2016; Thagaard, 2013). Formålet er å få fylldig og omfattende informasjon om hvordan mennesker opplever sin livssituasjon, og hvilke synspunkter de har på temaer som blir tatt opp i intervjusituasjonen (Thagaard, 2013). Intervjuer kan være særlig godt egnet for å få innsikt i personers opplevelser og meninger. Opplevelser og meninger kan variere enormt mellom folk i ulike aldre og med ulik bakgrunn, og der intervjuer nettopp kan bidra til å få frem dette mangfoldet (Dunn, 2016). Samtidig vil denne metoden dog være svært avhengig av det mellommenneskelige forholdet som oppstår mellom forsker og informant, forskerens lytteferdigheter og evne til å stille gode spørsmål (Valentine, 2001). At forskeren er bevisst på hvordan kontakten mellom han/hun og informanten utvikler seg vil følgelig være viktig, da det vil få betydning for hvilket materiale forskeren til syvende og sist får (Thagaard, 2013).

Forskningsintervjuer kan utformes på ulike måter (Thagaard, 2013). I dag finnes det hovedsakelig tre hovedformer for intervju; henholdsvis strukturerte, ustrukturerte og semi-strukturerte intervjuer. Mens førstnevnte inneholder en forhåndsbestemt og standardisert liste med spørsmål som stilles i omtrent samme rekkefølge i hvert intervju, vil et ustrukturert intervju i større grad bære preg av å være en samtale som er styrt av informanten selv. Mellom disse to ytterpunktene kan det semi-strukturerte intervjuet plasseres. Her er spørsmålene i noen grad forhåndsbestemt, men der intervjuet likevel er relativt fleksibelt. Selv om det riktignok er flytende overganger mellom disse kategoriene, vil likevel intervjuene jeg gjennomførte kunne karakteriseres som semi-strukturerte: Til tross for at intervjuguidene bestod av forhåndsdefinerte spørsmål som ble stilt i omtrent samme rekkefølge i alle intervjuene, ble de likevel tilpasset samtalene underveis. Jeg stilte eksempelvis oppfølgingsspørsmål dersom informanten kom inn på noe jeg ønsket å høre mer om, og tilpasset i noen grad rekkefølgen på spørsmålene etter hvert som intervjuene utviklet seg. En slik fleksibilitet gjorde at samtalene fikk flyte relativt fritt, og at nye, spennende aspekter som jeg ikke hadde tenkt på i forkant

kunne følges videre. Samtidig sikret de forhåndsdefinerte spørsmålene at jeg fikk dekket alle temaene jeg ønsket å komme inn på, at jeg fikk formulert spørsmålene forholdsvis godt, samt at det i etterkant ble lettere å sammenligne informantenes opplevelser (Dunn, 2016).

4.2 Fremgangsmåte

I dette delkapitlet tar jeg for meg måten jeg gikk frem på for å samle inn data. Først vil jeg beskrive og begrunne utvalget av informanter. Deretter vil jeg komme inn på hvordan og hvorfor intervjuguidene ble utformet på måten de ble, før jeg til slutt forklarer hvordan selve intervjuene ble gjennomført.

4.2.1 Valg av informanter

For å finne ut av hvem jeg skulle få informasjon fra, brukte jeg et såkalt strategisk utvalg. Det vil si at jeg valgte ut informanter som hadde egenskaper eller kvalifikasjoner som jeg anså som relevante med tanke på å kunne utforske problemstillingen i oppgaven (Thagaard, 2013). Da både tema og studieområde var bestemt, var det forholdsvis klart for meg at det var beboere på Bakklandet jeg ønsket å komme i kontakt med. Til tross for at de fleste beboerne nok kunne vært aktuelle deltagere, valgte jeg å begrense utvalget til personer som eide egen bolig. Dette ble gjort med tanke på at disse beboerne er mer direkte berørt av vernehensynene i området enn personer som for eksempel bare leier. I tillegg ønsket jeg å snakke med personer av ulikt kjønn, i ulik alder, med ulik botid, og som bodde både med og uten barn. Dette var for å få et innblikk i om, og i tilfelle hvordan, slike faktorer påvirket beboernes opplevelser av bostedet. I og med at området er kategorisert som et bevaringsområde i kommuneplanens arealdel, og at store deler av bygningsmassen har antikvarisk verdi, anså jeg det i tillegg som interessant å snakke med byantikvaren for å få frem kommunens tanker om bydelen (Trondheim kommune u.å.; 2014).

Når det kommer til antall deltagere finnes det få, om noen, regler for utvalgets størrelse i kvalitative studier. I stedet er det selve formålet med forskningen, hva man trenger av kunnskap, samt begrensninger i form av logistiske, finansielle og tidsmessige ressurser som vil være avgjørende (Stratford & Bradshaw, 2016). I motsetning til kvantitative studier, der antallet deltagere ofte er av betydning for å oppnå statistisk representativitet, er det i stedet dybden og rikheten i dataene som vil være det viktige i kvalitative studier (Stratford & Bradshaw, 2016; Valentine, 2001). Som det kommer frem av tabell 4.1, endte jeg til slutt opp med å intervju ti beboere, i tillegg til byantikvaren. Fem var kvinner og fem var menn. Aldersspennet var fra 30-39 år til 70-79 år, der tre av informantene bodde med barn under tolv år. Antallet år informantene hadde bodd på Bakklandet varierte fra 5-9 år til 40-44 år, men der det generelt

var en god spredning i antallet boår. Ellers var det tre informanter som bodde på Øvre Bakklandet, mens syv bodde på Nedre Bakklandet.

Tabell 4.1: Oversikt over informantene.

Beboerne ordnet etter antall år de har bodd på Bakklandet			
Navn	Alder	Antall år informanten har bodd på Bakklandet	Bor med barn under 12 år
Sara	30-39 år	5-9 år	Nei
Jannicke	30-39 år	5-9 år	Ja
Thomas	50-59 år	5-9 år	Nei
Øystein	30-39 år	10-14 år	Ja
Anne	40-49 år	10-14 år	Ja
Lars	60-69 år	15-19 år	Nei
Elisabeth	40-49 år	20-24 år	Nei
Kristian	70-79 år	20-24 år	Nei
Martin	70-79 år	35-39 år	Nei
Åshild	60-69 år	40-44 år	Nei

I utgangspunktet hadde jeg sett for meg at fem-seks beboere ville være et tilstrekkelig antall å intervju. Etter å ha gjennomført de første intervjuene, der flere av informantene hadde gitt uttrykk for at det var få barnefamilier på Bakklandet, anså jeg det imidlertid som spennende å også ta kontakt med noen av disse for å høre deres opplevelser av Bakklandet som bosted. På dette tidspunktet kunne jeg i tillegg tenke meg å intervju flere kvinner for å få en noenlunde lik kjønnsbalanse. Dette resulterte altså til slutt i ti deltagere, før jeg anså at «metningspunktet» var nådd. Ifølge Thagaard (2013) er «metningspunktet» nådd når studie av flere enheter ikke synes å gi ytterligere forståelse av fenomenet som studeres. Selv om flere intervjuer muligens kunne fått frem enda flere perspektiver, hadde jeg på dette tidspunktet begynt å se mønstre i samtalene og opplevde at stadig færre nye synspunkter kom frem. Følgelig betraktet jeg utvalget som tilstrekkelig stort til at jeg kunne besvare problemstillingen i oppgaven.

Måten jeg gikk frem på for å komme i kontakt med potensielle deltagere, var primært via e-post og telefon etter å ha fått kontaktopplysninger fra andre deltagere. Etersom jeg ikke kjente noen beboere fra før av, startet rekrutteringen med at veilederen min tipset meg om to beboere jeg kunne ta kontakt med. Etter å ha fått mailadressen til disse, sendte jeg dem en e-post med litt

informasjon og det tilhørende informasjonsskrivet (se vedlegg 1). I tråd med Dunn (2016) sine anbefalinger for innledende kontakt, introduserte jeg meg selv og oppgaven, forklarte hvordan jeg hadde fått tak i personens navn og telefonnummer/e-post, hvorfor og hvordan jeg ønsket å intervju personene, hvor lenge intervjuet var forventet å vare, samt informasjon om at alle personopplysninger ville bli behandlet konfidensielt. Dette ble gjort samtlige ganger jeg tok kontakt med nye, potensielle deltagere. Av de første to personene jeg kom i kontakt med var det imidlertid bare en av dem som viste seg å være relevant for oppgaven min, da den andre bodde mesteparten av tiden i en annen landsdel. Likevel gav begge meg tips om flere personer jeg kunne ta kontakt med. Rekrutteringen av informanter var både i dette, men også i senere tilfeller, altså preget av den såkalte «snøballmetoden», der flere informanter identifiseres ved at deltagere tipser forskeren om personer som har tilsvarende egenskaper eller kvalifikasjoner (Thagaard, 2013). En ulempe ved denne strategien er dog at utvalget vil kunne komme til å bestå av personer innenfor samme nettverk eller miljø. Dette forsøkte jeg å unngå ved å også sende en e-post til Bakklandet og Lillegårdsbakken Velforening etter å ha funnet mailadressen på hjemmesiden deres. I håp om at dette ville kunne hjelpe meg med å komme i kontakt med flere beboere, spurte jeg om velforeningen hadde noen forslag til aktuelle deltagere. Jeg fikk imidlertid aldri svar på denne e-posten, og valgte derfor å ta direkte kontakt med et par av styremedlemmene på telefon. På denne måten begynte flere mindre «snøballer» å rulle samtidig.

Til tross for at ikke alle jeg kom i kontakt med ønsket å delta i studien, og utvalget slik sett også var preget av hvem som faktisk var tilgjengelige, var de aller fleste jeg snakket med positive til å delta. Det var altså ikke noe stort problem å få tak i informanter. Det kan likevel nevnes at et tilgjengelighetsutvalg kan komme til å bestå av personer som er fortrolige med forskning, og at disse, i større grad enn det som er vanlig, kan føle at de mestrer sin livssituasjon og derfor ikke har noe imot innsyn fra forskeren (Thagaard, 2013). Jeg håper og tror at jeg har klart å unngå særlige skjevheter i materialet. Selv om samtlige informanter gav uttrykk for at de overordnet trivdes på Bakklandet, var det også en del kritiske røster. Unntaket var at det var vanskelig å få tak i beboere som var forholdsvis nyinnflyttede og yngre enn tretti år. Sara, Jannicke og Thomas er de tre informantene i denne studien som har bodd på Bakklandet kortest tid med 5-9 år hver. Sara og Jannicke er også de yngste, sammen med Øystein, som alle er i 30-årene. Jeg skulle gjerne ha intervjuet beboere som var i 20-årene og hadde bodd på stedet i enda kortere tid, med tanke på å også få deres opplevelser av å bo i bydelen. Muligens kan dette være et tegn på at det er lite utskiftninger av mennesker i bydelen og at folk blir boende lenge når de først har

kjøpt seg inn (dette bekreftes av intervjuene mine, i form av at ingen informanter har lyst til å flytte derfra på det nåværende tidspunktet, og at de fleste sier at de har lyst til å bli boende på Bakklandet så lenge som mulig). At boligprisene også er forholdsvis høye (Bakklandet, u.å.) og at unge mennesker ofte ikke har like mye oppspart kapital som eldre, kan naturlig nok også være blant årsakene for hvorfor denne gruppa var vrien å få tak i. Det er vanskelig å si hva disse informantene eventuelt kunne ha tilført oppgaven, og hvilke konsekvenser utelatelsen av disse medfører (Tjora, 2012).

4.2.2 Intervjuguidene

Før jeg gikk i gang med intervjuene utformet jeg to intervjuguides; en som ble brukt i samtale med beboerne og en som ble brukt under intervjuet med byantikvaren (se vedlegg 2 og 3). Tjora (2012) beskriver bruken av intervjuguide som en strukturering av spørsmålene forskeren ønsker å stille. Intervjuguiden kan struktureres på ulike måter avhengig av hva man vil finne ut av og forskerens evne til å intervjuer. Som tidligere nevnt valgte jeg å benytte meg av semi-strukturerte intervjuer ved at intervjuguidene inneholdt forhåndsdefinerte spørsmål som ble stilt i omtrent samme rekkefølge i alle intervjuene, men der jeg også stilte oppfølgingsspørsmål og i noen grad tilpasset spørsmålene etter hvert som samtale utviklet seg. Intervjuguiden som jeg brukte i samtale med beboerne var videre inndelt i åtte hovedtema der jeg stilte spørsmål om henholdsvis informantens bakgrunn, hvorfor de valgte å bosette seg på Bakklandet, hvordan de opplever bostedet, nabolaget, tanker omkring bevaring av Bakklandet, hjemfølelse, medvirkning i henhold til kommunen, samt hvordan de så for seg egen bosituasjon fremover i tid. Temainndelingen i intervjuguiden som ble brukt i samtale med byantikvaren lignet en del på denne.

Intervjuguidene var utformet slik at jeg startet med å stille noen innledende spørsmål som var forholdsvis enkle å svare på. Etter at jeg hadde spurt beboerne om hvor gamle de var og hvor lenge de hadde vært bosatt på Bakklandet, ba jeg de eksempelvis om å peke ut noen steder på et kart over Bakklandet hvor de likte spesielt godt å være (se vedlegg 4). Deretter spurte jeg om hvorfor de hadde valgt akkurat disse stedene, og hvordan det opplevdes for dem å være der. I tillegg til at dette gav spennende svar, håper og tror jeg at en slik start på intervjuet også bidro til at informantene senket skuldrene noe, før de noe mer krevende spørsmålene ble stilt. Et intervju som starter med enkle og grunnleggende spørsmål, og som siden beveger seg mot mer abstrakte og generelle spørsmål, betegner Dunn (2016) som et intervju med pyramidestruktur. Dette kan bidra til at informanter blir mer vant til intervjusituasjonen, intervjueren og temaene, før det stilles spørsmål som krever dypere refleksjon (Dunn, 2016). For å tone ned det

emosjonelle nivået, stilte jeg mot slutten av intervjuene igjen noen spørsmål som innbød til enklere svar, samt forsikret meg om at informantene hadde fått sagt alt de ville si (Thagaard, 2013). Uansett hvordan intervjuet avsluttes, fremhever Tjora (2012) at det i det hele tatt er fint å vise at man setter pris på informantene. Jeg håper og tror at jeg fikk til dette gjennom å uttrykke takknemlighet for at informantene tok seg tid til å møte meg, og fremhevet nytten av hans/hennes bidrag.

For å finne ut av hvilke spørsmål jeg ønsket å stille, hadde jeg på forhånd lest en del teori som jeg kunne tenke meg å anvende i oppgaven, samt tidligere masteroppgaver som var skrevet om liknende temaer. Ettersom jeg gjennomførte mesteparten av arbeidet med oppgaven på våren, var det imidlertid begrenset hvor mye litteratur jeg fikk lest meg opp på før jeg gikk i gang med feltarbeidet i oktober 2017. For å få bedre innsikt i hvilke temaer som gav de mest interessante svarene, valgte jeg derfor å gå forholdsvis bredt ut med mange spørsmål som dekket flere potensielle fokusområder. Etter at de første intervjuene var gjennomført, fikk jeg en bedre forståelse for hvilke spørsmål som var mest relevante og kunne tilpasse intervjuguiden deretter. Selv om noen få spørsmål følgelig ble endret eller fjernet undervis, i tillegg til at et par nye ble lagt til, ble likevel ingen sentrale spørsmål utelatt i noen av samtalenene.

Da en viktig målsetning med kvalitative intervjuer er å utforske de temaer vi ønsker informasjon om, er det viktig å stille spørsmålene på en måte som inviterer informanten til å reflektere over temaene, og som oppmuntrer dem til å gi fylldige kommentarer (Thagaard, 2013). De fleste av spørsmålene i intervjuguidene mine ble utformet slik at de la til rette for en åpen respons. I motsetning til for eksempel «ja-» og «nei-spørsmål», ønsket jeg at informantene skulle gå i dybden og presentere hans/hennes egne erfaringer og synspunkter (Dunn, 2016; Tjora, 2012). I ettertid ser jeg imidlertid at en del av spørsmålene nok kunne ha blitt stilt noe annerledes. Ordet «aktører» måtte jeg eksempelvis forklare noe grundigere til en del informanter, slik at dette spørsmålet nok med fordel kunne ha blitt stilt på en noe annen måte slik at informantene umiddelbart forstod hva jeg spurte om. En av styrkene ved intervju er dog at informantene har mulighet til å si ifra dersom det er noe de ikke forstår (Dunn, 2016). Når det ble påpekt at noe var uklart, fikk jeg av den grunn mulighet til å omformulere eller utdype nærmere hva jeg egentlig mente. At flere av spørsmålene viste seg å overlappe i informantenes svar, var nok likevel det jeg opplevde som den største utfordringen. På forhånd forventet jeg riktignok at informantene ville kunne komme til å besvare flere spørsmål om gangen, men mengden av spørsmål bidrog nok til at dette skjedde ganske ofte. Til tross for at jeg satt med en penn og huket av i intervjuguiden når informantene hadde svart på et spørsmål, synes jeg av og til at det

var vanskelig å vite nøyaktig hvilke av spørsmålene som faktisk var dekket. For å være på den sikre siden valgte jeg derfor likevel å stille disse spørsmålene, selv om noen informanter nok av og til kan ha følt at de allerede hadde svart på det jeg spurte om. Samtidig opplevdes det som en veldig trygghet for meg som har gjennomført få intervjuer før, å ha en intervjuguide som inneholdt såpass mange spørsmål. Det gjorde at jeg følte meg mer sikker på at svarene fra informantene kom til å dekke alt jeg lurte på, og at jeg hadde oppfølgingsspørsmål dersom informantene hadde lite å fortelle (Tjora, 2012).

4.2.3 Gjennomføringen av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført fra midten av oktober til midten av november 2017. Samtlige av intervjuene med beboerne ble gjennomført i deres egne hjem. Grunnen til at jeg ønsket å intervjuene beboerne hjemme hos dem selv, var for at de bedre skulle ha mulighet til å illustrere og beskrive sin egen bosituasjon. Flere ganger under intervjuene kommenterte eksempelvis informanter på noe inne i eller utenfor boligen som var med på å utdype meningene og opplevelsene deres. At intervjuene foregikk i hjemme deres, bidrog forhåpentligvis også til at informantene ble tryggere i intervjusituasjonen (Tjora, 2012). Uansett hvor intervjuet foregår, er det viktig at forskeren tenker nøye igjennom lokasjonen på forhånd. Ulike kontekster vil for eksempel kunne vekke ulike minner og innsikter hos informantene, og følgelig få betydning for hvordan samtalen til syvende og sist utvikler seg (Crang & Cook, 2007). Noen dager før intervjuet med den første beboeren, intervjuet jeg byantikvaren på hennes kontor i Trondheim. Ikke bare anså jeg dette som et praktisk sted å gjennomføre intervjuet for henne, men hun hadde da også lett tilgjengelig diverse dokumenter som hun viste meg underveis i samtalen. At jeg intervjuet byantikvaren først, opplevde jeg i tillegg som en stor fordel i og med at hun hadde god kjennskap til hvilke planer som gjaldt for Bakklandet. Denne innsikten kunne jeg så ta med meg videre inn i de resterende intervjuene.

I informasjonsskrivet forklarte jeg at intervjuene var forventet å ta rundt en times tid. På den måten ble informantene på forhånd klar over omtrent hvor mye tid de måtte sette av. I følge Crang & Cook (2007, s. 63) er et timelangt intervju «...usually long enough for some rapport to be established and to enable the discussion of a range of issues, and short enough to be 'user friendly' for most interviewees». Samtidig er det viktig å tilpasse varigheten til hvert enkelt intervju (Crang & Cook, 2007). Til tross for at det lengste intervjuet jeg gjennomførte varte i nesten halvannen time, og det korteste hadde en varighet på omlag førti minutter, ble likevel snittiden rundt det som var estimert på forhånd.

Alle intervjuene ble tatt opp på lydopptak med mobilen min med tillatelse fra informantene. Jeg anså lydopptak som et godt hjelpemiddel for å få med alt som ble sagt under intervjuene. Dette støttes av Dunn (2016), som fremhever at et lydopptak vil kunne gi et mer fullstendig opptak av et intervju enn for eksempel notatting. Det vil også kunne gjøre det lettere å anvende direkte sitater i prosjektet, samt legge til rette for en mer naturlig samtale der forskeren kan være en oppmerksom lytter (Dunn, 2016; Tjora, 2012). Dette vil gi forskeren mer tid til å tenke over hvordan han/hun skal formulere det neste spørsmålet, og bidra til at viktige bevegelser, uttrykk og gester blir fanget opp. På den andre siden kan en lydopptaker noen ganger virke forstyrrende på informanters svar. Tilstedeværelsen av mobilen min kan eksempelvis ha fungert som en påminner om det formelle i situasjonen, og slik sett ha bidratt til å påvirke hvordan informantene valgte å uttrykke seg. Likevel virket det som om de aller fleste informantene fort ble vant til den, og snakket i vei uten å tenke særlig over at samtalen ble tatt opp på bånd. Bruk av lydopptak kan samtidig medføre etiske utfordringer da personene er mer sårbare for å bli gjenkjent. Hvis informanten tror at noen kan kjenne igjen stemmen deres, kan det være at de i større grad holder tilbake informasjon. Ikke-verbale data vil heller ikke bli tatt opp på lydopptakeren, og som alt annet teknisk utstyr kan en mobiltelefon svikte (Dunn, 2016). På forhånd hadde jeg derfor sjekket at mobilen var tilstrekkelig oppladet, i tillegg til at jeg hadde et notatark tilgjengelig dersom dette skulle behøves. Jeg var likevel litt bekymret for om det skulle være mye støy i hjemmene til beboerne, da støy kan være en fare for opptaks kvaliteten (Tjora, 2012). Også dette skulle imidlertid vise seg å gå veldig fint, og både intervjuene med beboerne og byantikvaren lot seg lett transkribere.

4.3 Etterarbeid og analyseprosessen

I dette delkapitlet forklarer jeg hvordan jeg har behandlet datamaterialet i etterkant av intervjuene. Jeg vil komme inn på hvordan jeg har transkribert, analysert og kodet materialet, samt reflektere over hvordan jeg selv kan ha påvirket informasjonen jeg har fått.

4.3.1 Transkribering, analyse og koding

En transkripsjon kan betegnes som «...a written reproduction of the formal interview which took place between researcher and informant» (Dunn, 2016, s. 170). Selv om en transkripsjon i utgangspunktet burde være en best mulig gjengivelse av intervjuet, der både gester og tonefall i tillegg til de faktisk uttalte ordene inkluderes, er det likevel en del uenighet omkring hvor ordrett man faktisk burde transkribere. Informanter kan eksempelvis oppleve transkripsjoner som ubehagelige å lese gjennom dersom hver eneste gramtikkfeil, repetisjon eller «ehm» er tatt

med, og av den grunn muligens velge å trekke intervjuet eller unngå andre intervjuer i fremtiden (Dunn, 2016). Selv valgte jeg å holde et relativt høyt detaljnivå og inkludere enkelte slike opplysninger i transkripsjonene. Da det kan være vanskelig å vite nøyaktig hva som vil ha betydning i analysefasen, anså jeg det som mest hensiktsmessig å ha et forholdsvis fyldig materiale, der jeg senere kunne vurdere hva som faktisk var mest relevant å ha med (Tjora, 2012). Andre ganger, når informantene for eksempel sa «ehm», valgte jeg imidlertid å ikke ta det med i transkripsjonene, dersom jeg følte meg sikker på at det ikke hadde betydning for meningsinnholdet i det som ble sagt.

Transkribering gjøres for å lette analysen av materialet. Intervjuer produserer store mengder data som kan være vanskelige å analysere dersom de ikke konverteres til et tekstlig format. Transkribering er dog en tidkrevende aktivitet (Dunn, 2016). Dunn (2016) forklarer at et 60 minutters langt intervju vil kreve minst fire timer med transkripsjon, dersom man er forholdsvis rask til å skrive. Samtidig kan det være en fin måte å bli bedre kjent med datamaterialet på. Ifølge Dunn (2016) regnes transkribering som en del av analyseprosessen, da man allerede her begynner å vurdere dataenes meningsinnhold. Etter hvert som jeg transkriberte og kom over formuleringer som demonstrerte et bestemt poeng, eller som jeg muligens tenkte kunne bli brukt som sitat i den ferdige oppgaven, uthevdde jeg eksempelvis disse i gul farge eller skrev en liten kommentar i marginen som skulle hjelpe meg med å huske på disse til den senere analysen.

Målet med å analysere intervjudata er å søke mening ut av dataene (Dunn, 2016). Selv om refleksjoner rundt dataenes meningsinnhold er særlig fremtredende i de senere stadiene av forskningsprosessen, vil det til dels være flytende overganger mellom innsamling og analyse. Allerede under kontakten med deltagerne i felten begynte jeg eksempelvis å utvikle en forståelse for fenomenet jeg studerte (Thagaard, 2013). Når jeg i ettertid gikk over til å analysere transkripsjonene, anvendte jeg det Thagaard (2013) betegner som en temasentrert tilnærming til analysen – altså at informasjonen fra deltagerne ble organisert og analysert etter de samme temaene. Poenget med en temasentrert tilnærming er å få en dyptgående forståelse for de enkelte temaene ved å sammenligne informantenes svar. Temaene valgte jeg med bakgrunn i problemstillingene, teori jeg hadde lest og hva som gikk igjen i empirien. For å finne frem til temaene, startet jeg først med å identifisere utsnitt av materialet som jeg knyttet koder til. Thagaard (2013) forklarer koding som en prosess hvor utsnitt av data blir betegnet med begreper som gir uttrykk for meningsinnholdet i teksten. Deretter klassifiserte jeg utsnittene i ulike kategorier som omhandlet de samme temaene. Jeg endte til slutt opp med å velge ut fire hovedtemaer; henholdsvis beboernes opplevelse av det fysiske miljøet, beboernes opplevelse

av det sosiale miljøet, beboernes opplevelse av vernehensynene, samt beboernes tilknytning og identitet til Bakklandet. De to førstnevnte hovedtemaene ble videre delt inn i flere undertemaer. For å gjøre det enklere å finne frem i det transkriberte materiale, ble de ulike temaene fargelagt i ulike farger. Jeg valgte i tillegg å opprette en matrise hvor hovedpoengene til informantene ble ført inn under de ulike temaene. Dette ble gjort for å få en bedre oversikt over dataene, og for å enklere kunne sammenligne informantenes svar (Thagaard, 2013).

4.3.2 Refleksjon rundt egen rolle

Valg av forskningsspørsmål og metode, altså hva og hvordan man studerer et fenomen, reflekterer gjerne forskerens verdier og oppfatninger av verden. Forskeren vil med andre ord innvirke på gjennomføringen, og følgelig også resultatene, av undersøkelsen (Winchester & Rofe, 2016). I dette og i de foregående kapitlene har jeg begrunnet valgene jeg har tatt omkring tema, teori og metode. Når det kommer til selve intervjudataene, vil imidlertid også disse være påvirket av meg som forsker i form av at de er et resultat av den sosiale interaksjonen som oppstod mellom meg og informantene i intervjusituasjonene. Både mine personlige egenskaper og ytre kjennetegn som kjønn, alder og sosial bakgrunn, vil for eksempel kunne ha hatt innvirkning på hvordan informantene valgte å uttrykke seg. Av den grunn er det viktig at forskeren reflekterer over hvordan informantenes måte å snakke om sin livssituasjon på, kan være påvirket av forskerens egenskaper og tilstedeværelse (Thagaard, 2013).

Begrepene «insider» og «outsider» kan brukes for å studere forskerens posisjon i relasjon til de som studeres. Mens en «insider» betegner en forsker som er forholdvis lik informantene, er en «outsider» en som skiller seg vesentlig fra dem (Dowling, 2016). Dowling (2016) fremhever at mens førstnevnte vil kunne gi fordeler i form av at forskeren er mer kjent med området som studeres, at det er mer sannsynlig at informanter snakker fritt, og at forskeren forstår det som sies fordi han/hun deler deres syn på verden, vil en «outsider» kunne dra fordel av at folk gjør en større innsats for å tydelig beskrive hendelser, følelser og omstendigheter. I møte med beboerne på Bakklandet kan for eksempel en fremheving av at jeg var student ved NTNU, at jeg snakket sørlandsdialekt, at jeg var forholdsviss ung og at jeg ikke bodde på Bakklandet selv, ha bidratt til at informanter forklarte ting nøyere. På den andre siden kan det at jeg har bodd i Trondheim en del år nå, ofte bruker området i hverdagen, og hadde lest meg en del opp på Bakklandets tidligere historie, ha underbygget et mer nært forhold til dem. Samtidig er det viktig å huske på at grenseskille mellom det å være en «insider» og en «outsider» ofte er svært ustabil. Forskjellige informanter vil kunne oppfatte forskeren ulikt, og der forskeren selv også har en viss påvirkning på hvor han/hun plasseres gjennom å fremheve visse og skjule andre

sider ved seg selv. Følgelig vil man i de fleste tilfeller både være en «insider» og en «outsider», der posisjoneringen kan endre seg etter hvert som interaksjonen i intervjusituasjonen utvikler seg. Selv om det selvsagt vil være vanskelig å vite nøyaktig hvordan de ulike informantene oppfattet meg, anså jeg nok likevel hovedsakelig meg selv som en «outsider» i intervjusituasjonene, av grunnene nevnt ovenfor (Mullings, 1999).

4.4 Etiske betraktninger

Beslutninger gjennom hele forskningsprosessen – fra valg av tema til endelig publisering, vil nødvendigvis kreve etiske betraktninger. Et viktig poeng er at forskning hverken skal utsette forskeren selv eller informantene for noen form for skade. Til tross for at forskerens etiske praksis er regulert på en rekke måter, eksempelvis var jeg selv nødt til å søke til NSD (Norsk senter for forskningsdata) da jeg skulle anvende lydopptaker under intervjuene, vil gjennomføring av god, sensitiv og etisk forskning i stor grad avhenge av måten den enkelte forsker håndterer unike hendelser og relasjoner på (Dowling, 2016). I de to følgende delkapitlene vil jeg komme inn på hvordan to grunnprinsipp for en etisk forsvarlig forskningspraksis, henholdsvis informert samtykke og konfidensialitet, er ivaretatt i dette prosjektet (Thagaard, 2013). I tillegg vil jeg trekke frem hvordan ulike maktrelasjoner kan ha vært involvert i forskningen, samt betraktninger omkring studiens pålitelighet, gyldighet og overførbarhet.

4.4.1 Informert samtykke

I utgangspunktet må forskeren ha deltagerens informerte samtykke i ethvert forskningsprosjekt (Thagaard, 2013). Dette vil si at deltagerne blir gitt tilstrekkelig med informasjon om hva det innebærer å delta i prosjektet før de sier seg villig til å bli med. Samtykket skal være fritt og uttrykkelig i form av at samtykke skal gis uten noen form for ytre press, og at deltagerne klart og tydelig gir uttrykk for at de er innforstått med hva det innebærer å delta (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH], 2016). NESH (2016) anbefaler i tillegg at samtykke bør være dokumenterbart for å tydeliggjøre forskerens ansvar og sikre deltagerens rettigheter.

For å sikre informert samtykke i dette prosjektet, ble deltagerne informert om studien både da jeg innledningsvis tok kontakt med dem og før selve intervjuene startet. Med utgangspunkt i en mal for informasjonsskriv fra NSD, informerte jeg i informasjonsskrivet både om formålet med studien, hva deltagelse ville innebære, at alle personopplysninger ville bli behandlet konfidensielt, samt at det var frivillig å delta og at personen når som helst kunne trekke sitt

samtykke så lenge studien pågikk uten å oppgi noen grunn (se vedlegg 1) (NSD, 2017). Informasjonsskrivet og den tilhørende samtykkeerklæringen ble sendt på mail til samtlige deltagere før intervjuene, i tillegg til at en utprintet versjon ble tatt med til selve intervjuene. På den måten fikk informantene mulighet til å lese gjennom informasjonen en gang til, og eventuelt spørre dersom det var noe de lurte på, før de skrev under på at de samtykket til å delta.

Til tross for at et informert samtykke innebærer at informanter skal få vite eksakt hva de samtykker til, vil det likevel kunne være begrensninger for hvor mye informasjon forskeren faktisk kan gi (Dowling, 2016; Thagaard, 2013). På et tidlig stadium vil det eksempelvis kunne være vanskelig å forutse prosjektets utvikling, da man blant annet ikke vet hvilke innsikter dataene vil gi, og dermed heller ikke hvordan man vil komme til å analysere og tolke materialet. Med andre ord vil et informert samtykke ikke nødvendigvis være basert på fullstendig informasjon om forskningen, men der jeg likevel i dette prosjektet har forsøkt å strebe etter å gi deltagerne en mest mulig riktig fremstilling (Thagaard, 2013).

4.4.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer at informasjon fra deltagerne ikke formidles videre på måter som kan bidra til å identifisere informantene (NESH, 2016). Å navngi en informant, eller å inkludere andre kjennetegn som kan gjøre at han/hun blir gjenkjent i forskningsprosjektet, kan være både personlig, profesjonelt og politisk skadelig for denne personen (Dunn, 2016). For å forsikre meg om at beboernes identitet forble skjult, brukte jeg fiktive navn både i transkripsjonene og i denne ferdige oppgaven. Ettersom det er relativt få mennesker som bor på Bakklandet, valgte jeg i tillegg å kategorisere informantene i aldersgrupper på ti år (20-29 år, 30-39 år, osv.), i botid på 5 år (0-4 år, 5-9 år, osv.), samt å stort sett transkribere på bokmål (Tjora, 2012). Utsagn fra informantene som kunne gjøre at de ble gjenkjent ble videre fjernet fra alt tekstlig materiale, og lydopptaket ble slettet etter at transkripsjonene var gjennomført. Lydopptakene ble som tidligere nevnt tatt opp med mobiltelefonen min. Denne var beskyttet med passord, kryptert og ikke koblet til internett så lenge opptakene befant seg på enheten. For å forsikre meg om at jeg likevel husket hvilken informant de ulike fiktive navnene var koblet til, eksempelvis dersom en informant skulle ønske å trekke seg fra studien, opprettet jeg en koblingsnøkkel i form av et kryptert Word-dokument på en minnepenn som inneholdt koblingen mellom beboernes fiktive og virkelige navn. Denne ble oppbevart separat fra det øvrige datamaterialet og slettet etter prosjektets slutt. Byantikvaren ble imidlertid ikke anonymisert, ettersom det var i kraft av rollen hun besitter at jeg intervjuet henne. Dette samtykket hun også til før intervjuet startet.

4.4.3 Maktforhold

Som følge av den sosiale karakteren til kvalitativ forskning, vil forskningen alltid være innvevd i maktrelasjoner. Makt kan være tilstede i forskning på en rekke ulike måter (Dowling, 2016). Dowling (2016) skiller mellom to ulike typer maktforhold som kan oppstå mellom forsker og informant; henholdsvis et gjensidig- og et asymmetrisk forhold. Mens førstnevnte innebærer at forsker og deltager er i sammenlignbare sosiale posisjoner og har relativt like fordeler og ulemper med å delta i forskningen, vil et asymmetrisk forhold bære preg av ulikhet i sosiale posisjoner. Det asymmetriske forholdet kan gå begge veier, slik at både deltager og forsker kan være parten som innehar størst makt (Dowling, 2016). Under intervjuene opplevde jeg forholdet mellom meg og beboerne som relativt gjensidig. Temaene som ble tatt opp var ikke spesielt ømfintlige, og muligens vil resultatene fra forskningen kunne være med på å bidra til å bedre informantenes situasjon på sikt. Når det gjaldt intervjuet med byantikvaren, var nok dette forholdet noe mer preget av asymmetri. Ikke bare var hun i besittelse av informasjon som var verdifull for forskningsprosjektet mitt, men hun fikk i tillegg anledning til å lese gjennom og godkjenne sitatene jeg ønsket å bruke fra henne før de ble inkludert i den endelige oppgaven. Dette var fordi hun ble presentert med fullt navn, og følgelig måtte få mulighet til å ta stilling til om hun åpent kunne stå inne for uttalelsene (Tjora, 2012). Samtidig var det jeg som forsker som bestemte hvilke forskningsspørsmål som i utgangspunktet ble stilt, var den som drev intervjuene fremover, som tolket materialet, samt bestemte hvor og i hvilken form forskningen skulle bli presentert (Rose, 1997; Thagaard, 2013). Selv om informantene riktignok hadde kontroll over hva de selv ønsket å formidle, var det altså jeg som til syvende og sist hadde stor makt til å forvalte informasjonen som ble gitt (Dunn, 2016; Thagaard, 2013).

4.4.4 Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet

For å styrke påliteligheten til forskning, fremhever Tjora (2012) viktigheten av at forskeren redegjør for hvordan hans/hennes posisjon har preget forskningsarbeidet. I denne sammenheng er transparens viktig, altså at forskeren presenterer og diskuterer alt fra hvordan undersøkelsen er utført, hvilke valg som er tatt, hvilke teorier han/hun har basert seg på, samt om det oppstod noen problemer underveis. Målet er at leseren skal få et godt innblikk i hvordan forskningen er gjennomført, slik at han/hun kan ta stilling til forskningens kvalitet (Tjora, 2012). Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg reflektert over hvordan jeg selv har hatt betydning for forskningsprosessen. Selv om det selvsagt vil være umulig å avdekke alle innvirkende faktorer, og at en del usikkerhet nødvendigvis vil være en del av evalueringen og tolkningen av dataene,

har jeg så langt det har latt seg gjøre forsøkt å forklare hvordan jeg har kommet frem til de presenterte resultatene (Dowling, 2016; Mullings, 1999).

Gyldighet i forskningssammenheng dreier seg om at det er en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming, funnene og de spørsmål man forsøkte å finne svar på. Altså om funnene i forskningen faktisk er svar på de spørsmålene man forsøkte å stille. Gyldigheten kan testes i dialog med forskersamfunnet. I praksis betyr dette at forskeren bevisst forholder seg til aktuelle perspektiver, teorier og tidligere forskning som er gjort innenfor samme tema og/eller med samme metoder (Tjora, 2012). I følge Tjora (2012) kjennetegnes høy gyldighet av at forskningen pågår innenfor rammene av faglighet, er forankret i relevant annen forskning, samt at forskeren er åpen om hvordan han/hun har praktisert forskningen. I tillegg til at veilederen min har fulgt forskningsprosessen tett hele veien, har jeg forsøkt å gå kritisk gjennom analyseprosessen og tydeliggjort grunnlaget for tolkningene mine. Forhåpentligvis har dette bidratt til å styrke konklusjonene jeg har kommet frem til (Thagaard, 2013).

Når gjelder overførbarhet, omhandler dette hvorvidt funnene i en studie kan gjelde også i andre sammenhenger (Thagaard, 2013). Særtrekk ved forskningstemaet, forskningsmetodene og meg selv som forsker, vil naturlig nok ha påvirket forskningsresultatene. Bakklandet har i tillegg sine egne unike beboere, historie og kontekstuelle forhold. Selv om det følgelig vil være begrensninger for i hvor stor grad resultatene fra denne studien kan gjelde også i andre sammenhenger, har Bakklandet likevel karakteristikker som finnes også i andre bydeler (Hay, 2016; Stratford & Bradshaw, 2016). Som det fremgår i kapittel to, er Bakklandet eksempelvis kategorisert som et bevaringsområde i kommuneplanens arealdel (Trondheim kommune, u.å.; 2014), og er et område som mange i dag ikke har råd til å bosette seg i på grunn av høye boligpriser (Bakklandet, u.å.). Sett i lys av at man i kvalitativ forskning forsøker å fremheve *flere* meninger og tolkninger av et fenomen, heller enn å fastsette én dominerende eller korrekt forståelse, vil dette prosjektet forhåpentligvis kunne gi innsikt i hvordan det er å leve i andre bydeler som deler slike karakteristikker (Winchester & Rofe, 2016).

4.5 Metodiske betraktninger

I ettertid ser jeg at en del av valgene som ble tatt underveis, nok kunne ha blitt gjort noe annerledes. For det første kunne nok forberedelsen til intervjuene ha blitt enda bedre dersom jeg i forkant hadde fått lest meg opp på mer litteratur. Samtidig så jeg verdien av å komme i gang tidlig med intervjuene, dersom eventuelle forsinkelser skulle oppstå. Etter at de første intervjuene var gjennomført, fikk jeg i tillegg en bedre forståelse for hvilke spørsmål som var

mest relevante, og kunne tilpasse intervjuguiden deretter. En ide kunne nok likevel ha vært og gjennomført et prøve-intervju på forhånd, for å få testet ut intervjuguiden på et enda tidligere tidspunkt (Valentine, 2001).

Som tidligere nevnt kunne jeg godt ha tenkt meg å snakke med flere beboere som var forholdsvis nyinnflyttede og yngre enn tretti år. Innenfor oppgavens omfang var jeg likevel alt i alt godt fornøyd med utvalget, da det bestod av en forholdsvis heterogen gruppe som gav meg innsikt i hvordan mennesker i ulike livssituasjoner opplever Bakklandet som bosted. Med tanke på områdets bevaringskarakter var jeg også svært takknemlig for å få snakke med byantikvaren, da det er byantikvaren som ivaretar byens antikvariske interesser (Hansen, 2017).

5 EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON

I dette kapitlet vil jeg presentere de viktigste funnene fra de ti intervjuene med beboerne på Bakklandet, og diskutere dem i lys av teorien som ble presentert i kapittel tre. Som tidligere nevnt har jeg valgt en temasentrert tilnærming til analysen, der informasjonen fra informantene er blitt organisert og analysert etter ulike temaer (Thagaard, 2013). Ut ifra hovedproblemstillingen og de fire underproblemstillingene har jeg organisert funnene etter fire hovedtemaer; henholdsvis beboernes opplevelse av det fysiske miljøet, beboernes opplevelse av det sosiale miljøet, beboernes opplevelse av vernehensynene, samt beboernes tilknytning og identitet til Bakklandet. De to førstnevnte hovedtemaene er videre delt inn i flere undertemaer. Til tross for at det fysiske og det sosiale miljøet riktignok må ses i sammenheng, der det materielle er med på å forme det sosiale, og omvendt, anså jeg det som analytisk hensiktsmessig å skille mellom disse to aspektene (Berg & Dale, 2015; Schiefloe, 1985). Selv om det altså i all hovedsak er beboernes opplevelse av det fysiske miljøet jeg fokuserer på i delkapittel 5.1, vil jeg likevel tidvis også komme inn på sosiale elementer i denne diskusjonen. Det motsatte vil også være tilfelle i diskusjonen om det sosiale miljøet i delkapittel 5.2.

5.1 Opplevelse av det fysiske miljøet

5.1.1 Grøntområder og sentralitet

I starten av intervjuene ble informantene bedt om å peke ut noen steder på et kart over Bakklandet hvor de likte spesielt godt å være (se vedlegg 4). Deretter spurte jeg om hvorfor de hadde valgt akkurat disse stedene, og hvordan det opplevdes for dem å være der. Samtlige av informantene, med unntak av en, trakk i denne sammenheng frem et eller flere av grøntområdene på Bakklandet. Særlig den offentlige parken Gåsaparken, som ble rustet opp for noen år siden (Helle, 2016), viste seg å være et attraktivt område for beboerne å oppholde seg i (se figur 2.6). I tillegg til at informanter beskriver parken som estetisk vakker, er den også populær fordi den gir beboerne muligheten til å komme nær naturelementer, midt oppi det som ellers oppleves som et forholdsvis tettbebygde og til tider folksomt område. Her kan de komme helt ned til Nidelva, sette seg på en benk, eller betrakte utsikten mot Nidarosdomen. Elisabeth, som er hundeeier, forteller at hun ofte pleier å ta turen gjennom gatene på Bakklandet og bort til Gåsaparken når hun er ute på de daglige lufteturene. Elisabeth forteller:

Vi går ofte til Gåsaparken. Det er fordi at det liksom er et lite pusterom, og du kan komme ned til vannet. [...]. Den er jo rustet opp og blitt skikkelig fin. Det er jo ikke noen stor park, men den er veldig viktig tror jeg, hvert fall for oss som bor her sånn at du ikke bare trenger å gå i gatene.

Thomas er imidlertid ikke helt enig i at opprustningen av Gåsaparken var en suksess. Ifølge han ble den «vakker, men ubrukelig»:

Det er ikke noen steder å slenge seg ned på plenen lenger. Det er lagt ut masse steiner og planter og bedd, og bakkene er blitt gjort brattere. Den tilgjengeligheten for folk flest er blitt mindre. Det ser pent ut, men den er blitt helt ubrukelig for folk. Jeg synes det er unødvendig å gjøre alt pent da. Jeg synes det er mer viktig at vi gjør det tilgjengelig for folk.

Av andre grøntområder trekkes videre Bekkenjordet, også det med beliggenhet på Øvre Bakklandet, frem av flere informanter som et område de liker å oppholde seg i. Marinen og festningen, to grøntområder som ligger noe lenger unna, nevnes også av flere. Martin er blant dem som forteller at han setter stor pris på grøntarealet på Bekkenjordet. Når det er sesong for det pleier han å plukke bær der. Også Lars påpeker kvalitetene til Bekkenjordet, men fremhever at det er dårlig vedlikeholdt av kommunen. Han skulle gjerne ha sett at det ble bedre tatt vare på, da han mener det har et stort potensial: «Jeg synes det burde vært bedre pleiet da, at vegetasjonen ble holdt mer i sjakk». Anne, som bor med små barn på Bakklandet, forteller at hun og barna ofte tidligere pleide å besøke det hun betegner som «hemmeligskogen» på Bekkenjordet. Der pleide de å leke og klatre i trærne. Denne «skogen» ble imidlertid kuttet ned for et års tiden siden, noe som opplevdes som veldig rart for henne, blant annet fordi hun ikke visste noe om disse planene på forhånd. Anne: «Det opplevdes veldig rart, for det var faktisk en plass som var veldig viktig for oss».

I tillegg til Gåsaparken og Bekkenjordet, er det særlig lekeplassene på Bakklandet som oppleves som viktige for informantene som bor med små barn. Blant informantene gjelder dette Anne, Jannicke og Øystein. De pleier alle jevnlig å ta turen innom lekeplassen på Nedre Bakklandet. Anne og Jannicke pleier også å benytte seg av lekeplassen i Brubakken. Jannicke forteller at fordi at de ikke har egen privat hage, oppleves det som særlig viktig for dem at de har nær tilgang til diverse fri- og grøntområder. I tillegg til at de her har mulighet til å leke fritt utendørs uten å være redd for trafikanter, er lekeplassene også arenaer hvor de innimellom treffer på og blir bedre kjent med andre barnefamilier. Dette gjelder både møter som beboerne har planlagt på forhånd, men også mer tilfeldige møter med både kjente og ukjente. Jeg vil komme tilbake til denne diskusjonen i delkapitlet om det sosiale miljøet, men der poenget i denne omgang er å fremheve at de fysiske omgivelsene bestående av lekeplasser og grøntområder oppleves som svært viktige for informantene som er bosatt med små barn på Bakklandet. Øystein beskriver hvordan hans bruk av Bakklandet har endret seg etter at han fikk barn: «Parkene er jo blitt mye

viktigere nå med små barn. Kanskje man gikk mer på Antikvariatet [en kafé på Bakklandet] før, mens nå går man mer i parkene».

Det er imidlertid ikke bare de offentlige grøntområdene som informantene opplever som verdifulle. En rekke av beboerne, og også en del av mine informanter, har i tillegg sin egen hage i bakgården. Dette gjelder blant annet for Sara. For henne var den tilhørende hagen en av hovedgrunnene for hvorfor hun i utgangspunktet kjøpte det nåværende huset. Hun forteller at det først og fremst var samboeren som ønsket å bo sentralt, mens hun selv kunne tenke seg å bo noe nærmere marka. Likevel uttrykker hun at hun er fornøyd med bostedet og trives godt, men at boligvalget for henne handlet mer om huset og hagen enn selve området:

Jeg tror at for [samboeren] så var det ganske viktig med kort vei til aktiviteter, byaktiviteter. Når vi bodde der vi bodde før, så var det kanskje litt mer for min del, litt nærmere marka. Det blir jo sånn at man må inngå kompromisser. Så jeg tror han i stor grad vil bo i sentrum fordi det er sentrum, mens jeg vil bo her fordi huset er her. [...]. For min del var det nok mer huset og hagen enn området da.

Sara er selv oppvokst på landsbygda og tror det er derfor hun trives så godt i nærheten av naturen. Hagen demmer likevel til en viss grad opp for ønsket om å bo mer usentralt til. Sara: «Bakgården minner jo veldig om at man ikke er i en by. [...]. Vi kan jo sitte i hagen, og det er nesten som å være i skogen, med stillhet, trær og fuglekvisper». Også Elisabeth fremhever de rurale kvalitetene ved bakgården hennes. Hun er likevel blant dem som i tillegg setter stor pris på det å bo urbant til. Nettopp denne kombinasjonen av det bymessige og det landlige opplever hun at hun har fått på Bakklandet:

Det er jo som å bo på landet midt i byen, ikke sant. Det er jo ikke trafikk her, det er veldig idyllisk, det er hage. Jeg driver jo litt hagebruk her med epletrær og jordbæråker og urtehage og slikt. Du kan på en måte leve litt som om du bor på landet da, midt i byen. Du har gangavstand til absolutt alt.

Nærheten til Nidelva er en annen kvalitet som informantene gir uttrykk for at de setter stor pris på. I tillegg til at de fleste trekker frem denne som pen å se på, forteller også Anne om dyrelivet som finnes der, og at hun og barna pleier å fiske i elva fra Gamle Bybro:

Vi har jo oter i elva. Vi fisker fra brua. Det er et stort dyreliv. Det er masse, ikke bare ender liksom, men også ærfugler som kommer. De er helt fantastiske. Nei du kommer virkelig tett på naturen her, samtidig som det er urbant. Det er rett og slett fantastisk.

Selv om ikke nødvendigvis Bakklandet som helhet betraktes som et grønt område, slik Berg & Lysgård (2004) beskriver forestillingen om «den idylliske bygda», setter i alle fall informantene stor pris på, og er stort sett fornøyd med, de grøntområdene som faktisk finnes. Til tross for at å mye av de resterende omgivelsene i nærmiljøet består av veier og bebyggelse i liten skala,

oppfattes likevel Bakklandet, tatt den sentrale beliggenheten i betraktning, som er relativt grønt område av informantene.

På den andre siden gav samtlige informanter, med unntak av Sara, uttrykk for at den sentrale beliggenheten var en av hovedårsakene for hvorfor de flyttet til bydelen i utgangspunktet. Informantene setter fremdeles stor pris på denne kvaliteten. Flere forteller om hvilke fordeler de opplever at det å bo sentralt gir dem, både når det kommer til nærhet til jobb, skole og barnehage, men spesielt med hensyn til det å kunne delta i bylivet mer generelt. I tråd med forestillingen om «den moderne byen», trekker informanter frem at de opplever bylivet som spennende, og at det er positivt at de lett har tilgang til et bredt vare- og tjenestetilbud. Kristian forteller: «Det er så enkelt å kunne delta i bylivet ellers. Altså, man kan jo starte frem minutter hjemmefra før ting begynner, og du trenger ikke tenke på siste bussen hjem». Jannicke, som bor med små barn, påpeker at det er veldig mye fint som skjer i byen som det er lett for dem å delta på som småbarnsfamilie. Familien har ikke selv bil, men hun føler likevel at de bor nært «alt mulig». Som eksempel trekker hun frem et arrangement de en gang skulle på:

Da vi kom dit møtte jeg en kollega med barn, og hun var allerede sliten for de hadde leita så lenge etter parkering. Og vi bare «åja, vi stakk innom kunsthallen først og var på teaterforestilling, så var vi ute og spiste, også gikk vi hit». Så det er det der veldig idylliske, urbane, småbarnsfamilielivet, der vi liksom bare kan plukke uten stress fordi vi alltid bare kan gå hjem igjen på en halvtime.

Kombinasjonen av det å bo sentralt, og samtidig ha tilgang til en rekke attraktive fri- og grøntområder, trekkes altså frem som en positiv kvalitet ved Bakklandet av de fleste av informantene. Samtidig vil det, slik Farstad (2016) påpeker, variere både mellom individer og mellom områder innad i byen eller på bygda, hvordan stereotypiene om by- og bygdelivet faktisk stemmer overens med personers opplevde virkelighet. Informantene trekker, som det kommer frem i den overnevnte diskusjonen, både frem elementer som faller inn under forestillingene om «den moderne byen» og «den idylliske bygda». Samtidig som Bakklandet, eller i alle fall deler av Bakklandet, oppleves som grønt, påpeker også informanter det positive ved å bo nært de spennende kvalitetene til bylivet, der de har tilgang til et bredt vare- og tjenestetilbud. Det varierer imidlertid fra person til person hvor mye, og på hvilken måte, de ulike elementene har betydning for den enkeltes trivsel.

5.1.2 Trafikkforholdene

Blant endringene som har skjedd mens informantene har bodd i bydelen, trekker samtlige frem at det har blitt stengt for gjennomgangstrafikk. Som nevnt i delkapittel 2.1, ble i 2016 også

Gamle Bybro ble stengt permanent for all motorisert ferdsel. Dette har selvsagt gjort sitt for å redusere mengden av biler i bydelen (Grankvist, 2017; Tiller, 2016). Overordnet mener informantene at stengingen for gjennomgangstrafikk har vært et svært vellykket tiltak. De opplever at dette har ført til mindre støy i bydelen, og at folkelivet i gatene har tatt seg opp. Thomas: «På andre siden av elva så er jo sentrum, men så er det litt roligere her likevel. Altså det er litt stillere». Igjen kan parallellen trekkes til forestillingen om «den idylliske bygda», i form av at den reduserte bilmengden har ført til at bydelen i dag oppleves som forholdsvis rolig av de fleste informantene. Den følgende beskrivelsen til Åshild viser hvordan hennes opplevelse av trafikkforholdene har endret seg ganske radikalt fra hun først flyttet dit for 40-44 år siden:

Den gangen var det en forferdelig trafikk her. Det gikk jo tungtrafikk gjennom gatene, så alt ristet jo. Du følte at huset sank for hver bil som passerte. Det var veldig mye støv og skit. [...]. Når du sitter her i dag, så hører du nesten ikke noe trafikk. Du skulle ikke tro at du omtrent er midt i byen.

Flere av beboerne jeg snakket med eier ikke selv egen bil. Dette henger sammen med at de føler at de ikke trenger bil i hverdagen når de bor såpass sentralt til. De forteller likevel at det er langt ifra alle beboere som har mulighet til å ta dette valget i første omgang, i og med at det er mange som ikke har tilgang til egen parkeringsplass. Selv om de påpeker at det relativt få antallet parkeringsplasser i bydelen kan være en utfordring, for eksempel i forbindelse med gjesteparkering, er likevel informantene alt i alt tilfreds med at det befinner seg såpass få biler i gatene. Når det kommer til de av informantene som i mer eller mindre grad bruker bil i hverdagen, er det imidlertid ikke alltid at disse opplever at bilkjøringen blir tatt like godt imot av folk som besøker Bakklandet. Anne forteller at hun ofte får noen stygge blikk når hun kommer kjørende en lørdags eller søndags ettermiddag. Også Åshild har hatt noen lignende opplevelser: «Det hender, når du kommer kjørende med bil, at folk på en måte ikke vil slippe deg frem. Du må vente litt, at de tar seg god tid. Av og til er det noen som viser finger også». Det er med andre ord enkelte mennesker som mener at bilkjøring på Bakklandet er «out of place» – det hører ikke til der og passer ikke med Bakklandets «identity of» (Cresswell, 1996; i Berg & Dale, 2004). Elisabeth tror på sin side, i likhet med flere av de andre informantene, at nettopp noe av attraksjonen til Bakklandet ligger i at det faktisk er folk som bor i husene og lever hverdagslivet sitt der. Elisabeth:

Nå tror jeg utfordringen fremover blir å passe på at det faktisk er mulig å bo her fortsatt. For boligmiljøet er det som skaper attraksjonen her, tror jeg da. Det at det faktisk er hjemmene til folk. At du ser at folk steller med hagene, at de har blomster foran inngangsdøra, og at det er folk som går inn og ut av dørene.

Selv om det riktignok er mange faktorer som vil være avgjørende for om et område er beboelig eller ikke, er det mange som i dagens samfunn er avhengige av bil. Et forbud mot bilkjøring på Bakklandet vil muligens ikke forhindre at det fremdeles bor folk der, men de av informantene som har bil, gir i alle fall uttrykk for at de setter stor pris på denne muligheten. Martin påpeker i tillegg at man må være litt sprek for å kunne bo flere steder på Bakklandet, dersom man ikke har tilgang til bil. Han forteller at for de fleste er det ganske mange hundre meter å gå til nærmeste bussholdeplass, og dersom man har handlet tunge ting kan det være helt avgjørende at man har mulighet til å kunne kjøre helt til inngangsdøra. Ut ifra dette vil man altså kunne tenke seg at en del mennesker, blant annet eldre og de med nedsatt funksjonsevne, vil kunne bli ekskludert fra å bosette seg på Bakklandet dersom det ble et forbud mot å kjøre bil inn i området. Ut ifra Anne og Åshild sine beskrivelser, mener altså likevel en del mennesker i dag at bilkjøring ikke hører hjemme i bydelen.

Som nevnt i delkapittel 2.1, ble også et sykkelanlegg over Bakklandet ferdigstilt i 2016, der formålet var å forbedre fremkommeligheten for byens syklistene. Blant annet er det lagt ned sykkelheller i gateløpet som strekker seg over hele Nedre Bakklandet, via Nygata, og et godt stykke inn på Øvre Bakklandet. Samtidig er fortauene blitt utvidet for å redusere konfliktene mellom gående og syklende (se figur 2.7) (Miljøpakken, u.å.). Nettopp denne utviklingen er det flere av informantene som har sterke meninger om. Selv om de fleste riktignok påpeker at de synes gateløpene med dette er blitt penere å se på, og at det er bra at kommunen tilrettelegger for byens syklistene, er det likevel enkelte som er svært kritiske til den økte farten syklistene nå har fått gjennom bydelen. Særlig i Nygata, der fortauet tidvis er noe smalere enn ellers på Bakklandet, opplever flere syklistenes tilstedeværelse som problematisk. Enkelte betegner det som direkte farlig å bevege seg i gata, og flere har opplevd situasjoner som nesten har endt i ulykker. Anne forteller: «Det er jo faktisk nesten et under at det ikke har skjedd, jeg vil gå så langt som å si en dødsulykke enda, eller hvert fall en alvorlig ulykke da, med for eksempel barn som blir nedkjørt». Både Anne og Jannicke, som bor med små barn på Bakklandet, sier at de bekymrer seg over det å skulle slippe ungene ut i gata med tanke på syklistenes fart. I tråd med forestillingen om den «den fæle byen», opplever de altså at den økte farten til syklistene har gjort bydelen farligere å ferdes i. Anne ser videre til 1970-tallet, og sammenligner situasjonen med da det var planlagt hovedvei over Bakklandet: «Når jeg tenker på det på denne måten her, så er det nesten litt identisk med den biltraseen som man skulle bygge på 70-tallet. Det er jo faktisk blitt en skikkelig viktig trafikkåre for de myke trafikantene». Også Thomas trekker denne koblingen: «For meg er det nesten litt slik at hva var poenget med å verne for motorvei

for biler når du starter motorvei for sykler? For det er det du har gjort, kjørt en motorvei for sykler gjennom området her». Disse poengene demonstrer også godt det relasjonelle ved stedsbegrepet, i og med at tidligere hendelser her blir et referansepunkt for Anne og Thomas sine opplevelser av Bakklandet i dag (Berg & Dale, 2004; 2015).

Om ikke det er syklistene i seg selv som av enkelte informanter oppleves som å være «out of place», er i alle fall *farten* som noen syklist holder det for noen. Istedenfor at fotgjengere og syklist var adskilt hver for seg, kunne Thomas heller ønske at alle som ferdes i gatene på Bakklandet delte plassen, og der aktiviteten foregikk på de svakeste, altså de gående, sine premisser. Selv om enkelte opplever at den høye farten til syklistene har gjort deler av området farligere å ferdes i, og slik sett trekker inn et element fra forestillingen om «den fæle byen», er det langt ifra alle av informantene som er like negative til utviklingen som har skjedd. Blant annet Sara sier at hun er svært fornøyd med hvordan prosjektet i Nygata ble, og hun betegner det som «et fint byprosjekt». Øystein er enig i dette, og synes at det å dele opp gata mellom gående og syklende var en god ide: «Før har jo syklistene brukt hele veibanen, nå bruker de to felt, et hver vei. Så det er jo mer ryddig nå enn det noen gang har vært». Alt i alt er informantene ganske delte når det kommer til virkningene av sykkeltraseen. Når det gjelder de som bor med små barn på Bakklandet, oppleves likevel den nåværende farten til syklistene særlig av disse som et problem.

5.1.3 Turister og folkeliv

Som nevnt i delkapittel 1.3, er Bakklandet i dag blitt en av Trondheims viktigste turistattraksjoner. Folk kommer fra både fjern- og nærliggende strøk for å se trehusbebyggelsen på østsiden av Nidelva (Bakklandet u.å.). Slik har det imidlertid ikke alltid vært, og flere av informantene som har bodd på Bakklandet en stund fremhever at økningen av turister er blant endringene som har funnet sted siden de først flyttet dit. Selv om altså ikke alle var klar over mengden av turister som med tiden kom til å befinne seg i bydelen, er det likevel en gjennomgående positiv holdning blant informantene til denne utviklingen. Til tross for at flere riktignok er opptatt av at man bør sikre at turistmengden holdes på et forsvarlig nivå også fremtiden, trives de alle med at det er et visst folkeliv i gatene, både når det kommer til turister og andre besøkende. Øystein og Elisabeth forteller at det at turister kommer for å se Bakklandet gjør dem litt stolte av å bo der. For dem er dette også en ekstra motivasjon til å holde boligen og eiendommen i god stand. På spørsmål om hva de tenker om tilstedeværelsen av turister i bydelen, svarer de det følgende:

Øystein: Det er bra det. Vi blir jo litt stolte. Det er derfor vi vil ha fasaden så fin også, og at man holder det ryddig i blomsterbedet, og... Det at det er fint. Det skal være fint å komme hit. [...]. Selv om jeg ikke er gammel nok til å ha vært med på å bevare det, så er man veldig stolt av å bo her da. Det er stas.

Elisabeth: Jeg synes det er hyggelig at det går så mye folk forbi her, altså at det er turister som går forbi. Det gjør at man blir litt stolt av bydelen sin, og stolt over å bo akkurat her også egentlig. At det faktisk er vi som bor her som har pusset opp husene og har sørget for at det ser slik ut. [...]. Når jeg holder på å male huset på fremsiden, eller klipper gresset, eller noe sånt, så synes jeg det er hyggelig at turister stopper og kommenterer noe eller spør om veien.

Ifølge Thomas er Bakklandet feil plass å flytte til hvis man ikke trives med mye folk i nærheten: «Du kan ikke flytte hit uten at du er bevisst på at det er mye folk her. Altså, hvis du synes det er vanskelig, så er det feil plass å flytte til i utgangspunktet». Selv om folkelivet riktignok skaper en viss form for støy, noe som for øvrig også var årsaken til hvorfor jeg valgte å plassere denne kategorien under det fysiske, og ikke det sosiale, miljøet, er det som tidligere nevnt likevel gjennomgående at informantene, i tråd med forestillingen om «den idylliske bygda», opplever Bakklandet som en forholdsvis rolig bydel (Berg & Lysgård, 2004). Selv om enkelte informanter riktignok gir uttrykk for at det kan være en del bråk på nattestid i helgene, oppleves ikke dette som noe stort problem. Det er imidlertid en viss forskjell på hvordan informantene opplever folkelivet avhengig av hvor og hvordan de bor. Særlig i området omkring Gamle Bybro pleier det ofte å samle seg mange mennesker. Dette kan nok henge sammen med at det er her de fleste kaféene befinner seg, i tillegg til at mange tar turen over broa for å komme seg til og fra Midtbyen. Følgelig opplever informanter som bor noe lenger unna Gamle Bybro, generelt noe mindre grad av folkeliv og støy enn de som bor i nærheten av denne.

Tilstedeværelsen av turister har imidlertid også bydd på noen mindre hyggelige opplevelser for enkelte av informantene. For Jannicke dreier det seg blant annet om måten noen turister beveger seg i området på. Hun forteller at hun har observert store sykkel- og segwaygrupper med turister gjennom bydelen, og mener kommunen burde sette en stopper for dette:

Når det kommer femten stykker på segway over Bakklandet så synes jeg ikke det ivaretar ånden. Jeg synes ikke det passer seg i det hele tatt, og det gjør det litt mindre trygt, fordi at det at mine unger kan springe fritt rundt, det synes jeg er så fint. Det er altså så dumt at jeg skal være redd for at de skal bli rent ned av noen turister på segway.

Igjen kan dette forstås i lys av Cresswell (1996; i Berg & Dale, 2004) sitt begrepspar «in place/out of place»: I tillegg til at Jannicke mener at denne måten å bevege seg på gjennom Bakklandet er farlig, og altså i tråd med forestillingen om «den fæle byen», gir hun også uttrykk for at store sykkel- og segwaygrupper ikke hører til i bydelen da de ikke ivaretar «ånden». For

Jannicke samsvarer altså ikke Bakklandets «identity of» med tilstedeværelsen av store sykkel- og segwaygrupper.

Et annet aspekt som Anne og Sara trekker frem i forbindelse med tilstedeværelsen av turister, er at dette noen ganger kan gjøre at de føler at de er litt på utstilling - at de er en del av noen kulisser som folk kommer for å se. Anne: «Når alle turistene er her, så kan man oppleve det som at man bare er en kulisse selv, fordi at man er den som blir tatt bilde av». I tillegg til at turister ofte pleier å ta bilde av husene deres, har også Sara og Anne opplevd at besøkende har kikket inn gjennom henholdsvis vinduene og i bakgården deres. Selv om begge trekker dette frem blant ulempene med å bo på Bakklandet, gir Sara likevel uttrykk for at hun ikke bryr seg så veldig mye om det:

Det er jo en ulempe at man er litt på utstilling da. Det er mange som ser seg omkring her og ofte tar bilder av vårt hus. [...]. Jeg tror turister egentlig tror at det er et museum her, for de lener seg frem mot vinduene og ser inn og tar bilder av de som bor i første etasje her. Jeg har blitt litt mer obs på det selv når jeg reiser som turist, at man kanskje ikke skal se rett inn hos folk. Så det er jo litt utsatt sånn. Men jeg bryr meg ikke så veldig mye om det. Det er mest underholdende. Man venner seg litt til det, men det er ganske spesielt egentlig at folk går rundt og ser så veldig på oss og på husene.

Newman (1972, i Schiefloe, 1985) hevder at rom i en nærmiljøsammenheng kan deles inn i fire ulike kategorier; henholdsvis det private, det halv-private, det halv-offentlige og det offentlige rom. Mens det private rommet er det tilbaketrukne domene hvor man er avskjermet fra ytre påvirkninger, for eksempel inni ens egen bolig, i et innelukket gårdsrom eller i en avskjermet hage, består det offentlige rommet av arealer som er tilgjengelige for alle, slik som veier, gater og friarealer. De halv-private og de halv-offentlige rommene anses på sin side som mellomsoner mellom de private og de offentlige rommene, og kan for eksempel utgjøres av inngangspartier, forhager, korridorer i leiegårder eller private parkeringsplasser (Newman, 1972, i Schiefloe, 1985). Poenget i denne sammenheng er å fremheve at det kan stilles spørsmålstegn ved om boligene til bakklandsbeboerne, i større grad enn ellers, bærer preg av å også ha en offentlig funksjon på grunn av tilstedeværelsen av turister. Det at Sara og Anne opplever at turister innimellom ser inn gjennom henholdsvis vinduene og i bakgården deres, kan nemlig også minne mye om det offentlige rommet som er tilgjengelig for alle. Selv om turistene riktignok ikke fysisk beveger seg inn i selve boligene, gjør likevel blikkene deres det og gjør at enkelte opplever boligen sin som mindre privat. Samtidig varierer opplevelsen av skillet mellom det private og det offentlige mye mellom informantene avhengig av hvor og hvordan de bor. Lars føler for eksempel at boligen hans ligger usjenert til, og at han av den grunn har stor grad av privatliv. Det samme gjelder Kristian. Til tross for at biler kjører og mennesker går rett utenfor

der vi sitter og snakker, opplever han likevel at han har gode muligheter til å trekke seg tilbake på eiendommen dersom han skulle ønske det: «Selv om jeg bor såpass sentralt, så har jeg likevel en stor grad av privatliv. Jeg har min egen inngang, mitt eget gårdsrom, og ja... Men du ser jo trafikken her utenfor». Selv om det altså er vanskelig å skille det private og det offentlige rommet fra hverandre, og der grensene mellom det private og det offentlige er porøse og foranderlige, bærer nok likevel hjemmene til beboerne på Bakklandet overordnet, i større grad enn ellers, preg av å også ha en offentlig funksjon på grunn av tilstedeværelsen av turister.

5.2 Opplevelse av det sosiale miljøet

5.2.1 Hvem bor på Bakklandet?

Under intervjuene ble informantene spurt om hvordan de ville beskrive en typisk beboer på Bakklandet. Selv om riktignok mange hadde inntrykk av at det er mange ulike mennesker som bor i bydelen; alt fra studenter og småbarnsfamilier, til middelaldrende og eldre, var det også noen karakteristikk som gikk igjen i de fleste beskrivelsene. Oppsummert oppfattet flertallet av informantene den typiske bakklandsbeboer på følgende måte: En eldre mann/kvinne med høy akademisk utdanning og med forholdsvis god inntekt. Flere trekker frem at dette har nær sammenheng med de høye boligprisene i området. Da for eksempel småbarnsfamilier vanligvis ikke har like mye oppspart kapital som de som har hatt et langt yrkesliv, vil disse naturlig nok ofte ikke ha de samme mulighetene til å kunne kjøpe seg en bolig på Bakklandet. Samtidig er det mange som er opptatt av å fremheve nyansene i dette bildet, og informantenes oppfattelse av befolkningen på Bakklandet som helhet vil nok ut ifra dette best kunne betegnes som mangfoldig (jf. forestillingen om «den moderne byen»), heller enn å være preget av liket (jf. forestillingen om «den tradisjonelle bygda»). Blant annet er det flere som trekker frem de mange studentene som har leid seg en hybel i området. Dette henger nok sammen med at Bakklandet ligger forholdsvis beleilig til med tanke på å komme seg til og fra ulike campuser ved NTNU, og at mange studenter av den grunn anser bydelen som et attraktivt bosted i studietiden. Ellers er det flere som trekker opp et skille mellom «nyinnflytterne» og dem som «har bodd der lenge». Selv om det riktignok ikke er helt klart for informantene hvor dette skillet går med tanke på antall boår, tenker mange med sistnevnte kategori på dem som også bodde på Bakklandet rundt tiden da selve bevaringskampen stod. Anne, som har bodd på Bakklandet i 10-14 år, sier for eksempel at hun fremdeles føler seg som en «nyinnflytter». Elisabeth, som har en botid på 20-24 år, regner på den andre siden seg selv som en av dem som «har bodd der lenge». På spørsmål om hva hun anser som en typisk beboer på Bakklandet, svarer Elisabeth det følgende:

Ja det er to sorter beboere på Bakklandet nå. Det er slike som meg som har bodd her lenge, i den gruppa vil jeg også putte dem som flyttet hit før meg da, akkurat da kampen om Bakklandet stod. [...]. Men så er det jo mange som også er nyinnflyttet, som også synes det er veldig hyggelig å bo på Bakklandet, og som har kjøpt husene veldig dyrt.

Det imidlertid de fleste av informantene gir tydelig uttrykk for, er at det særlig er én beboergruppe de ønsker seg flere av på Bakklandet; nemlig barnefamilier. Selv om Jannicke og Øystein er blant småbarnsforeldrene som faktisk har klart å skaffe seg en bolig i bydelen, har plassmangel på grunn av barna nå begynt å skape problemer for dem begge. Mens Øystein tenker å løse dette med å bygge ut noe av eiendommen, har det for Jannicke sin del ført til at hun nå er redd de ikke skal ha råd til å bo på Bakklandet lenger. Jannicke: «Vi vil så gjerne fortsette å bo på Bakklandet, men da kan vi ikke bo i denne leiligheten». Hun forteller at de gjerne ønsker å flytte til en litt større bolig, helst der de har tilgang til sin egen uteplass og sin egen «grønne flekk». På grunn av økonomiske forhold tror hun imidlertid at det kan bli vanskelig for dem å finne en bolig i området som både innehar disse kvalitetene, og som samtidig er innenfor de økonomiske rammene de har. Jannicke: «Det kjedelige for oss er jo at vi liker oss så godt her og har så lyst til å bli i området, men vi kommer jo aldri til å få råd».

Selv om det nok i stor grad er de høye boligprisene som er grunnen til at det er relativt få barnefamilier i bydelen, trekker også informantene frem en annen mulig årsaksforklaring. Øystein sier, i likhet med flere andre, at han opplever at det fortsatt er en del trafikk i området. Dette gjelder både bilister og syklende. Hvert fall med tanke på å la små barn løpe fritt utenfor døra, tenker han at dette kan oppleves som lite attraktivt for mange. For Anne er det imidlertid svært viktig å poengtere at hun opplever det som fint å bo i byen med barn. Også Øystein og Jannicke trives svært godt. Som tidligere nevnt henger dette sammen med at de har relativt god tilgang til attraktive fri- og grøntområder, til tross for, og samtidig med, at de bor forholdsvis nært sentrumskjernen med alle tilbudene denne har å by på. Et annet aspekt som også har betydning for trivselen deres, er de relasjonene som har oppstått mellom dem selv og enkelte av de andre barnefamiliene. Dette vil bli diskutert nærmere i det neste delkapitlet.

5.2.2 Relasjoner mellom beboerne

Alle informantene forteller at de har kontakt med andre beboere på Bakklandet i større eller mindre grad. Det varierer imidlertid hvor svake og sterke disse relasjonene er. Kristian, som flere andre, forteller at han ikke har noen særlig *nære* forhold til noen av naboene. Han hilser riktignok på enkelte hvis han møter dem, og hvis det er noen småproblemer som oppstår pleier han og naboene å hjelpe hverandre. Han opplever imidlertid ikke at noen av dem er en del av

den nærmeste omgangskretsen hans. Kristian: «De nærmeste som bor her er jeg liksom på nikk med og prater litt med, men det er ikke noe sånn nær omgangskrets». Også Lars beskriver hans forhold til naboene på en lignende måte: «Vi har ikke så veldig mye kontakt med naboene. Vi kjenner jo folk som bor i nærheten, men ikke så mye at det er en sosial omgang». Ut ifra Schiefloe (1992) sin klassifisering av svake og sterke bånd, kan det virke som om et flertall av relasjonene mellom informantene og andre beboere kan karakteriseres som svake; de er ikke særlig nære og personlige. De svake båndene kan, som Schiefloe (1992) påpeker, likevel ha viktige sosiale, psykiske og materielle betydninger, blant annet slik Kristian forteller at naboene pleier å hjelpe hverandre hvis det er noen som skulle behøve det.

Åshild, som har bodd på Bakklandet i 40-44 år, mener på sin side at hun har god oversikt over nabolaget. Åshild: «Altså jeg tror jeg kjenner nabolaget såpass godt at jeg kan gå inn i et hvilket som helst hus og spør etter for eksempel mel da, hvis jeg skulle savne det». Det at hun har utviklet mange relasjoner med andre beboere, tror hun både henger sammen med at hun har bodd der forholdsvis lenge, men også det at hun aktivt går inn for å bli kjent med nye folk når de flytter inn. Åshild: «Når det kommer nye folk så prøver jeg å bli kjent med dem også». Til tross for at Åshild, i likhet med noen av de andre informantene, også har utviklet enkelte sterke relasjoner til andre beboere, er det likevel ingen informanter som opplever at det er noe utbredt felleskap i området som helhet. Snarere gir de fleste uttrykk for at de primært har familie og nære venner i andre deler av byen og i andre deler av landet. Jannicke forteller at selv om hun og familien har venner litt rundt omkring i Trondheim, er det særlig på Byåsen at de fleste hun nå kjenner har bosatt seg. Mange av dem er i samme livsfase som henne selv med små barn, og hun opplever at Byåsen da er et typisk sted å bosette seg. Lars forteller at flere av de nærmeste vennene hans bor i bydelen han bodde i tidligere. For ham, som for flere andre, var nærheten til dem også en viktig grunn for hvorfor han og familien valgte å bosette seg på Bakklandet i utgangspunktet. Lars: «Jeg flyttet ikke så langt da. En av grunnene til det var at de fleste av vennene våre bodde i nærheten av dette området».

Det kan på mange måter virke som om felleskapet blant beboerne på Bakklandet best kan betegnes som et *frigjort* urbant felleskap, slik Schiefloe (1992) tidligere beskrev det; samtidig som informantene har kontakt med andre beboere i bydelen, har de også relasjoner som strekker seg ut over nærmiljøet. Disse relasjonene er naturlig nok også i varierende grad sterke og svake, men der det likevel virker som om de fleste sterke relasjonene som finnes, hovedsakelig, med unntak av dem informantene bor i samme hushold med, strekker seg ut over nærmiljøet. Et interessant aspekt i denne sammenheng er imidlertid at det virker som om bydelen i større grad

bar preg av å være et *bevart* urbant fellesskap tidligere. Martin, Åshild og Elisabeth, som alle er blant informantene som har bodd lengst på Bakklandet, forteller at de i større grad opplevde at det var et fellesskap mellom beboerne da de først flyttet dit. Alle tror at dette henger sammen med at man den gangen hadde en «felles fiende», nemlig kommunen, som da hadde planer om å legge byens nye hovedvei over området. Martin forteller:

Det var veldig nære forhold den gangen. Det hadde jo med at da vi flyttet hit, og de nærmeste årene, så var det et sterkt politisk ønske om å totalsanere hele Bakklandet. Det samholdet og den kontakten som var mellom folk som en følge av at vi gikk sammen for å forsøke å hindre det, det gav en helt unik sosial setting i området.

I tillegg til at dette nok en gang illustrerer det relasjonelle ved stedsbegrepet, i form av at tidligere hendelser her blir et referansepunkt for nåtiden (Berg & Dale, 2004; 2015), viser det også hvordan opplevelse av en felles utenforstående fiende kan utløse en sterk følelse av fellesskap i et område (Berg, 2016). I slike tilfeller, og som også virker å ha vært tilfeller her, handler det gjerne om at lokalbefolkningens forståelse av hvordan stedet er eller skal være, altså stedets identitet, oppleves som truet. Dette kan i sin tur føre til at befolkningen på stedet forenes, både midlertidig og mer varig, for å forhindre at stedets «identity of» endres av ovenfra- eller nedenfrastyrte prosesser.

Selv om fellesskapet blant beboere på Bakklandet i dag nok ikke vil kunne betegnes som *bevart*, i den forstand at bymiljøet som helhet da skal kunne karakteriseres som et lokalt fellesskap, gir informantene likevel uttrykk for at det fremdeles finnes flere mindre fellesskap i bydelen (Schiefløe, 1992). Om ikke disse nødvendigvis består av fullt så nære bånd som det bevarte fellesskapet i utgangspunktet var intendert til å beskrive, er det i alle fall et visst samhold mellom enkelte beboere. Et av de tydeligste av disse består av barnefamilier. Som tidligere nevnt fungerer blant annet lekeplassene som arenaer hvor særlig småbarnsfamilier møtes. Dette gjelder både møter som beboerne har planlagt på forhånd, men også mer tilfeldige møter med både kjente og ukjente. Om det ikke nødvendigvis bare er det å ha barn som i seg selv danner grunnlaget for dette fellesskapet, virker det i alle fall som om det å ha barn kan være et godt utgangspunkt for å bli kjent med andre beboere. For Jannicke sin del førte det å få barn til at hun ble bedre kjent med flere i bydelen. Jannicke: «For min del var det hvert fall sånn at når vi fikk unger, så ble vi plutselig kjent med veldig mange flere».

I tråd med det *frigjorte* urbane fellesskapet, påpeker imidlertid Jannicke at det ikke er nok å bare bo på Bakklandet for å bli kjent med naboene – man må også selv aktivt engasjere seg for å ta del i det sosiale livet (Schiefløe, 1992). Som tidligere nevnt kan det at det finnes arenaer hvor

beboere kan komme i kontakt med hverandre, for eksempel gjennom møter i borettslaget, på dugnader eller på lokale arrangementer, fremme dannelsen av lokale felleskap (Farstad, 2016; Schiefloe, 1985). En sentral arena på Bakklandet i denne sammenheng er bydelens velforening. Flere av beboerne jeg snakket med er, eller har tidligere vært, medlem i Bakklandet og Lillegårdsbakken Velforening og forteller at de gjennom denne har fått flere bekjente. Det samme gjelder dem som har vært med på å arrangere ulike arrangementer på Bakklandet, for eksempel «Bakklandsdagene» som blir arrangert hver sommer, og «Julegata» som blir arrangert hver jul (Midtbyen, u.å.). Ellers fungerer også kaféene i området som møtesteder for enkelte. Selv om Anne riktignok forteller at ikke alle som samles der nødvendigvis er fra Bakklandet, er dette likevel arenaer hvor beboere møtes med jevnlig mellomrom. Anne forteller om to av kaféene nær Gamle Bybro: «Det er veldig mye dagligliv der også. Det er veldig mye faste bord, der de samme folkene sitter hver dag». Til tross for at det altså finnes ulike arenaer i nærmiljøet som beboere treffes gjennom, skulle Martin likevel ønske at det ble etablert enda flere møtesteder for dem som faktisk bor i bydelen, for eksempel et bydelshus. På spørsmål om hvilke saker han synes det er viktig å jobbe med, svarer han det følgende:

Å sikre flere møtesteder for folk som bor her. Det som naturlig etableres av møtesteder her er jo for folk som passerer forbi, og som kommer hit for en dag eller for en kveld eller for noen timer. Men det å etablere noen møtesteder for de som bor her fast, det er veldig viktig.

Når det kommer til endring og vedlikehold av bygningsmassen, er dette, muligens i større grad enn andre steder, en sammenbindende faktor når det kommer til naborelasjoner på Bakklandet. Sara forteller: «Det som er hyggelig når man eier gamle hus, er jo at man blir fort kjent med naboene». Hun og samboeren har over en lengre tidsperiode holdt på å restaurere huset de nå bor i. I den sammenheng har de fått tips og råd av andre beboere om ulike løsninger. Det samme gjelder Øystein og Thomas, som også for tiden er i gang med diverse prosjekter. Generelt opplever alle informantene at det er et stort engasjement blant beboerne når det kommer til det å ta vare på de fysiske omgivelsene – et engasjement som altså også har gitt grobunn for bekjentskaper. Samtidig innehar dette engasjementet også en viss grad av sosial kontroll, i tråd med forestillingen om «den tradisjonelle bygda» og det *bevarte* urbane felleskapet. Informanter forteller at det er mange som følger nøye med på hva både kommunen og andre beboere foretar seg av endringer, og om disse er i overensstemmelse med gjeldende vernehensyn. Følgelig kan det tenkes at de som ikke har en interesse for, eller i alle fall et ønske om, å ta vare på bygningsmassen, kan bli sett på som å være «out of place».

Til tross for disse innvendingene gir samtlige informanter, om de har bodd der i 5-9 år eller i 40-44 år, likevel alt i alt uttrykk for at de gjennomgående er tilfreds med det sosiale miljøet slik det er i dag. Også Martin, som er blant dem som har opplevd at samholdet i bydelen har blitt mindre med årene, sier at «det fremdeles er et godt boligområde på det sosiale planet». Med tanke på at det vil variere fra person til person hvordan man ønsker at kontakten med naboene skal være, kan det virke som om bakklandsbeboerne i denne sammenheng får litt i både «pose og sekk» (Schiefløe, 1985): På den ene siden er det flere av informantene som gir uttrykk for at det er lett å være sosial når de bor såpass sentralt. Om dette ikke nødvendigvis er med andre beboere, er det gjennomgående at de opplever at det er forholdsvis enkelt å treffe på folk de kjenner. På den andre siden opplever også mange at det er lett å trekke seg tilbake og være alene dersom de skulle ønske det. Sara sammenligner nabolaget med landsbygda hun selv er fra, og beskriver det på følgende måte: «Altså her kan man jo velge litt mer om man vil være sosial eller ikke med naboen. Så det er en fordel. Mens på landsbygda så forholder man seg jo liksom til alle, om man vil det eller ikke». Selv om det riktignok er en del variasjon i hvor mange og hvor nære relasjoner det er mellom de enkelte informantene og andre beboere, er det i alle fall lite som tyder på at informantene føler seg fremmedgjorte på bostedet og at bydelen er preget av sosial isolasjon, slik forestillingen om det *fortapte* urbane felleskapet (Schiefløe, 1992) og «den fæle byen» fremholder (Berg & Lysgård, 2004). Til tross for at enkelte uttrykker at de gjerne skulle ønske at de hadde enda mer kontakt med andre beboere, har likevel alle informantene kjennskap til noen i nærmiljøet – om enn bare gjennom svake sosiale bånd.

5.3 Opplevelse av vernehensynene

Som nevnt i delkapittel 2.2, er Bakklandet i dag omfattet av en rekke bestemmelser og retningslinjer når det kommer til det å ta vare på områdets fysiske miljø. Til tross for at noen av informantene bor i hus med høy antikvarisk verdi, andre i hus med antikvarisk verdi, og noen i hus uten antikvarisk verdi, er de alle del av et bevaringsområde. Dette krever at de tar hensyn til den kulturhistorisk verdifulle bebyggelsen og områdets særpregede miljø, for eksempel dersom de skal endre eller vedlikeholde noe på boligene deres (Trondheim kommune, u.å.; 2014). Under intervjuene gav samtlige informanter, uavhengig av om de bodde i et hus med eller uten antikvarisk verdi, klart uttrykk for at de synes at det er viktig at bebyggelsen på Bakklandet tas vare på. Når det kommer til vernebestemmelsene og retningslinjene som er satt av kommunen, var de derfor gjennomgående svært positive til disse. Ingen har opplevd at de skapt noen særlige problemer for dem personlig – snarere tvert imot. Når de har foretatt endringer på eiendommen har de heller opplevd det som positivt at kommunen har vært

behjelpelige med å finne løsninger som samsvarer med de historiske omgivelsene. Flere av beboerne jeg snakket med var som tidligere nevnt selv midt i diverse oppussingsprosjekter da jeg besøkte dem. Enkelte hadde i denne forbindelse også fått hjelp av byantikvaren, og opplevde dette som svært nyttig. Sara forteller:

Byantikvaren har jo vært her og vurdert løsninger i forhold til materialer og konstruksjonen og anbefalt oss løsninger. Det er jo veldig positivt å ha med byantikvaren i en slik prosess, for det avlaster jo også litt på det at man kan kjenne at man får litt dårlig samvittighet. Visse ting klarer man kanskje ikke å ta vare på, men da har byantikvaren vært med og vurdert det, og da føles det lettere.

Sara forteller videre at hun opplever det som svært meningsfylt å kunne være med på å ta vare på det arkitektoniske og historiske uttrykket til Bakklandet. Dette aspektet er det også flere av de andre informantene som trekker frem, i form av at de føler at det er givende «å være en del av noe større». Det at kommunen har en såpass bestemmende rolle, opplever Sara i tillegg som positivt fordi at det ikke bare forsikrer hun selv, men også naboene, gjennomfører løsninger som er forutsigbare og «riktige». Sara:

Det betyr veldig mye for meg å ha et gammelt hus og kjenne at man liksom er en del av historien, at man liksom viderefører historien. Mange personer har bodd i det her huset opp gjennom alle år og har tatt vare på det. Å liksom fortsette og forvalte det, det er veldig meningsfylt. [...]. Jeg er veldig fornøyd med at det er ganske strengt, for det gjelder jo også for naboene våre. Vi blir jo også påvirket av det naboen gjør. Så lenge naboen også forholder seg til bevaringen, så er det jo en forutsigbarhet for oss.

For å trekke frem igjen Newman (1972, i Schiefloe, 1985) sin klassifisering av det private, halv-private, halv-offentlige og offentlig rom, kan det altså virke som om de offentlige elementet som tilføyes hjemmene til beboerne når kommunen har en såpass inngripende rolle, ikke oppleves som særlig negativt for noen av informantene. Et flertall av dem sier snarere at de gjerne skulle ønske at kommunen var enda strengere når det kom til bevaring. Elisabeth: «Hvis jeg skulle ha endret på noe, så ville jeg ha gjort det enda strengere, faktisk. [...]. Jeg synes godt at [kommunen] kunne ha bestemt enda mer. Og det er ærlig ment altså». Samtidig som Elisabeth opplever at beboerne i dag har litt for stor frihet til å utvikle bygningsmassen selv, er det samtidig mange planer og prosjekter hun er glad for at har blitt stoppet, da de «helt klart hadde kommet til å ødelegge Bakklandet». Dog er det andre som påpeker at det allerede har forekommet flere «stygge» og «upassende» løsninger, og at kommunen nettopp av den grunn burde ha hatt en enda mer inngripende rolle. Selv om dette hovedsakelig virker å dreie seg om fasader, er det også flere som i denne forbindelse trekker frem utbygginger som skjer i bakgårdene. De tror at bakgårdene nettopp er mye av grunnen til at så mange, og deriblant barnefamilier, både trives så godt og kunne tenke seg å bo på Bakklandet. Det å bevare disse,

og også andre grøntområder, anser de derfor som vel så viktig som det å bare bevare selve bygningene. Sara:

Altså bevaring det går jo ofte på bebyggelse, mens grunnen til at vi kjøpte her var jo ikke bare huset, det var jo også den spesielle hagen og bakgården og det grøntarealet som går gjennom her. Selv om man har bevaring av fasaden så mener jeg at det er hele området som er viktig. Det vil jo alltid være noen som vil utfordre det grønne i bakgårdene. [...]. Så det å få bevart den kvaliteten, det kan jo faktisk være at det er det som gjør at man kan bo her som barnefamilie, det at det finnes grøntområder. [...]. Så bevaring av det grønne er nok kanskje vel så viktig som bevaring av husene.

Som tidligere nevnt er det flere av informantene som tror at det er helt avgjørende for Bakklandets fremtidige attraktivitet, at det også i årene fremover legges til rette for at folk faktisk skal kunne bo der. Dette kan selvsagt handle om ulike forhold, men informanter mener blant annet at dette kan dreie seg om at bilkjøring inn i området fremdeles tillates, at mengden av turister holdes på et forsvarlig nivå, samt at offentlige og private grøntområder blir tatt vare på. På den andre siden er det flere som påpeker viktigheten av at man også er åpen for nye løsninger. Dette handler ikke nødvendigvis om særlig drastiske endringer, men det kan eksempelvis, slik Åshild påpeker, dreie seg om å legge bedre til rette for ulike miljømessige tiltak. Åshild: «Det er klart at det å tilpasse oss, det må jo også vi på Bakklandet være med på. At Bakklandet bidrar til miljøet, at folk finner det mer attraktivt å sykle, for eksempel». Samtidig er hun, i likhet med de andre informantene, opptatt av at de fysiske omgivelsene ikke bør endres i alt for stor grad. Åshild: «Men de voldsomme endringene er jeg glad for at det ikke er mulig å gjøre da. Da ville Bakklandet blitt noe helt annet».

Når det kommer til *hvorfor* informantene mener at det viktig at området bevares, henger dette nært sammen med det mange anser som det særegne ved Bakklandet; nemlig de fysiske omgivelsene i form av den varierte trehusbebyggelsen og de «smale, kronglete» gatene. Lars beskriver Bakklandets særegenhet på følgende måte: «Det særegne ved Bakklandet er jo det at det er blitt tatt vare på den lave trehusbebyggelsen og et bymønster, morfologien, som følger elva og topografien». Samtidig påpeker han, i likhet med andre, at særegenheten til de fysiske omgivelsene henger nært sammen med den historiske dybden som disse også representerer. Lars: «Det at [de fysiske omgivelsene] har slike synlige historiske spor og en slik tidsdybde i opplevelsen er nok også det som har gjort at Bakklandet har en slik visuell kvalitet». Selv om han påpeker at mange av husene riktignok er forholdsvis nye, tror han likevel at det har vært en bra løsning å føre opp de nyere husene i en lignende stil, da dette er med på å ivareta det arkitektoniske og historiske uttrykket. Thomas virker å være enig i dette: «Av fysiske kvaliteter

som området har så er det rammen rundt det, at det er illusjonært og gammelt. Nå er det ikke så veldig mange av husene som er gamle, men der er jo fint det også». Lars og Thomas, og for øvrig også flere av de andre informantene, sine beskrivelser av det særegne ved Bakklandet ligner med andre ord mye på kommunens beskrivelse av bydelens særegenhet (jf. delkapittel 2.2). Thomas gir i tillegg uttrykk for, også det i likhet med kommunen, at han opplever det som litt ekstra viktig å ta vare på det som faktisk er gammelt og «autentisk». Thomas:

Flere av naboene her, det er jo bare kulisser, det er jo ikke ekte. Det er jo bare en etterligning av et eller annet. [...]. Mens det her, det er ekte, det er gammelt, og da må man jo prøve så godt man kan å ta vare på det da, med de gamle metodene for vedlikehold.

Beboerne på Bakklandet har altså, i likhet med kommunen, et visst bilde av hva som er og bør være, Bakklandets «identity of». Selv om kommunen på mange måter gjennom bestemmelser og retningslinjer har stor makt til å definere hva denne stedsidentiteten skal være, stemmer likevel informantenes syn på mange måter overens med kommunens, både i form av at de beskriver Bakklandets særegenhet på en så og si identisk måte som kommunen (jf. delkapittel 2.2), og ved at de gjennomgående er svært positive til dagens vern. Dette kan nok også henge sammen med det generelt er et stort engasjement blant bakkendingene når det kommer til det å ta vare på bydelen deres. Flere forteller at de er opptatt av å følge med på hvilke tanker og planer kommunen har, og å si ifra dersom noe burde endres på. For å forhindre at flere «stygge» og «upassende» bygningsmessige løsninger forekommer, og at stedets «identity of» endres, mener samtidig et flertall av informantene at kommunen i fremtiden bør få ytterligere mer makt, i form av å utvikle og utøve enda strengere bestemmelser og retningslinjer.

5.4 Tilknytning og identitet til Bakklandet

Flere av informantene sier at de føler at de har fått en tilknytning til Bakklandet. Hva som gjør at de føler denne tilknytningen varierer imidlertid noe. Mens enkelte føler seg mest knyttet til stedets fysiske dimensjoner, opplever andre en sterkere tilknytning til stedets sosiale dimensjoner. For Kristian sin del er det i stor grad fysiske forhold, i form av de grønne friområdene, som gjør at han føler seg knyttet til bydelen. Selv om han nå har bodd på Bakklandet i forholdsvis lang tid med sine 20-24 år, er det altså ikke det sosiale miljøet, slik Lewicka (2011) påpeker at ofte er tilfelle ved lang botid, som er den sterkeste tilknytningsfaktoren for ham. Som tidligere nevnt har Kristian riktignok flere bekjente blant beboerne, men han opplever ikke at noen av disse er i den nærmeste omgangskretsen hans. Kristian er i tillegg opprinnelig fra en annen del av landet og har gjennom livet sitt flyttet mye. Til tross for at han i dag føler at Bakklandet er det stedet han har sterkest tilknytning til, forteller

han likevel at han fremdeles kjenner seg som en innflytter. På spørsmål om han føler en tilknytning til Bakklandet, starter han svaret sitt på følgende måte: «Jeg er jo innflytter på en måte, men jeg er jo etablert. Altså jeg kjenner jo folk, men det er ikke sånn at jeg omgås naboene, jeg kjenner jo naboer. Så jeg har jo en tilknytning til bydelen». Kristian legger altså også vekt på sosiale dimensjoner når han reflekterer over sin tilknytning til Bakklandet, og selv om det er fysiske elementer som i størst grad gjør at han føler seg hjemme der, er også svake relasjoner til andre beboere med på å skape en følelse av tilknytning for ham. Han gir imidlertid uttrykk for at tilknytningen ikke er særlig sterk. Selv om han trives svært godt på bostedet, virker den svake tilknytningen blant annet å henge sammen med at han har flyttet mye oppigjennom. Om han ikke akkurat *lar være* å identifisere seg med Bakklandet, slik Berg & Dale (2004) fremholder som en mulig konsekvens av at man har flyttet mye i løpet av livet, virker det i alle fall som om dette kan være én mulig årsak til hvorfor han hverken føler en særlig sterk tilknytning til Bakklandet eller til noen andre steder.

Også Åshild legger vekt på de fysiske omgivelsene i form av naturelementer når hun skal beskrive sin tilknytning til Bakklandet. Heller ikke hun er opprinnelig fra Trondheim, men kommer fra en kystkommune et annet sted i landet. Det at hun er oppvokst ved kysten tror hun at er mye av årsaken til hvorfor hun nå setter ekstra stor pris på å bo i nærheten av vannet og Nidelva. Når hun er på vei til ulike plasser, eller er ute og går tur, legger hun av den grunn ofte veien om elvepromenaden, heller enn langs gatene, for å være mest mulig i kontakt med vannet. Også for Sara er det naturelementer som i stor grad gjør at hun føler seg knyttet til bydelen. Hun er selv opprinnelig fra landsbygda, men føler at hagen hennes og de offentlige grøntområdene likevel gjør at hun føler seg hjemme der hun bor nå, til tross for den ellers ganske så sentrumsnære beliggenheten til boligen. Både Åshild og Sara illustrer altså med dette hvordan mennesker både kan knytte seg til *konkrete* steder og til en bestemt *type* steder (Vestby, 2015). Mens det for Åshild sin del handler om steder som ligger i nærheten av ulike vann, knytter Sara seg lettere til steder som minner om landsbygda hvor hun selv vokste opp.

For både Kristian, Åshild og Sara har altså oppvekststedet stor betydning for hvilken tilknytning de nå føler at de har fått til Bakklandet. Åshild forteller at hun også i dag, selv etter å ha bodd på Bakklandet i 40-44 år, føler en sterk tilknytning til barndomshjemmet. Oppvekststedet virker også å prege identiteten hennes i form av å være sentral i hennes «identity with» (Dale & Berg, 2013). Åshild: «Jeg regner meg jo som Bakkending, men så er jeg ikke det likevel, for jeg er ikke født her». I og med at Åshild føler seg knyttet til flere steder, kan man for hennes del også snakke om en flerstedstilknytning; til tross for at hun gir uttrykk for at hun identifiserer seg *med*

Bakklandet, reduserer ikke dette barndomshjemmets betydning i identitetskonstruksjonen hennes (Berg, 2016). Denne gjelder også for flere av de andre informantene. I forbindelse med at et flertall av dem ikke er født og oppvokst i Trondheim, men av ulike årsaker, og da primært på grunn av studier, har kommet hit i sitt voksne liv, er det flere som sier at de også føler en tilknytning til de delene av landet hvor de hadde barndommen sin. Oppvekststedet vil som tidligere nevnt være et sted som mange identifiserer seg med, i og med at det er i barneårene at identiteten i stor grad formes (Berg & Dale, 2004; Vestby, 2015). Blant trønderne er det imidlertid også enkelte som trekker frem steder utenfor Bakklandet og Trøndelag som de føler seg knyttet til. En av informantene har eksempelvis en eiendom et annet sted i landet som han tilbringer store deler av året på nå som han er blitt pensjonist. Han føler riktignok ikke en like *sterk* tilknytning til dette stedet som til Bakklandet, men også denne eiendommen har blitt en viktig del av livet hans de siste årene.

Når det gjelder tilknytning til det bygde miljøet på Bakklandet, er denne formen for tilknytning forholdsvis sterk for mange av informantene. Særlig er dette tilfelle for Martin og Åshild som selv en gang i tiden var med på å redde Bakklandet fra sanering. Det engasjementet og den innsatsen de da la ned for å bevare bydelen, har i dag gitt dem en sterk følelse av eierforhold til det bygde miljøet. Åshild: «Jeg føler jo at området er mitt. Jeg har et veldig eierforhold til det». Begge flyttet den gangen, altså for henholdsvis 35-39 og 40-44 år siden, inn i bygninger som var i relativt dårlig forfatning. Mens Martin betegner sitt hus som «falleferdig», beskriver Åshild sin leilighet på følgende måte: «Det så jo ikke ut her. Altså, min mor gråt da hun så hvordan det så ut her, for det var jo en veldig ødelagt leilighet». Ved hjelp av stor egeninnsats greide likevel begge med tiden å ikke bare restaurere sin egen bolig, men også, riktignok i samarbeid med andre, å ta vare på Bakklandet som et større bygningsmessig miljø. Som Aure et al. (2015b) påpeker, kan atferd være sentralt i menneskers tilknytningsprosess. Nettopp dette virker å være tilfelle for Martin og Åshild - både i forbindelse med det vedlikeholds- og restaureringsarbeidet de den gang utførte, men også i sammenheng med den arbeidsinnsatsen de i ettertid har lagt ned.

Samtidig er det flere av informantene som flyttet til Bakklandet i nyere tid, som også gir uttrykk for at de føler seg knyttet til det bygde miljøet. For mange virker dette, i likhet med Martin og Åshild, å ha sammenheng med hvilken arbeidsinnsats de har lagt ned i de materielle omgivelsene. Selv om den bygningsmessige standarden i bydelen riktignok jevnt over har blitt betraktelig bedre med årene, og det ikke akkurat er hele bydelen de opplever at de har vært med på å redde, er det også flere av informantene som i nyere tid har flyttet inn i boliger som var i

relativt dårlig stand. Øystein, som har bodd på Bakklandet i 10-14 år, har eksempelvis i lang tid drevet med vedlikeholdsarbeid for å få boligen i bedre forfatning. Han har til nå lagt ned en stor egeninnsats, og selv om han enda ikke føler at han er helt i mål, har det at han har «lagt kjærlighet i alle veggene» ført til at han har fått et stadig sterkere tilknytning til bydelen. Også Elisabeth, som kjøpte huset sitt for 20-24 år siden, forteller at bygningen den gang var i svært dårlig stand. Elisabeth: «Det var ei rønne. Det var så godt som ubeboelig». Også hun føler at hun gjennom vedlikeholdsarbeidet har fått en sterkere tilknytning til stedet. I tillegg til at atferd i form av vedlikeholdsarbeid altså har vært sentralt for flere av beboerne i deres tilknytningsprosess, virker tilknytningen hos Øystein og Elisabeth også å henge nært sammen med en følelse av stolthet (Aure et al., 2015b). Som tidligere nevnt gir både Øystein og Elisabeth uttrykk for at tilstedeværelsen av turister i bydelen både gir dem en stolthetsfølelse og en ekstra motivasjon til å holde boligen og eiendommen i god stand. Stolthetsfølelsen og vedlikeholdsarbeidet virker med andre ord å være gjensidig forsterkende prosesser hos dem, der begge prosessene er, og har vært med på, å skape en stadig sterkere tilknytning til Bakklandet for dem begge.

I tillegg til vedlikeholdsarbeid på eget hus, har også informantens mer generelle engasjement i bydelen hatt innvirkning på enkeltes følelse av tilknytning til stedet. Flere har som tidligere nevnt vært, eller fremdeles er, medlem av Bakklandet og Lillegårdsbakken Velforening. Andre er med på å arrangere diverse arrangementer, mens ytterligere andre sier at de bare generelt er opptatt av hva som skjer i bydelen. I tillegg til Martin og Åshild, som sier at de helt siden 70-tallet har vært engasjert i utviklingen til bydelen, gjelder dette blant annet for Sara. Siden hun flyttet dit for 5-9 år siden, har hun aktivt vært med i diverse prosjekter i bydelen. På spørsmål om hva det er som gjør at hun føler en tilknytning til Bakklandet, starter hun svaret sitt på følgende måte: «Det er jo liksom det at man engasjerer seg i bydelen og i bebyggelsen, det er det som gir meg en tilknytning tror jeg». Det virker generelt som om det er en tett kobling mellom de fysiske omgivelsene på Bakklandet, engasjementet blant menneskene som bor der, og deres tilknytning til bydelen. Sagt med Sara sine ord: «Det er et gjensidig behov. Husene trenger folkene og folkene trenger husene».

Som tidligere nevnt trekker et flertall av informantene frem grøntområder og den sentrumsnære beliggenheten når de skal forklare hvilke kvaliteter de setter pris på ved Bakklandet. Det er likevel langt ifra alle som fremhever fysiske forhold som mest sentrale når det kommer til deres tilknytning til Bakklandet. Snarere er det i stor grad sosiale forhold som ligger til grunn for mange av informantens *refleksjoner* omkring stedstilknytningen. Selv om det som tidligere

påpekt kan virke som om det er *svake* bånd som dominerer i relasjonene mellom informantene og andre beboere (Schiefløe, 1992), gjør likevel det at de har kjennskap til andre i bydelen at enkelte føler seg knyttet til stedet. Dette gjelder blant annet for Martin, som reflekterer over sin tilknytning på følgende måte:

Det er jo det at du føler at du er del av en gruppe som er engasjert her, at du kjenner dem og er på hils. [...]. Det har jo selvfølgelig også noe med hvor lenge du har bodd et sted. Jo lengre du har bodd, jo mer blir du kjent, og jo flere kjenner du.

Martin kobler altså botiden sin med hvem han kjenner og hvilken tilknytning han har fått til stedet. Det samme gjør Åshild, som som tidligere nevnt føler at hun i dag kjenner nabolaget såpass godt at hun nærmest kan gå inn i et hvilket som helst hus og spør etter for eksempel mel, dersom hun skulle savne det. I og med at Martin og Åshild er de av informantene som har bodd lengst på Bakklandet, kan dette ses i sammenheng med det Lewicka (2011) påpeker; nemlig at antall boår er en av de mest sentrale faktorene for stedstilknytning, og at lengden man har bodd på et sted ofte har mest betydning for tilknytning til sosiale dimensjoner. Dette skyldes at det ofte tar lengre tid å etablere et nettverk av stabile sosiale relasjoner, enn det det gjør å knytte seg til fysiske dimensjoner, som for eksempel vakker natur. Samtidig fortsetter Martin resonnement sitt med å fortelle at han ikke føler seg like sterkt knyttet til det sosiale miljøet i dag, som det han gjorde for noen år tilbake: «Det har vært en utvikling, så [tilknytningen] har endret seg, slik at den ikke er like sterk i dag som den var for noen år siden». Dette illustrerer, slik Ruud (2015) fremhever, at stedstilknytning er noe som kan endre seg over tid. Mens de resterende informantene virker å ha fått en stadig sterkere tilknytning til Bakklandet jo lengre de har bodd der, har tilknytningen til det sosiale for Martin heller vært avtagende med årene. Dette virker å henge sammen med at store deler av befolkningen er skiftet ut siden han først flyttet dit. Mange av de han en gang hadde god kjennskap til bor ikke lenger i bydelen, og han føler ikke at han har opparbeidet et like nært forhold til dem som nå bor der. Likevel gir han alt i alt uttrykk for at tilknytningen hans oppleves som svært sterk, men at dette også har sammenheng med andre forhold enn kun det sosiale.

Også informanter som har flyttet til Bakklandet i nyere tid, sier at de føler seg knyttet til det sosiale miljøet. Dette gjelder blant annet Jannicke, som har bodd på Bakklandet i 5-9 år. Hun forteller at det å ha en sosial forankring er viktig for at hun skal kunne trives på bostedet, noe hun også sier at hun gjør på Bakklandet:

Intervjuer: Vil du si at du føler en tilknytning til Bakklandet?

Jannicke: Ja, jeg gjør jo egentlig det nå.

Intervjuer: Kan du sette noen ord på hvorfor du føler en tilknytning?

Jannicke: Det er jo fordi at vi har bodd her en stund og fordi jeg begynner å bli kjent med folk. [...]. For meg er det en bonus at det er fint og koselig her, men det er det at vi på en måte har en sosial forankring som er viktig for meg.

Jannicke er også blant dem som føler en sterk tilknytning barndomshjemmet sitt et annet sted i landet. Hun forteller at oppvekststedet er det stedet hun fremdeles føler seg sterkest knyttet til, noe hun tror har sammenheng med at det fremdeles bor folk der som hun er glad i. Hun trekker også frem et annet sted som hun tidligere bodde på, og som hun da opplevde at hun hadde en sterk tilknytning til. Etter at et familiemedlem flyttet derfra, merket hun imidlertid at tilknytningen til stedet avtok og at hun ikke savnet det tidligere bostedet like mye. I sammenheng med disse resonnementene kommer hun til slutt frem til følgende konklusjon: «Vet du, jeg blir tilknyttet til de stedene der jeg er mye sammen med folk jeg er glad i».

Til tross for at Jannicke føler seg knyttet til Bakklandet, vil hun likevel ikke si at hun identifiserer seg med bydelen – Bakklandet er ikke en del av hennes «identity with». Hun tror at dette har sammenheng med to forhold: For det første opplever hun at det nåværende bostedet er ganske midlertidig, i og med at hun og samboeren for øyeblikket er på utkikk etter en litt mer romslig bolig nå som barna er blitt større. Selv om hun riktignok håper på å kunne bli boende på Bakklandet, er hun som tidligere nevnt usikker på om de vil få muligheten til dette på grunn av økonomiske forhold. For det andre føler hun at det er enkelte beboere som kanskje i større grad enn henne selv definerer seg som «autentiske» bakklandsbeboere. Hun er usikker på om disse «autentiske» beboerne, som for henne er folk som har bodd i bydelen svært lenge, vil anerkjenne en tilflyttet student som henne selv som en «ekte» bakklending. Likevel tror hun at hun kan komme til å føle seg mer som en bakklending på sikt, hvis de fortsatt blir boende. Jannicke:

Hvis vi får tak i et eller annet på Bakklandet vil vi jo gjerne bli. Da vil vi jo kanskje bli på mer permanent basis, og da kan jeg kanskje begynne å identifisere meg mer som en bakklandsbeboer på ordentlig. Fordi jeg tenker at så lenge man er en ung småbarnsfamilie på gjennomreise, da er det jo ikke ordentlig.

Også Anne har en lignende følelse av at det er et skille mellom de som er «autentiske» bakklandsbeboere og de som ikke er det. I likhet med Jannicke definerer også hun seg i sistnevnte kategori, og føler at dette har gjort det litt vanskelig for henne å identifisere seg med bydelen, til tross for at hun nå har bodd der i 10-14 år. Anne:

Fordi det er såpass sterke tradisjoner og røtter her, så er det ikke så lett å komme inn. [...]. Det er liksom hvis du er oppvokst her, eller var her når det fortsatt var utedo, eller... Da er du liksom «Bakklandsgutt».

Så det er et eller annet med det. Men som innflytter, etter [10 – 14 år], så kan man liksom få den følelsen av at vi enda er nyinnflyttede.

Thomas, som har bodd på Bakklandet i 5-9 år, sier at han av lignende grunner ikke helt har klart å få en tilknytning til Bakklandet. Også han kobler dette til antall boår, og at det oppleves som et skille mellom dem som har bodd der lenge og dem som ikke har det. Han gir likevel uttrykk for at han synes at det er greit at de som har bodd der lenge har litt mer de skulle ha sagt:

Intervjuer: Vil du si at du føler en tilknytning til Bakklandet?

Thomas: Nei jeg er litt for ny til å gjøre det, til å kalle det mitt. Du må ha bodd her litt lenger for å kunne gjøre det, det må du gjøre. [...]. Altså du har noen som har bodd her lenge. De kan tillate seg å si ganske mye om hvordan ting skal være på Bakklandet. Det bør vi respektere. Vi som er litt nye, vi kan gå litt stillere i dørene.

Både Anne og Thomas er selv født og oppvokst i Trondheimsområdet. Selv om de riktignok enda har litt vanskeligheter for å identifisere seg som bakklandinger, vet de i alle fall at det er Trondheim som er byen deres. Dette illustrerer, slik Berg & Dale (2004) og Dale & Berg (2013) påpeker, at mennesker kan identifisere seg med steder på ulike geografiske nivå. For Anne og Thomas sin del handler det om at de, sammenlignet med bydelen Bakklandet, identifiserer seg med et større geografisk nivå; nemlig byen Trondheim. Samtidig føler Anne at det at hun nå har blitt bedre kjent med andre beboere, samt har engasjert seg i diverse aktiviteter i bydelen, de siste årene likevel har gjort det lettere for henne å si at «Bakklandet også er litt mitt».

Det varierer altså en del mellom informantene både *om* de føler en tilknytning til Bakklandet, *hva* de føler seg knyttet til, og hvor *sterk* denne tilknytningen føles. Alt i alt må man nok kunne si at botid, i tråd med det Lewicka (2011) påpeker, er den viktigste faktoren for om beboerne føler en tilknytning eller ikke, men der dette henger sammen med flere og sammensatte forhold. Samtidig gir samtlige informanter uttrykk for at de overordnet trives svært godt i bydelen. Det er ingen av dem som ønsker å flytte derfra på det nåværende tidspunktet, og selv om noen nå av aldersmessige årsaker er litt i tvil om hvor lenge de kommer til å bli boende, har de fleste lyst til å bli værende på Bakklandet så lenge som mulig. Jeg velger derfor å avslutte med Øystein sine ord, som jeg føler stemmer godt overens med hvordan de fleste informantene oppfatter hjemmet sitt. Øystein: «Nei det er jo drømmehjemmet da, det er jo blitt det».

6 KONKLUSJON

Gjennom å anvende geografiske perspektiver på sted og dominerende forestillinger om byen som bosted, har jeg i denne oppgaven forsøkt å finne svar på følgende hovedproblemstilling: «Hvordan opplever beboerne Bakklandet som bosted?». For å besvare dette spørsmålet, valgte jeg å dele hovedproblemstillingen opp i fire underproblemstillinger. Konklusjonen er også delt opp etter disse delspørsmålene, før jeg til sist vil trekke noen overordnede slutninger opp mot hovedproblemstillingen.

1. Hvordan opplever beboerne det fysiske miljøet?

Kombinasjonen av det å bo sentralt, og samtidig ha tilgang til en rekke attraktive fri- og grøntområder, trekkes frem som en positiv kvalitet ved Bakklandet av de fleste av informantene. Flere forteller at de liker å oppholde seg i Gåsaparken og på Bekkenjordet, og at de setter stor pris på den nære tilgangen til Nidelva. De to lekeplassene i området er ytterligere to populære arenaer, men da spesielt med tanke på småbarnsfamiliene. Samtidig setter de fleste stor pris på det å bo i nærheten av bykjernen, med alle tilbudene denne har å by på. Når det kommer til trafikkforholdene, mener informantene at stengingen for gjennomgangstrafikk har vært et svært vellykket tiltak. Flere opplever at dette har ført til mindre støy i bydelen og at folkelivet i gatene har tatt seg opp. Syklistenes tilstedeværelse etter at sykkelanlegget på Bakklandet ble ferdigstilt i 2016, er det imidlertid noe mer uenighet om. Mens enkelte mener at syklistenes økte fart er «out of place» og har gjort det farligere å bevege seg i gatene, mener andre at oppgraderingen har vært til det bedre og at gatene med dette både er blitt finere og mer ryddige. Til sist ble informantenes tanker omkring tilstedeværelsen av turister og folkeliv i bydelen belyst. Informantene hadde en gjennomgående positiv holdning til begge disse aspektene. Selv om riktignok flere var opptatt av at man bør sikre at turistmengden holdes på et forsvarlig nivå også i fremtiden, trives alle med at det er et visst folkeliv i gatene, både når det kommer til turister og andre besøkende.

2. Hvordan opplever beboerne det sosiale miljøet?

Selv om informantene har inntrykk av at det er mange ulike mennesker som bor på Bakklandet, oppfatter likevel et flertall av dem den typiske bakklandbeboer på følgende måte: En mann/kvinne med høy akademisk utdanning og med forholdsvis god inntekt. Det er samtidig særlig én beboergruppe de fleste gir uttrykk for at de ønsker seg flere av; nemlig barnefamilier. Blant annet på grunn av høye boligpriser har dette dog vanskelig latt seg gjøre. Når det gjelder relasjonene mellom informantene og andre beboere, forteller samtlige at de har kontakt med

andre beboere på Bakklandet i større eller mindre grad. Selv om det varierer noe, kan disse relasjonene dog i stor grad karakteriseres som *svake*, i form av at de ikke er særlig nære og personlige. Til tross for at det heller ikke er noe utbredt felleskap i bydelen som helhet og felleskapet best kan karakteriseres som *frigjort*, gir informantene likevel uttrykk for at det finnes flere mindre felleskap i bydelen. Et av de tydeligste av disse består av barnefamilier, men også velforeningen, diverse arrangementer og kaféene i området har samlende funksjoner. Informantene gir alt i alt uttrykk for at de er tilfreds med det sosiale miljøet, og flere opplever det som en kvalitet at de både har muligheten til å være sosial og til å trekke seg tilbake og være alene hvis de skulle ønske det.

3. Hvordan opplever beboerne vernehensynene?

Samtlige informanter, uavhengig av om de bor i et hus med eller uten antikvarisk verdi, gir klart uttrykk for at de synes det er viktig at bebyggelsen på Bakklandet tas vare på. Når det kommer til vernebestemmelsene og retningslinjene som er satt av kommunen, er de derfor gjennomgående svært positive til disse. Ingen opplever at de har skapt noen særlige problemer for dem – snarere tvert imot. Flere føler at det er meningsfylt å kunne være med på å ta vare på det arkitektoniske og historiske uttrykket, og synes at det er positivt at kommunen er behjelpelige med å finne løsninger som samsvarer med de historiske omgivelsene. Det er imidlertid et flertall som skulle ønske at kommunen var enda strengere når det kom til bevaring. Dette henger sammen med at kommunen og informantene har et nokså likt syn på hva som er og bør være Bakklandets «identity of», og at informantene slik sett opplever det som fordelaktig at kommunen gis ytterligere makt til å utvikle og utøve enda strengere bestemmelser og retningslinjer.

4. Hvilken tilknytning og identitet har beboerne fått til Bakklandet?

Det varierer en del mellom informantene både *om* de føler en tilknytning Bakklandet, *hva* de føler seg knyttet til, og hvor *sterk* denne tilknytningen føles. Mens enkelte føler seg mest knyttet til stedets fysiske dimensjoner, opplever andre en sterkere tilknytning til stedets sosiale dimensjoner. Noen forteller også at de føler seg knyttet til flere steder, blant annet til barndomshjemmet hvor de vokste opp. Når det gjelder de fysiske dimensjonene, trekkes de grønne friområdene og det bygde miljøet hyppigst frem blant informantene som elementer på Bakklandet de føler en tilknytning til. Det er imidlertid sosiale forhold som ligger til grunn for de fleste av informantenes *refleksjoner* omkring stedstilknytningen. Mens noen mener at det primært er sosiale forhold som gir dem en følelse av tilknytning, føler andre at sosiale forhold

tvært imot har gjort det vanskeligere for dem å føle en tilknytning til og ha en «identity with» til bydelen. Flere forteller at de føler at det er et skille mellom dem som er «autentiske» bakklandsbeboere og dem som ikke er det. Det å ha engasjert seg i bydelen, enten det er gjennom vedlikeholdsarbeid på eget hus eller via andre aktiviteter, har på den andre siden styrket tilknytningen for mange. Alt i alt er likevel botid den viktigste faktoren for om beboerne føler en tilknytning eller ikke, men der dette henger sammen med flere og sammensatte forhold.

Hvordan opplever beboerne Bakklandet som bosted?

Til tross for at elementer fra både forestillingene om «den tradisjonelle bygda», «den moderne byen», «den idylliske bygda» og «den fæle byen» ble trukket frem av informantene, og slik sett demonstrer hvordan virkeligheten er langt med sammensatt enn hva stereotypier om byen og bygda ofte kan gi inntrykk av, gav informantene likevel alt i alt uttrykk for at de trives svært godt på Bakklandet (Farstad, 2016). Kombinasjonen av fysiske forhold som attraktive fri- og grøntområder, nærhet til bykjernen, lite biler og et yrende folkeliv oppleves av så å si alle som trivselsskapende faktorer. Selv om informantene gjerne skulle ønske seg flere barnefamilier i området, er de gjennomgående også tilfreds med det sosiale miljøet, og flere opplever det som en kvalitet at de både har mulighet til å være sosial og til å trekke seg tilbake og være alene hvis de skulle ønske det. Det varierer imidlertid en del mellom informantene både om de føler en tilknytning Bakklandet, hva de føler seg knyttet til, og hvor *sterk* denne tilknytningen føles. Selv om beboernes «identity with» også er ulik, sammenfaller likevel deres forståelse av Bakklandets «identity of» på mange måter med kommunens, i og med at de gjennomgående er svært positive til dagens vernebestemmelser og retningslinjer. Til tross for at et flertall gjerne skulle ønske at kommunen var enda strengere når det kom til bevaring, er samtlige fornøyd med at kommunen har relativt stor innflytelse når det kommer til å definere Bakklandets «identity of». Selv om det riktignok også kom frem en del kritiske bemerkninger under intervjuene, og kanskje særlig i forbindelse med syklistenes økte fart gjennom bydelen, var det alt i alt en svært fornøyd gjeng jeg fikk muligheten til å bli kjent med i høst. Det er ingen av informantene som ønsker å flytte derfra på det nåværende tidspunktet, og selv om noen nå av aldersmessige årsaker er litt i tvil om hvor lenge de kommer til å bli boende, har de fleste lyst til å bli værende på Bakklandet så lenge som mulig.

6.1 Forslag til videre forskning

Når det gjelder videre forskning, kunne det vært interessant å se nærmere på andre mennesker sitt syn på Bakklandet, for eksempel turister, andre trondheimere eller beboere som leier,

istedenfor eier, bolig på Bakklandet, for å avdekke om disse har lignende opplevelser av bydelen. I og med at Bakklandet anvendes av en rekke ulike grupper, kunne det vært nyttig å også få disse personenes synspunkter på bydelen ved en eventuell videreutvikling. Da informantene gir uttrykk for at de gjennomgående trives på bostedet, kunne det videre også vært interessant å sammenligne Bakklandet med andre bydeler hvor trivselen ikke er fullt så høy, for å undersøke om det er noen tiltak som kan gjøres å bedre boforholdene også på disse stedene. Når det gjelder barnefamilier og informanters ønske om flere av disse på Bakklandet, hadde det i tillegg vært en idé å se nærmere på mulige virkemidler for å muliggjøre dette. Det blir spennende å følge med på Bakklandets utvikling videre for å se om bydelen også i fremtiden vil anses som et attraktivt boområde.

Referanseliste

- Agnew, J. A. (1987). *Place and politics: The Geographical Mediation of State and Society*. London: Allen & Unwin.
- Anda, P. (2008). *Bakgårdshotell på Bakklandet* (Masteroppgave). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Aure, M., Berg, N. G., Cruickshank, J. & Dale, B. (2015a). Sted – nye teorier i en norsk kontekst. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 13-29). Bergen: Fagbokforlaget.
- Aure, M., Nygaard, V. & Wiborg, A. (2015b). Stedstilknytning: Materialitet, relasjoner og følelser. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 195-211). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bakklandet (u.å.). *Velkommen til Bakklandet*. Hentet 15.01.2018, fra <http://bakklandet.info/>
- Berg, N. G. (2016). Lokalsamfunn som sted – hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 34-52). Oslo: Cappelen Damm.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2004). Sted – begreper og teorier. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker steder og regionale endringer* (s. 39-60). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Dale, B. & Berg, N. G. (2013). Hva er stedsidentitet og hvordan fanger vi den opp? I A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Red.), *Å finne sted – metodologiske perspektiver i stedsanalyser* (s. 23-41). Trondheim: Akademika forlag.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2015). Sted – noen nyere teoretiske tilnærminger og debatter. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 31-46). Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, N. G., Dale, B., Førde, A. & Kramvig, B. (2013). Introduksjon: Metodologiske utfordringer i stedsanalyser. I A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Red.), *Å finne sted – metodologiske perspektiver i stedsanalyser* (s. 9-22). Trondheim: Akademika forlag.
- Berg, N. G. & Lysgård, H. K. (2004). Ruralitet og urbanitet – bygd og by. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker steder og regionale endringer* (s. 61-76). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Brattbakk, I. (1997). *Bakklandet – en bydel i endring*. (Hovedfagsoppgave). Trondheim, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Bull, I. & Næss, I. E. (1985). *Bakklandet lever!* Oslo: Universitetsforlaget.

- Christensen, A. (1978). *Øvre Baklandet: Rehabilitering og nybygg av boliger*. (Hovedoppgave). Trondheim: Norges tekniske høgskole.
- Couper, P. (2015). *A student's introduction to geographical thought: Theories, philosophies, methodologies*. London: Sage.
- Crang, M. & Cook, I. (2007). *Doing Ethnographies*. London: Sage.
- Cresswell, T. (1996). *In Place/Out of Place. Geography, Ideology, and Transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Dale, B. & Jørgensen, S. (1986). *Byens sosiale geografi: Om nærmiljø I byer*. Oslo: Byforskningsprogrammet, Universitetsforlaget.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2016). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi. Hentet 23.01.2018, fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Dowling, R. (2016). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 29-44). Canada: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 149-188). Canada: Oxford University Press.
- Farstad, M. (2016). Relasjonelle kvaliteter i bygd og by: Stereotypene møter innbyggernes erfaringer. I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 260-282). Oslo: Cappelen Damm.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge, Polity Press.
- Grankvist, R. (2017). Kampen for å bevare trehusdelen av Midtbyen og Baklandet på 1970-tallet. I K. L. Vik (Red.), *Strinda den gang da* (Årbok for Strinda historielag 2017) (s. 115-133). Trondheim: Strinda historielag.
- Hansen, T. (2017). Byantikvar. I *Store norske leksikon*. Hentet 07.02.2018, fra <https://snl.no/byantikvar>
- Haugen, M. S. & Villa, M. (2016). Lokalsamfunn i perspektiv. I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 17-33). Oslo: Cappelen Damm.
- Hauken, M. N. & Malde, S. B. (2016). *Boliger på Baklandet*. (Masteroppgave). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Hay, I. (Red.). (2016). *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg.). Canada: Oxford University Press.

- Helle, T. (2016, 13. juni). Gåsaparken er klar for innrykk! *Trondheim 2030*. Hentet 06.05.2018, fra <http://trondheim2030.no/2016/06/13/gasaparken-klar-innrykk/>
- Kittang, D. (2006). *Trebyen Trondheim – forvitring og fornying. Ein studie av ein byplandiskrus* (Doktoravhandling). Hentet 10.01.2018, fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/231075>
- Kulturminnesok (u.å.). Baklandet Skydsstation – Øvre Bakklandet 33. Hentet 20.02.2018, fra <https://kulturminnesok.no/minne/?queryString=https%3A%2F%2Fdata.kulturminne.no%2Faskeladden%2Flokaltet%2F117806>
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230.
- Massey, D. (2005). *For Space*. London: Sage.
- Midtbyen (u.å.). Bakklandsdagene 16.-18. juni 2017. Hentet 10.04.2018, fra <https://midtbyen.no/hva-skjer-i-trondheim/festivaler-trondheim/bakklandsdagene-16-18.-juni-2017>
- Miljøpakken (u.å.). Sykkelanlegg Bakklandet. Hentet 21.02.2018, fra <https://miljopakken.no/prosjekter/sykkelanlegg-nedre-bakklandet>
- Mullings, B. (1999). Insider or outsider, both or neither: some dilemmas of interviewing in a cross-cultural setting. *Geoforum*, 30(4), 337-350.
- Newman, O. (1972). *Defensible Space: Crime Prevention through Urban Design*. New York: Macmillan.
- Norge i bilder (2015). *Kart* [Kart]. Hentet 09.05.2018, fra <https://www.norgebilder.no/>
- Norgeskart (u.å.). *Kart*. [Kart]. Hentet 07.05.2018, fra <https://www.norgeskart.no/#!?project=seeiendom&layers=1002,1015&zoom=4&lat=7197864.00&lon=396722.00>
- Norsk senter for forskningsdata (2017). Informasjon og samtykke. Hentet 12.01.2018, fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Rose, G. (1995). Place and identity: A sense of place. I D. Massey & P. Jess (Red.), *A place in the world? Places, Cultures and Globalization* (s. 87-132). Oxford: Oxford University Press.
- Rose, G. (1997). Situating knowledges: positionality, reflexivities and other tactics. *Progress in Human Geography* 21(3), 305-320.
- Rosvold, K. A. (2014). Bakklandet. I *Store norske leksikon*. Hentet 19.02.2018, fra <https://snl.no/Bakklandet>

- Ruud, M. E. (2015). Stedskonstruksjoner og stedstilknytning i boligområder under endring. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 179-193). Bergen: Fagbokforlaget.
- Schiefloe, P. M. (1985). *Nærmiljø i bysamfunn: Om nærmiljø i byer*. Oslo: Byforskningsprogrammet, Universitetsforlaget.
- Schiefloe, P. M. (1992). Byliv og nærmiljø. I L. Fyrand (Red.), *Perspektiver på sosialt nettverk* (s. 48-69). Oslo: Universitetsforlaget.
- Statistisk sentralbyrå (u.å.a). Folkemengde og befolkningsendringar. Hentet 11.03.2018, fra <https://www.ssb.no/statbank/table/04317/?rxid=9c3e9e91-11f1-48be-ac14-1b7c62c7d8d5>
- Statistisk sentralbyrå (u.å.b). Kart fra Statistisk sentralbyrå - SSB. Hentet 07.05.2018, fra <https://kart.ssb.no/>
- Stratford, E. & Bradshaw, M. (2016). Qualitative Research Design and Rigour. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 117-129). Canada: Oxford University Press.
- Strinda historielag (2008). *Teglverket* [Fotografi]. Hentet 10.05.2018, fra http://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php?title=Trondhjems_Aktieteglv%C3%A6rk
- Stugu, O. S. (1997). Kunnskapsbyen 1964-1997. I J. Sandnes, R. Grankvist, A. Kirkhusmo (Red.), *Trondheims historie 997-1997* (Bind 6). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tiller, H. (2016, 21. juni). Formannskapet i Trondheim: Stenger Gamle Bybro for all motorisert ferdsel. *Adresseavisen*. Hentet 21.02.2018, fra <https://www.adressa.no/nyheter/trondheim/2016/06/21/Stenger-Gamle-Bybro-for-all-motorisert-ferdsel-12923633.ece>
- Tjora A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Trondheim byarkiv (1967). *Nedre Baklandet. Riving av brygge* [Fotografi]. Hentet 09.05.2018, fra <https://www.tfb.no/cgi-bin/websok-bilde?tnr=1004>
- Trondheim byarkiv (2009). *Fabriken ved Nidelven* [Fotografi]. Hentet 08.05.2018, fra https://www.flickr.com/photos/trondheim_byarkiv/4173270323/
- Trondheim kommune (u.å.). *Digitalt plankart* [Kart]. Hentet 19.02.2018, fra <https://kart5.nois.no/trondheim/Content/Main.asp?layout=trondheim&map=kommuneplanensarealdel2012%2D2024&mode=plandialog&time=1519048760&vwr=asv>

- Trondheim kommune (2013). Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2013-2025. Hentet 15.01.2018, fra <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/miljoenheten/byantikvaren/kulturminneplan/kommunedelplan-for-kulturminner-og-kulturmiljoer-2013-2015.pdf>
- Trondheim kommune (2014). Retningslinjer og bestemmelser. Kommuneplanens arealdel 2012-2024. Hentet 19.02.2018, fra https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-2012-2024/2_bestemmelser_retningslinjer_web_rev.pdf
- Trondheim kommune (2018a). Aktsomhetskart kulturminner. Hentet 19.02.2018, fra <https://www.trondheim.kommune.no/tema/bygg-kart-og-eiendom/byantikvar/aktsomhetskart-kulturminner/>
- Trondheim kommune (2018b). Byantikvaren. Hentet 19.02.2018, fra <https://www.trondheim.kommune.no/byantikvaren/#heading-h2-7>
- Trøndelag reiseliv (u.å.). Bakklandet – Trondheims gamleby. Hentet 19.02.2018, fra <http://www.trondelag.com/bakklandet-trondheims-gamleby/>
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The Perspective of Experience*. London: Edward Arnold.
- Valentine, G. (2001). At the drawing board: developing a research design. I M. Limb & C. Dwyer (Red.), *Qualitative methodologies for Geographers: Issues and debates* (s. 41-54). London: Arnold.
- Vestby, G. M. (2015). Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 165-178). Bergen: Fagbokforlaget.
- Winchester, H. P. M. & Rofe, M. W. (2016). Qualitative Research and Its Place in Human Geography. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 3-28). Canada: Oxford University Press.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt

Bakklandet – en studie av hvordan kommunal planlegging og beboere er med på å skape stedsidentitet

Hei!

Jeg studerer lektorutdanning med geografi som hovedfag på NTNU. Dette året skal jeg skrive masteroppgave og har i den sammenheng valgt Bakklandet som studieområde. Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan Trondheim kommune og beboere på Bakklandet er med på å skape stedsidentiteten til Bakklandet. Jeg håper å finne ut av hvordan beboere på Bakklandet opplever det å bo i bydelen, samt hvilke tanker og fremtidige planer Trondheim kommune har for området. Oppgaven vil ha et historisk tilbakeblikk på utviklingen av bydelen siden 1970-tallet, men hovedfokuset ligger på hva kommunen og beboere tenker om Bakklandet i dag.

Jeg vil benytte meg av intervju som metode for å innhente opplysninger. I den sammenheng søker jeg etter personer som jobber i Trondheim kommune og som er involvert i utviklingen til Bakklandet, samt personer som eier og bor i en bolig på Bakklandet og som er villige til å stille opp på et intervju.

Hva innebærer deltagelse i studien?

Intervjuene vil bli gjennomført i høst og tar cirka 60 minutter. Spørsmålene til beboerne vil omhandle hvilke tanker de har om å bo på Bakklandet og hva som gjør at de trives eller mistrives på nåværende bosted. Spørsmålene til Trondheim kommune vil omhandle hvilke planer og tanker de har om bydelen. Intervjuene vil bli tatt opp på lydopptak dersom informanten godkjenner dette, i tillegg til at jeg vil ta noen notater underveis i intervjuet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun jeg og veilederen min som vil ha tilgang til personopplysninger og lydopptaket kommer til å bli slettet rett etter at jeg har skrevet av informasjonen jeg trenger. Ingen beboere vil kunne bli gjenkjent i den ferdige masteroppgaven. For eksempel vil jeg gi alle beboere som deltar et annet navn og utelate andre kjennetegn som kan knyttes til personen. Informanter fra kommunen kan selv velge om de ønsker å være anonyme eller ikke.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. mai 2018. Alle personopplysninger om beboere (og eventuelt deltagere fra kommunen) vil da bli anonymisert.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke så lenge studien pågår uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Cathrine Fossdal på e-post: cathrfos@stud.ntnu.no eller tlf: 90762273.

Min veileder for denne masteroppgaven er Hilde Nymoene Rørtveit. Hun kan kontaktes på e-post: hilde.nymoene.rortveit@ntnu.no eller tlf: 73595019

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen Cathrine Fossdal

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg samtykker til å delta i intervju og at Cathrine Fossdal kan bruke opplysningene fra intervjuet til masteroppgaven.

Jeg ønsker å være anonym (skal kun avkrysses av deltagere fra kommunen. Ingen beboere vil kunne bli gjenkjent i den ferdige masteroppgaven).

- Ja
 Nei

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide beboerne på Bakklandet

Intervjuguide

Personer som bor og eier bolig på Bakklandet

Formaliteter

Informert samtykke.

Bakgrunnsinformasjon

Kjønn, aldersgrupper på 10 år (20-29 år, 30-39 år, osv.).

Hvor lenge har du vært bosatt på Bakklandet?

Viser et kart over Bakklandet. Er det noen steder på Bakklandet du liker spesielt godt å være? Hvorfor akkurat disse stedene? Hvordan oppleves det å være på disse stedene for deg?

Valg av Bakklandet som bosted

1. Kan du fortelle litt om hvor du har bodd tidligere, og hvorfor du valgte å bosette deg akkurat på Bakklandet? Var det noen faktorer som var viktigere enn andre i valget av Bakklandet som bosted?

- Hvor viktig var fysiske forhold slik som beliggenhet og omgivelser for deg i forhold til sosiale forhold i valg av Bakklandet som bosted?

- Hvor viktig var selve boligen i forhold til området i valg av Bakklandet som bosted?

2. Hvilket inntrykk hadde du av Bakklandet før du flyttet hit? Har inntrykket ditt av Bakklandet endret seg i løpet av tiden du har bodd her?

3. Har det å bosette seg på Bakklandet blitt slik du hadde sett for deg? På hvilken måte?

4. Har Bakklandet endret seg på noen måte mens du har bodd her? Hva har endret seg? Hvordan opplevdes endringene?

5. Hva vil du si er det særegne ved Bakklandet?

Opplevelse av å bo på Bakklandet

6. Hvordan opplever du at det er å bo på Bakklandet nå? Trives du/trives du ikke? Hva er det som gjør at du trives/ikke trives?

- Vil du si du føler tilknytning til Bakklandet? Hva gjør at du føler/ikke føler tilknytning til Bakklandet? Er det andre steder du føler tilknytning til? Hva gjør at du føler tilknytning til disse stedene?

- Vil du si at du identifiserer deg med Bakklandet? På hvilken måte?

- Hvordan vil du si det å bo på Bakklandet passer til din nåværende livssituasjon?

7. Hvilke kvaliteter vil du si Bakklandet har som område (både fysiske og sosiale kvaliteter)? Hvilke kvaliteter vil du si Bakklandet har som boområde (både fysiske og sosiale kvaliteter)? Hvilke kvaliteter betyr mest for deg?

- Hvilke utfordringer vil du si Bakklandet har som område (både fysiske og sosiale utfordringer)? Hva opplever du som de største ulempene med å bo her (både fysiske og sosiale ulemper)? Hvilke endringer kunne du ønske deg? Har du noen forslag til løsninger på disse utfordringene?

8. Hvilke tanker har du om hverdagsaktivitetene som i dag foregår på Bakklandet?

- Benytter du deg jevnlig av tilbud eller tjenester som finnes på Bakklandet (for eksempel butikker, frisører, kafeer, osv.)? Føler du det er noen tilbud eller tjenester som mangler for deg som beboer på Bakklandet?

Nabolaget

9. Hvordan opplever du nabolaget på Bakklandet? Hvordan opplever du felleskapet blant beboerne?

- Har du kontakt med andre beboerne på Bakklandet? Føler du tilhørighet til nabolaget?
- Hvilke tanker har du om sammensetningen av mennesker som bor på Bakklandet i dag?
- Hvordan vil du beskrive en typisk beboer på Bakklandet?

10. Bakklandet er i dag et område som brukes mye av mennesker som ikke bor her. Hvordan opplever du dette? Er det noen konflikter?

- Hvordan opplever du andre menneskers syn på Bakklandet? Tror du det er noen forskjell på hvordan Bakklandet oppfattes av de som bor her i forhold til de som ikke gjør det?

Bevaring av Bakklandet

11. Hva vet du om Bakklandets tidligere historie? Vil du si at historien til Bakklandet har innvirkning på forholdet du har til Bakklandet? På hvilken måte?

- Er det viktig for deg å være med på å opprettholde det utseende og den historien som bygningene på Bakklandet i dag bærer med seg? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Føler du at du har nok kunnskap om hvordan du skal ta vare på husets historie ut ifra det som kommunen har bestemt at er tillatt å gjøre av endringer (for eksempel når det gjelder vedlikehold og andre endringer)? Hvordan har du fått denne kunnskapen?

12. På store deler av Bakklandet bestemmer kommunen i dag hvilke endringer som er tillatt å gjøre på de ulike bygningene. Hvilke tanker har du om å bo i et hus og et område der kommunen bestemmer ganske mye av hvilke endringer som er tillatt å gjøre?

- Hvordan opplever du forholdet mellom hva du som beboer og eier ønsker å gjøre av endringer på huset ditt, og hva kommunen bestemmer er tillatt?
- Føler du dette skaper noen problemer eller utfordringer for deg som huseier og beboer? På hvilken måte?
- Opplever du noe positivt ved dette for deg som huseier og beboer?
- Tror du det kunne vært en fordel å endre på noe av det som i dag bestemmes av kommunen? Hvorfor og hvordan?

Hjemfølelse

13. Hva vil du si er hjemmet ditt (der du bor nå eller andre steder)? Hvorfor det?

14. Hva er et godt hjem for deg? Hvordan opplever du at det å bo på Bakklandet passer inn i denne beskrivelsen?

- Bakklandet har i dag en viktig offentlig bruk og betydning, samtidig som det er et boligområde der mennesker lever sine privatliv. Hvordan opplever du det å bo i et område som også har en viktig offentlig bruk og betydning?
- Føler du at Bakklandets historie har betydning for hvordan du oppfatter hjemmet ditt? På hvilken måte?
- Føler du at det kommunen bestemmer er tillatt å gjøre av endringer på boligen din har betydning for hvordan du oppfatter hjemmet ditt? På hvilken måte?

15. Har du gjort noen større eller mindre personlige endringer i eller utenfor boligen etter at du flyttet hit? Føler du disse endringene har endret forholdet ditt til boligen?

- Har du noen gang følt deg begrenset eller opplevd at du ikke har kunnet gjøre de endringene du ønsket på boligen på grunn av det kommunen bestemmer er tillatt? Hvordan opplevdes det?

- Er det noe ved boligen du er spesielt fornøyd med? Er det noen steder i boligen hvor du trives spesielt godt? Hvorfor?

- Er det noe du kunne tenke deg å endre på i boligen?

Medvirkning

16. Er du engasjert i velforeningen til Bakklandet eller andre begivenheter som finner sted her? Hvilke saker synes du er viktige å jobbe med?

17. Opplever du at du kan medvirke i prosesser som angår utviklingen til Bakklandet? På hvilken måte? Føler du kommunen tar hensyn til ønskene til beboerne? På hvilken måte?

- Mener du kommunen kunne gjort noe annerledes for at stemmene til beboerne i større grad kunne blitt hørt?

18. Hvilke aktører opplever du at har størst innflytelse på utviklingen til Bakklandet? Opplever du at det er noen konflikter mellom ulike aktører? Hva innebærer eventuelt konfliktene?

Fremtiden

19. Hvilke tanker har du om den fremtidige utviklingen til Bakklandet? Hvilke muligheter/utfordringer tror du finnes? Hvilke endringer kunne du ønske deg?

20. Ser du for deg å bli boende på Bakklandet også i fremtiden? Hva er de viktigste grunnene til at du ønsker å bli boende/flytte?

- Dersom du ønsker å flytte, hvordan ser du for deg en fremtidig bosituasjon (område og boligtype)?

21. Hvordan håper du Bakklandet utvikler seg fremover? Har du noe mer du ønsker å fortelle eller legge til?

Er det greit om jeg tar kontakt på e-post i etterkant av intervjuet for eventuelle avklaringer rundt intervjuet?

Takke for intervjuet

Vedlegg 3: Intervjuguide Trondheim kommune

Intervjuguide Trondheim kommune

Formaliteter

Informert samtykke

Dersom informanten ikke ønsker å være anonym, vil jeg sende han/henne sitater som skal brukes i oppgaven for gjennomlesing.

Bakgrunnsinformasjon

Hva er din stilling i kommunen og hva innebærer den? Hvordan har du arbeidet med Bakklandet i jobbsammenheng? Kan du fortelle kort om hvilket forhold du har til Bakklandet?

Hvor vil du si at Bakklandets grenser går?

Bakklandets særegenhet

1. Hva vil du si er det særegne ved Bakklandet? Hva vil du si er Bakklandets identitet?
2. Hva vil du si er Bakklandets rolle i Trondheim som by? Hva betyr Bakklandet for Trondheim identitetsmessig?
3. Hvordan ønsker kommunen at folk skal oppleve Bakklandet? Hvorfor det? Hvem legger kommunen til rette for at skal ha denne opplevelsen? Hva gjør kommunen for å skape denne opplevelsen?
 - Hvilket inntrykk ønsker kommunen at folk skal ha av Bakklandet? Hvorfor det? Hva gjør kommunen for å skape dette inntrykket?
4. Hvilke kvaliteter vil du si Bakklandet har som område (fysiske og sosiale kvaliteter)? Hvilke kvaliteter vil du si Bakklandet har som boområde (fysiske og sosiale kvaliteter)?

Hvilke utfordringer vil du si Bakklandet har som område (fysiske og sosiale utfordringer)? Hvilke utfordringer vil du si Bakklandet har som boområde (fysiske og sosiale utfordringer)? Har kommunen noen planer for å løse disse utfordringene?
5. Hvilke tanker har kommunen om de hverdagsaktivitetene som i dag foregår på Bakklandet? Hvilke tanker har kommunen om det tilbudet og de tjenestene som i dag finnes på Bakklandet (for eksempel butikker, frisører, kafeer, osv.)?

Bevaring av Bakklandet

6. Frem til 1970-tallet bar Bakklandet preg av å være en arbeiderklassebydel. Hvilke tanker har kommunen om utviklingen som har funnet sted på Bakklandet fra 1970-tallet til i dag?
7. Er det viktig for kommunen ta vare på den historien som Bakklandet i dag bærer med seg? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvordan gjøres dette?
8. For store deler av Bakklandet finnes det i dag bestemmelser for hva beboere kan gjøre av endringer på husene sine. Hva er kommunens formål med å bevare bygninger på Bakklandet? Kan du fortelle litt om prosessen med å bevare bygninger på Bakklandet?
 - Hvordan opplever kommunen at bevaringen fungerer? Fungerer bevaringen slik kommunen hadde sett for seg?

- Opplever kommunen at bestemmelsene skaper noen problemer eller utfordringer for kommunen eller de som bor der?
- Hva opplever kommunen som fordelene med bestemmelsene?
- Hvordan opplever kommunen forholdet mellom hva beboere ønsker å gjøre av endringer på husene sine og hva kommunen bestemmer er tillatt? Eksisterer det noen konflikter? Hva innebærer eventuelt disse konfliktene?
- Hvilken betydning har det nasjonale og det regionale nivået, kontra det kommunale nivået, på bevaringen av Bakklandet? Hvilken betydning har Bakklandet i en nasjonal og regional, kontra kommunal, sammenheng?
- Vurderer kommunen å endre noen av bestemmelsene? Hvorfor og hvordan?

Beboere på Bakklandet

9. Hvordan tar kommunen hensyn til at Bakklandet både er et boligområde der mennesker lever sine privatliv og et område som har en viktig offentlig bruk og betydning?

10. Hvilke tanker har kommunen om den sammensetning av mennesker som i dag bor på Bakklandet?

- Har kommunen gjort noen tiltak for å påvirke hvem som bosetter seg på Bakklandet?
- Har kommunen gjort noen tiltak for å påvirke det sosiale miljøet blant beboerne på Bakklandet?
- Har kommunen gjort noen tiltak for å tilrettelegge for personer med nedsatt funksjonsevne, enten i husene på Bakklandet eller i området?

11. Hvor sterkt står bevaring av Bakklandet i dag i forhold til andre interesser (for eksempel tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne)?

Medvirkning

12. Hvordan legger kommunen til rette for at beboerne på Bakklandet skal kunne få medvirke i prosesser som angår utviklingen til Bakklandet?

- Er kommunen fornøyd med måten dere tar hensyn til beboernes ønsker på når bestemmelser om Bakklandet tas?
- Opplever kommunen at beboerne er engasjerte i utviklingen til Bakklandet? På hvilken måte? Hvilke saker oppleves som spesielt viktige for beboerne?
- Hvilke aktører har størst innflytelse på utviklingen til Bakklandet? Eksisterer det noen konflikter mellom ulike aktører? Hva innebærer eventuelt konfliktene?

Fremtiden

13. Hvordan ser kommunen for seg utviklingen til Bakklandet fremover? Hva er planene? Hva skal til for at disse planene lykkes? Hvilke muligheter/utfordringer står dere ovenfor (både fysiske og sosiale muligheter/utfordringer)?

14. Hvordan håper kommunen at Bakklandet utvikler seg fremover? Har du noe mer du ønsker å fortelle?

Er det greit om jeg tar kontakt på e-post i etterkant av intervjuet for eventuelle avklaringer rundt intervjuet?

Takke for intervjuet

Vedlegg 4: Kart over Baklandet som ble brukt under intervjuene med beboerne

Figur 6.1: Kart over Baklandet. Kilde: Norge i bilder (2015).